

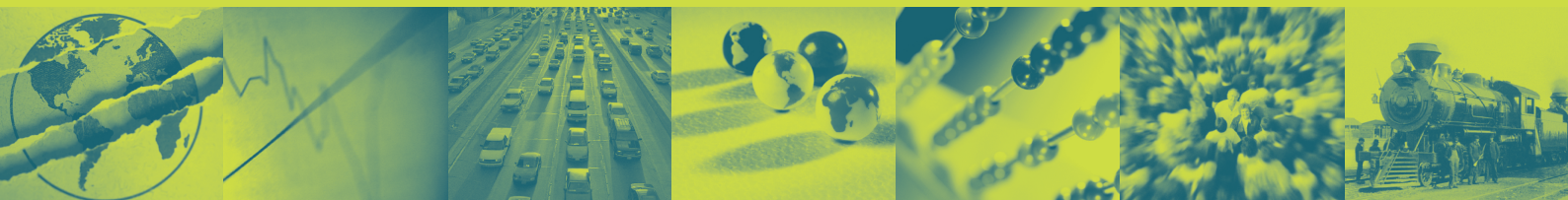
INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN IN BELGIË VAN 2000 TOT 2020

André Decoster
ander.decoester@kuleuven.be

Willem Sas
willem.sas@kuleuven.be

Juli 2017

Onderzoekseenheid Economie - KU Leuven

INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN IN BELGIË: 2000-2020¹

ANDRÉ DECOSTER EN WILLEM SAS

DEPARTEMENT ECONOMIE - KU LEUVEN

7 JULI 2017

---

¹ Onze dank gaat uit naar de 'Studiedienst van de Vlaamse Regering van het Departement Kanselarij en Bestuur' (SVR-DKB), en naar Thierry Vergeynst die in naam van de SVR-DKB het project coördineerde en opvolgde. We danken ook alle leden van de stuurgroep van het project voor hun constructieve opmerkingen: Tillo Baert (waarnemend lid, kabinet Vlaamse minister-president), Luc Daelmans (waarnemend lid, kabinet Vlaamse minister-president), Gina Gentil (Federaal Planbureau), Axel Mathot (Vlaamse overheid, Departement Financiën & Begroting), Wim Van den Bossche (Vlaamse overheid, Departement Financiën & Begroting), Luc Van Meensel (Nationale Bank België) en Peter Vets (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid). We wensen ook Patrick Bisciari (Nationale Bank België), Daniel Brabant (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid), David Cornille (Nationale Bank België), Nicole Fasquelle (Federaal Planbureau), Monica Maesele (Nationale Bank België), Michel Saintrain (Federaal Planbureau) en Karine Vergauwen (Nationale Bank België) te bedanken voor het op maat leveren van gegevens en verdere informatie. Tot slot gaat onze dank ook uit naar Toon Vanheukelom (Departement Economie, KU Leuven), voor zijn bijdrage aan de grafische uitwerking van het rapport en de berekeningen van de financiële stromen volgens het werkplaatsprincipe. Alle eventuele fouten vallen onder de verantwoordelijkheid van de auteurs van het rapport.

Inhoudstafel

Samenvatting.....	4
A. Hoe groot zijn de interregionale financiële stromen vanuit het Vlaamse Gewest?	5
B. Nemen de financiële stromen toe of af, gedurende de periode 2000-2020?	7
C. Wat verklaart de financiële stromen?	11
D. Hoe gevoelig zijn de berekeningen aan methodologische keuzes en alternatieve scenario's? 13	
E. Passen de interestlasten volgend uit de federale overheidsschuld in de berekening van interregionale financiële stromen?	13
F. Wat drukt een berekening van interregionale financiële stromen uit?	14
1. Inleiding	15
2. De aard van interregionale financiële stromen	17
2.1 Een eenvoudig voorbeeld	17
2.2 Lessen uit dit eenvoudig voorbeeld	20
3. Methodologie & data	23
3.1 Keuze van het ijkpunt	23
3.1.1 De Bevolkingsmethodiek (bevolkingsijking)	24
3.1.2 De inkomensmethodiek (inkomensijking)	26
3.1.3 Een algemene formule	27
3.2 Perimeter: welke federale inkomsten en uitgaven worden regionaal omgeslagen?	30
3.3 Berekening van verdeelsleutels	33
3.3.1 De Personenbelasting	35
3.3.2 De BTW en Accijnzen	36
3.3.3 De Vennootschapsbelasting	37
3.3.4 De Roerende Voorheffing & belastingen op kapitaal	37
3.3.5 De Sociale bijdragen	38
3.3.6 Uitgaven binnen de sociale zekerheid (RSZ)	41
3.3.7 Ambtenarenpensioenen	42
3.3.8 Federale sociale bijstand	42
3.3.9 Niet-product gebonden subsidies	43
3.3.10 Verloning van federaal overheidspersoneel	44
3.3.11 Uitgaven binnen de financieringswet (dotaties en solidariteitsmechanisme)	44

3.4	Overzicht.....	45
4.	Interregionale financiële stromen volgens woonplaatsprincipe: resultaten	46
4.1	Totale financiële stromen.....	46
4.2	Totale financiële stromen per onderdeel.....	54
4.3	Financiële stromen uit de sociale zekerheid (RSZ)	60
4.3.1	Financiële stromen uit RSZ volgens de bevolkingmethodiek	60
4.3.2	Financiële stromen uit RSZ volgens de inkomensmethodiek.....	64
4.4	Financiële stromen uit de totale federale inkomsten (entiteit I).....	67
4.5	Financiële stromen uit de federale dotatiefinanciering.....	70
5.	Overzicht van bestaande studies en vergelijking	76
6.	Gevoeligheidsanalyse	78
6.1	Financiële stromen in 2014: het werkplaatsprincipe versus het woonplaatsprincipe..	78
6.2	Financiële stromen bij gewijzigde demografie.....	82
7.	Interestlasten uit de federale overheidsschuld.....	85
7.1	Transfers in termen van de federale staatsschuld	85
7.2	Transfers uit de interestlasten	87
7.3	Een voorbeeld ter illustratie.....	89
7.4	Conclusie.....	91
8.	referenties	92
	Appendix A: Evolutie van Perimeter doorheen de tijd.....	94
	Appendix B: Resultaten in reële bedragen en verschillen (perimeter 1)	96
	appendix C: het micro-simulatiemodel fantasi	102
	appendix D: het micro-simulatiemodel euromod	102
	appendix F: het begrotingsmodel safire.....	103

SAMENVATTING

In deze studie berekenen we de interregionale financiële stromen tussen de drie Belgische gewesten, vervat in de federale inkomsten en uitgaven van de federale overheid. Naast een actualisering van vroegere berekeningen ligt de meerwaarde van de studie in de volgende zaken:

- We berekenen de interregionale stromen op consistente wijze voor de periode 2000-2020. Dit ruime tijds kader stelde ons in staat om een monitoringmodel te ontwikkelen – genaamd “MONIFLOW” (MONitoring of Interregional fiscal FLOWS) – dat binnen de beoogde tijdsperiode de financiële stromen berekent en projecteert op de middellange termijn. De periode 2015-2020 vormt met andere woorden een prognose van het verloop van de financiële stromen bij ongewijzigd beleid, en dit gegeven de recentste macro-economische projecties van het Federaal Planbureau en informatie volgend uit het micro-simulatiemodel FANTASI. Alle resultaten opgenomen in dit rapport volgen rechtstreeks uit het nieuw ontwikkelde monitoringmodel MONIFLOW.
- We voeren de berekeningen uit op twee manieren. Die twee verschillende methoden werden ook in eerdere studies gebruikt. Een eerste methode legt de financiële stromen bloot op basis van gewestelijke bevolkingsverhoudingen, en werd in het verleden o.a. toegepast door de Nationale Bank (NBB). Andere studies opteren voor een methode die steunt op de relatieve bijdrage van een gewest tot de federale inkomsten. In deze studie tonen we eerst aan waarin de eerste methode, op basis van een *bevolkingsijking*, verschilt van de tweede methode, die steunt op een *inkomensijking*. Daarna passen we beide methoden toe op dezelfde data en op dezelfde perimeter.
- De ‘perimeter’ van de studie, i.e. welke inkomsten en uitgaven bij de berekeningen betrokken worden, is op bepaalde punten meer uitgebreid dan in eerdere studies. Zo nemen we de roerende voorheffing onder de loep, en kijken we aan uitgavenzijde verder dan de sociale zekerheid en sociale voorziening. De subsidies aan bedrijven – zoals de subsidies voor overuren, nacht & ploegenarbeid, de doelgroepenverminderingen of de Sociale Maribel subsidies – maken immers ook deel uit van de perimeter. We stellen tot slot de resultaten steeds voor volgens twee verschillende perimeters: zonder (“perimeter 1”) en met de federale ambtenarenlonen (“perimeter 2”). Dit op vraag van de opdrachtgevers van de studie. De Nationale Bank van België, die in de stuurgroep van het project vertegenwoordigd was, valideert echter enkel de resultaten zonder de federale ambtenarenlonen.²

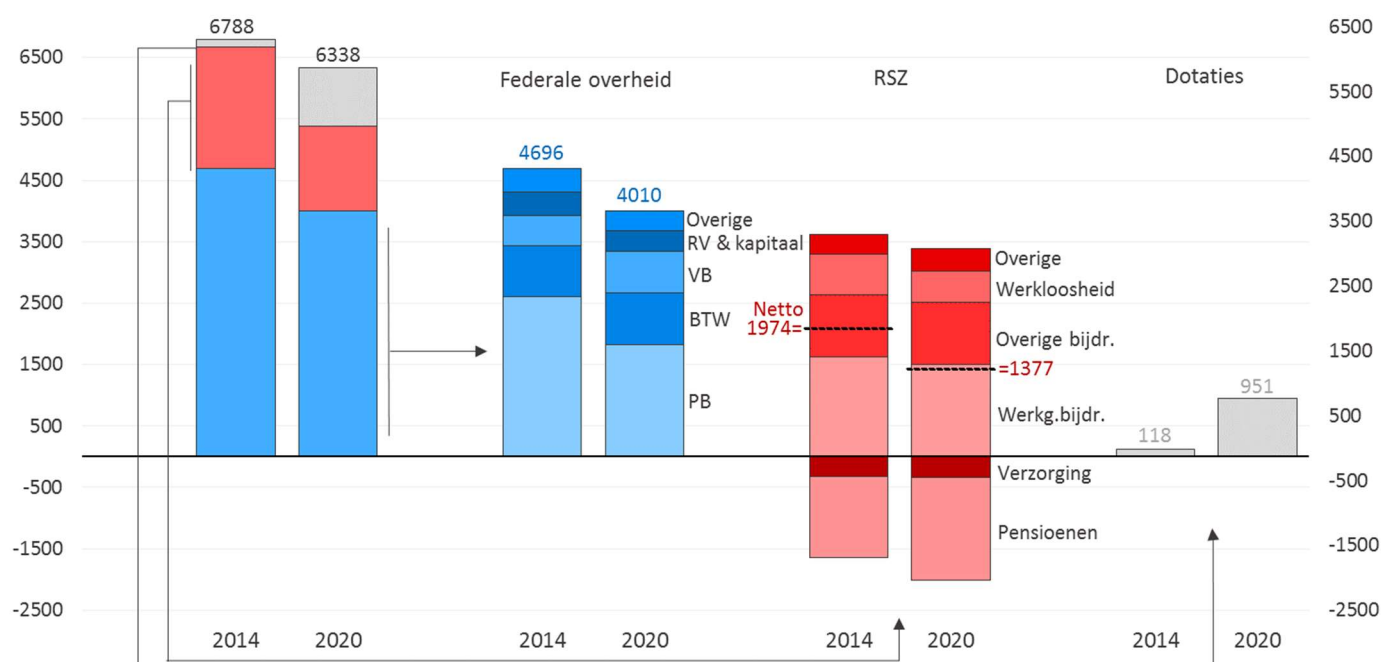
² Voor de Nationale Bank kunnen financiële stromen enkel berekend worden binnen de overheidsuitgaven en inkomsten die bestaan uit *overdrachten*, dat wil zeggen betalingen zonder rechtstreekse tegenprestatie (zie ook Dury et al., 2008). De ambtenarenlonen hebben wel een directe tegenprestatie, zijnde de geleverde arbeid, en vormen het enige conceptuele verschil tussen onze “perimeter 2” en de perimeter gehanteerd door de Nationale Bank in Dury et al. (2008). Onze “Perimeter 1” komt zo goed als volledig overeen met de perimeter in Dury et al. (2008).

Onze belangrijkste resultaten bieden een antwoord op de volgende vragen:

A. HOE GROOT ZIJN DE INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN VANUIT HET VLAAMSE GEWEST?

Figuur 1 en Figuur 2 geven een summier beeld van de belangrijkste resultaten van de studie voor het Vlaams Gewest. Het enige verschil tussen beide figuren is dat we in Figuur 2 ook de financiële stromen uit de ambtenarenlonen tonen, en dus een iets bredere perimeter hanteren. Voor de overzichtelijkheid kiezen we in deze figuren voor de meest courante berekeningsmethode, i.e. op basis van een bevolkingsijking, en geven we slechts twee jaren weer: 2014 en 2020. De impact van de zesde staatshervorming uitgevoerd in 2015-2016 komt op die manier desalniettemin aan bod in de figuren. De gedetailleerde resultaten voor alle jaren van 2000 tot 2020 en voor beide berekeningsmethodes zijn te vinden in paragraaf 4 van de studie, en in summiere vorm (geselecteerde jaren) in Tabel 1 op pagina 7.

Figuur 1: Financiële stromen vanuit Vlaams Gewest (in miljoen €)

De linkerbalk van Figuur 1 toont dat de totale financiële stroom in 2014 vanuit het Vlaams Gewest naar de rest van het land 6,8 miljard € bedroeg. Als we ook de ambtenarenlonen in rekening brengen (in Figuur 2) bedraagt de financiële stroom 7,1 miljard €. Om de totale financiële stromen te ontleden en te verklaren, splitsen we ze in dit rapport steeds op in drie relevante bestanddelen :

1. De financiële stromen volgend uit de inkomsten en uitgaven van de sociale zekerheid (in Figuur 1 en Figuur 2 aangeduid als 'RSZ' en rood ingekleurd): dit gaat aan inkomstzijde hoofdzakelijk om sociale bijdragen van werkgevers en werknemers, en aan uitgavenzijde om sociale uitkeringen waarvan pensioenen, werkloosheid, gezondheidszorg en kinderbijslag de meest omvangrijke zijn.
2. De financiële stromen uit de inkomsten en uitgaven van de federale overheid (in Figuur 1 en Figuur 2 aangeduid als 'Federale Overheid' en blauw ingekleurd): aan inkomstzijde zijn de meest omvangrijke posten hier de personenbelasting, de vennootschapsbelasting, en de

BTW & accijnzen. Aan uitgavenzijde gaat het om een kleiner bedrag, dat vooral bestaat uit ambtenarenpensioenen, subsidies aan bedrijven, federale sociale bijstand (leefloon en hulp aan gehandicapten), en ambtenarenlonen (indien opgenomen in de perimeter).

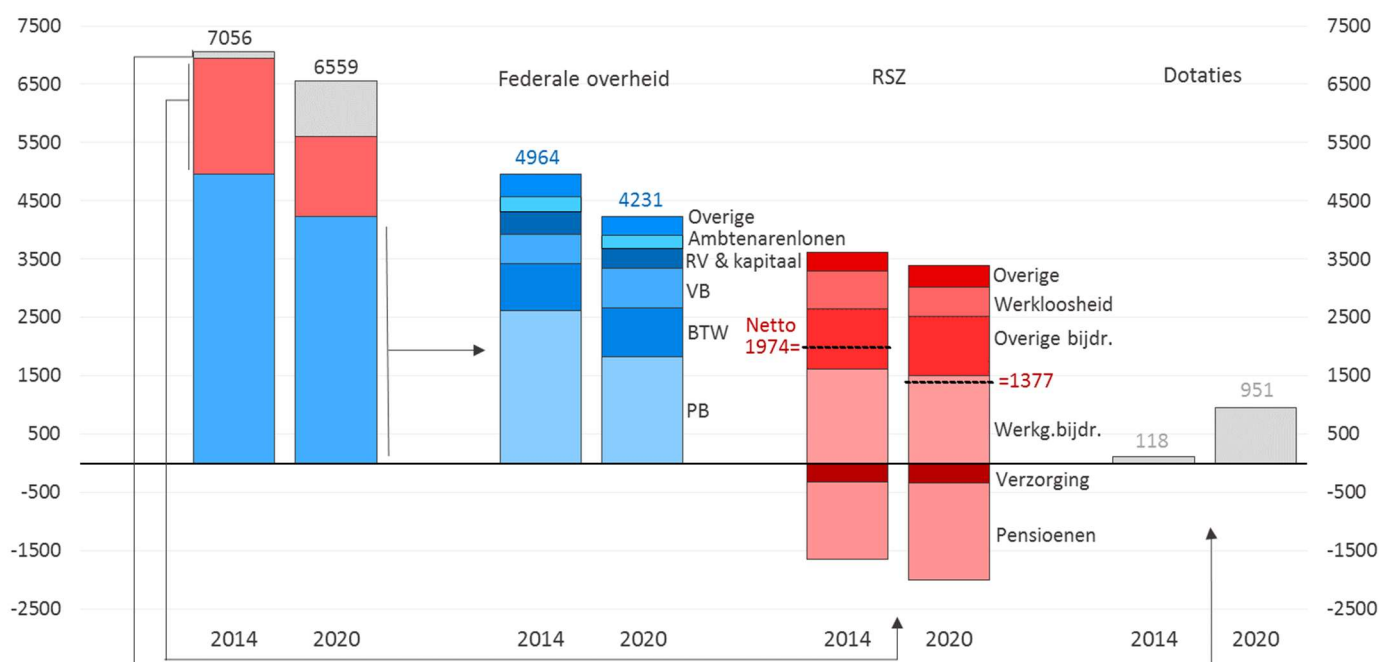
3. De financiële stromen uit de federale dotatiefinanciering van de gewesten en gemeenschappen (in Figuur 1 en Figuur 2 aangeduid als 'Dotaties'), zoals vastgelegd in de Bijzondere financieringswet.

Deze drie basisbestanddelen van de totale financiële stromen worden op hun beurt uitgesplitst in hun belangrijkste deelstromen, zoals ook aangegeven in Figuur 1 en Figuur 2.

We leren de volgende zaken uit Figuur 1 en Figuur 2:

- De uitgaande financiële stroom in 2014 van 6,8 miljard € in Figuur 1 en 7,1 miljard € in Figuur 2 volgt voor ongeveer 2/3 uit de inkomsten en uitgaven van de federale overheid, goed voor 4,7 miljard € in Figuur 1, en 5 miljard € in Figuur 2. De financiële stromen uit de sociale zekerheid bedragen 2 miljard €, en de financiële stromen uit de dotatiefinanciering 118 miljoen € in beide figuren.
- In 2020 neemt de financiële stroom uit de dotatiefinanciering toe tot 951 miljoen €, nemen de financiële stromen uit de sociale zekerheid af tot 1,4 miljard €, en nemen ook de financiële stromen uit de federale overheidsuitgaven en inkomsten af tot 4 miljard € in Figuur 1 en 4,2 miljard € in Figuur 2. De totale financiële stroom vanuit Vlaanderen bedraagt derhalve 6,3 miljard € in Figuur 1 (of 450 miljoen € minder dan in 2014) en 6,6 miljard € in Figuur 2 (of 497 miljoen € minder dan in 2014).

Figuur 2: Financiële stromen vanuit Vlaams Gewest inclusief ambtenarenlonen (in miljoen €)

- De financiële stromen uit de inkomsten en uitgaven van de federale overheid (blauwe balkjes in Figuur 1 en Figuur 2) volgen hoofdzakelijk, maar in afnemende mate doorheen de tijd, uit

het luik van de personenbelasting. De financiële stromen uit de BTW en de Vennootschapsbelasting (VB) komen op de tweede en derde plaats, en winnen aan belang in de periode 2014-2020.

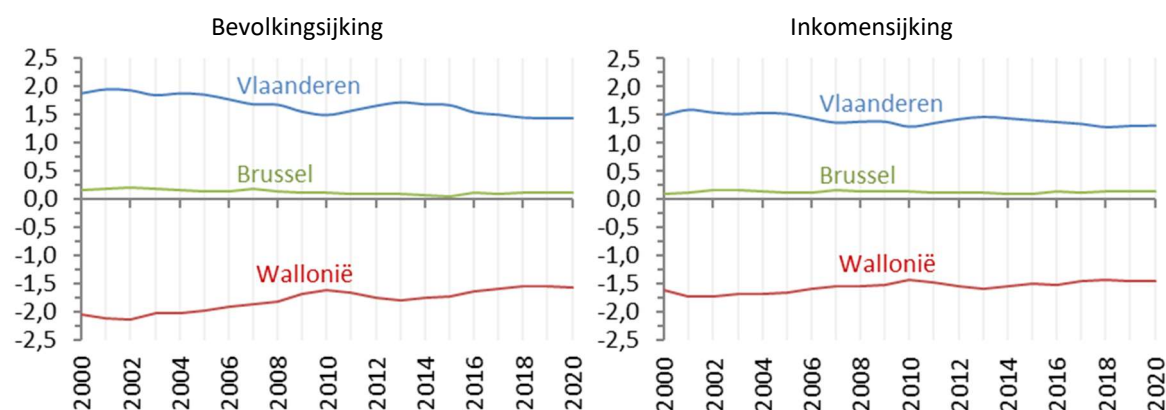
- De financiële stromen in de sociale zekerheid (rode balkjes in Figuur 1 en Figuur 2) lopen grotendeels van Vlaanderen richting de rest van het land. Vooral wat de pensioenen betreft lopen de financiële stromen echter in de omgekeerde richting. Dit gaat in mindere mate ook op voor de financiële stromen in de gezondheidszorg. Beide trends zetten bovendien door op de middellange termijn. Het nettobedrag blijft positief echter, wat volgt uit de aanzienlijke uitgaande financiële stromen vervat in de werknemers- en werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid.

Om de bedragen van de financiële stromen in Figuur 1 en Figuur 2 beter te doorgronden gaan we in wat volgt eerst in op hun evolutie doorheen de tijd. We komen daarna terug op de verdere onderliggende verklaringen per onderdeel van de totale stromen.

B. NEMEN DE FINANCIËLE STROMEN TOE OF AF, GEDURENDE DE PERIODE 2000-2020?

In Figuur 3 hieronder drukken we de financiële stromen uit in % van het BBP voor de volledige bestudeerde periode. De onderliggende cijfers staan in Tabel 1, zowel in relatieve, absolute, als per capita termen (zie paragraaf 4 van dit rapport voor de volledige tijdreeksen). We tonen hierbij ook de resultaten voor de berekeningsmethode die een inkomensijking gebruikt.

Figuur 3: Financiële stromen in % van het Belgisch BBP

Figuur 3 en Tabel 1 leren het volgende:

- De financiële stromen gebaseerd op de bevolkingsijking vallen over het algemeen hoger uit. Voor 2014 bijvoorbeeld bedraagt de uitgaande financiële stroom 1,41% van het BBP met de inkomensijking (i.p.v. 1,67% met de bevolkingsijking). Zoals we in het rapport uitgebreid aantonen heeft dit verschil zowel te maken met de keuze van het ijkingspunt als met de keuze van de perimeter van de studie, waarbij federale inkomsten een grotere rol spelen in de berekeningen dan uitgaven (die sterker gedecentraliseerd zijn).
- De *evolutie* van de bedragen is min of meer dezelfde volgens de bevolkings- en inkomensmethodiek. Aan weerszijden van Figuur 3 zien we dat een positief (i.e. uitgaand) bedrag vanuit het Vlaamse en Brusselse Gewest gedurende de hele tijdsperiode het Waalse

negatieve (i.e. inkomend) bedrag financiert. De financiële stromen vanuit Vlaanderen naar de rest van het land dalen van 1,87% van het BBP in 2000 tot 1,44% in 2020 volgens de bevolkingsijking (een daling met 23%), en van 1,5% in 2000 tot 1,31% volgens de inkomensijking (een daling met 13%). Logischerwijze tekent zich in het Waals Gewest het spiegelbeeld af: de inkomende financiële stromen voor Wallonië verkleinen doorheen de tijd. We concluderen dat de financiële stromen vanuit Vlaanderen afnemen in de periode 2000- 2020.

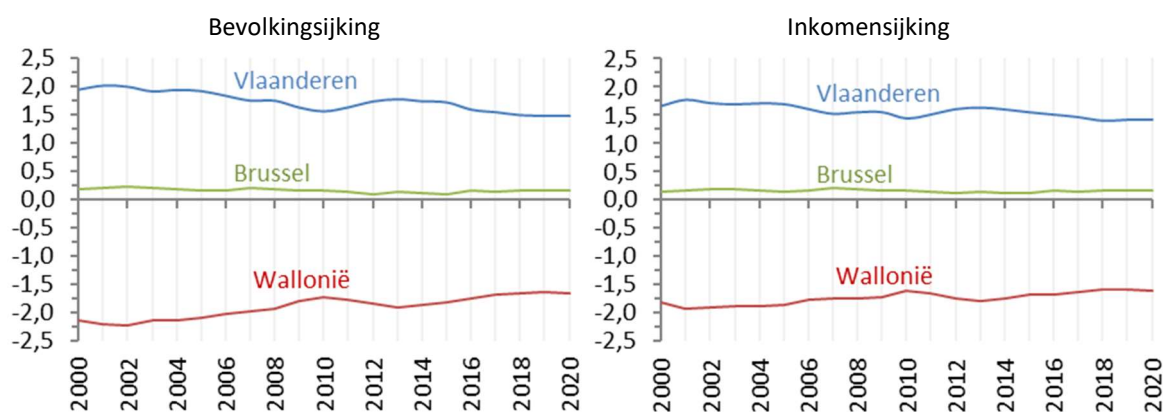
- Hoewel de algemene trend neerwaarts is, vallen er desalniettemin afnemende en toenemende bewegingen van de stromen op te merken in Figuur 3, afhankelijk van de beschouwde tijdsperiode. De totale financiële stromen zijn immers het netto resultaat van heel wat onderliggende evoluties inzake federale beleidskeuzes en externe omstandigheden. We bespreken deze in meer detail in de volgende paragraaf, maar onderscheiden hier reeds de vier belangrijkste oorzaken van dergelijke fluctuaties:
  - De evolutie van de financiële stromen aan weerszijden van Figuur 3 loopt min of meer gelijk wat betreft de impact van de economische crisis. Die toont zich in de samenkomende beweging van de financiële stromen richting de X-as tijdens de jaren 2008-2010, wat betekent dat de stromen afnemen, en de uiteenlopende beweging in de twee daaropvolgende jaren. We komen hierop terug in wat volgt. We komen hierop terug in wat volgt.
  - Vanaf 2012-2013 tekenen de hervormingen in het werkloosheidsstelsel zich in mindere mate af in de financiële stromen, zowel bij de inkomens- als de bevolkingsijking. Deze ingreep verminderde het aantal uitkeringsgerechtigden, wat de empirische invulling van de perimeter van de studie beïnvloedt, alsook de relatieve verhoudingen tussen de gewesten. Hierdoor nemen de financiële stromen tevens af.
  - Ten gevolge van de zesde staatshervorming werd ongeveer een kwart van de personenbelasting overgeheveld naar de gewesten in 2015. Hierdoor verdwijnt er ongeveer 10 miljard € uit de perimeter van de studie, en verkleint het relatieve overwicht van het Vlaams Gewest in termen van inkomsten uit de personenbelasting. De financiële stroom vanuit Vlaanderen neemt bijgevolg vanaf 2015 af.
  - Deze fluctuaties worden afgevlakt of versterkt door de financiële stromen in de pensioenuitkeringen. De divergerende demografische evolutie op gewestelijk niveau leidt vooral voor Vlaanderen tot een afname van de uitgaande financiële stroom, en vice versa voor Brussel. Deze trend manifesteert zich gedurende de hele periode 2000-2020.

Tabel 1: Totale interregionale financiële stromen (2000-2020)

Jaar	In % BBP			In miljoen € (reëel)			In € per capita		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	1,87	-2,04	0,17	6235	-6794	559	1048	-2032	582
2005	1,85	-1,98	0,13	6745	-7213	468	1113	-2119	462
2008	1,67	-1,82	0,14	6518	-7080	562	1054	-2043	531
2010	1,50	-1,61	0,11	5850	-6291	440	932	-1791	399
2012	1,66	-1,74	0,09	6594	-6937	342	1036	-1951	299
2014	1,68	-1,74	0,06	6788	-7030	242	1056	-1962	207
2015	1,67	-1,72	0,05	6823	-7036	212	1056	-1957	180
2016	1,54	-1,65	0,11	6388	-6825	437	983	-1890	366
2017	1,50	-1,59	0,09	6313	-6680	367	967	-1842	304
2020	1,44	-1,56	0,12	6338	-6867	529	957	-1871	428
Inkomensijking									
2000	1,50	-1,61	0,11	5001	-5360	359	841	-1603	373
2005	1,53	-1,64	0,12	5569	-5998	429	919	-1762	424
2008	1,38	-1,53	0,15	5381	-5964	584	870	-1721	551
2010	1,29	-1,42	0,13	5034	-5555	520	802	-1582	471
2012	1,43	-1,55	0,12	5688	-6156	469	893	-1732	409
2014	1,44	-1,54	0,10	5831	-6232	400	907	-1739	342
2015	1,41	-1,50	0,10	5831	-6232	400	891	-1711	332
2016	1,37	-1,51	0,13	5689	-6243	555	876	-1729	464
2017	1,34	-1,46	0,12	5632	-6121	490	863	-1688	406
2020	1,31	-1,45	0,15	5758	-6403	645	869	-1744	521

Noot: de tijdreeksen van de absolute bedragen in het middelste paneel van de tabel werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015. De per capita bedragen in het rechtse paneel zijn uitgedrukt in termen van de gewestelijke bevolking. Ze sommeren om deze reden niet tot nul.

Op vraag van de opdrachtgevers van de studie berekenen we ook de financiële stromen uit de verloning van het federale overheidspersoneel. We drukken de resultaten hiervan in Tabel 2 opnieuw uit in relatieve, absolute en per capita termen, en tellen deze op bij Tabel 1 om te komen tot Tabel 3. Omwille van de keuze van het ijkpunt maakt het opnemen van de ambtenarenlonen een groter verschil bij berekeningen gebaseerd op een inkomensijking dan wel op een bevolkingsijking. De neerwaartse trend in % van het BBP zet zich echter ook hier door voor beide berekeningsmethoden, zoals ook duidelijk blijkt uit Figuur 4.

Figuur 4: Financiële stromen (inclusief ambtenarenlonen) in % van het Belgisch BBP

Tabel 2: Financiële stromen volgend uit verloning federaal overheidspersoneel (ambtenarenlonen)

Jaar	In % BBP			In miljoen € (reëel)			In € per capita		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	0,08	-0,10	0,02	274	-340	67	46	-57	11
2005	0,08	-0,11	0,03	287	-384	97	47	-63	16
2010	0,07	-0,11	0,04	289	-434	145	46	-69	23
2015	0,06	-0,10	0,04	252	-429	178	39	-66	27
2020	0,05	-0,09	0,04	221	-410	189	33	-62	29
Inkomensijking									
2000	0,17	-0,20	0,03	560	-673	113	94	-113	19
2005	0,17	-0,20	0,03	634	-742	108	105	-122	18
2010	0,16	-0,19	0,03	642	-753	111	102	-120	18
2015	0,15	-0,18	0,03	620	-735	115	96	-114	18
2020	0,12	-0,15	0,03	548	-672	124	83	-101	19

Noot: de tijdreeksen van de absolute bedragen in het middelste paneel werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015. De per capita bedragen in het rechtse paneel zijn uitgedrukt in termen van gewestelijke bevolking. Alle bedragen kunnen opgeteld worden bij de bedragen in Tabel 1 bovenaan, om te komen tot de totale financiële stroom *inclusief* de stroom volgend uit de ambtenarenlonen in Tabel 3.

Tabel 3: Totale interregionale financiële stromen inclusief de ambtenarenlonen (2000-2020)

Jaar	In % BBP			In miljoen € (reëel)			In € per capita		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	1,95	-2,14	0,19	6508	-7134	626	1094	-2134	651
2005	1,93	-2,08	0,15	7033	-7598	565	1160	-2231	558
2008	1,76	-1,93	0,18	6844	-7532	687	1107	-2173	649
2010	1,57	-1,72	0,15	6140	-6725	586	978	-1915	530
2012	1,74	-1,85	0,10	6951	-7355	405	1092	-2069	353
2014	1,75	-1,85	0,11	7056	-7488	432	1098	-2090	369
2015	1,73	-1,82	0,10	7075	-7465	390	1095	-2076	330
2016	1,60	-1,75	0,15	6629	-7253	625	1021	-2009	523
2017	1,56	-1,69	0,13	6544	-7096	552	1002	-1957	458
2020	1,49	-1,65	0,16	6559	-7277	718	990	-1983	580
Inkomensijking									
2000	1,67	-1,81	0,14	5561	-6033	472	935	-1805	491
2005	1,70	-1,85	0,15	6203	-6740	537	1023	-1980	531
2008	1,56	-1,74	0,18	6073	-6775	702	982	-1955	663
2010	1,45	-1,61	0,16	5677	-6308	631	904	-1796	571
2012	1,61	-1,73	0,12	6430	-6907	477	1010	-1943	416
2014	1,61	-1,74	0,13	6497	-7021	524	1011	-1960	449
2015	1,56	-1,68	0,12	6380	-6888	508	987	-1915	430
2016	1,52	-1,68	0,16	6287	-6970	682	968	-1930	571
2017	1,47	-1,62	0,15	6202	-6816	614	950	-1879	509
2020	1,43	-1,61	0,17	6306	-7075	768	952	-1927	621

Noot: de tijdreeksen van de absolute bedragen in het middelste paneel van de tabel werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015. De per capita bedragen in het rechtse paneel zijn uitgedrukt in termen van de gewestelijke bevolking, en sommen om deze reden niet tot nul. Alle bedragen werden berekend inclusief de stromen uit de ambtenarenlonen.

C. WAT VERKLAART DE FINANCIËLE STROMEN?

In Tabel 4 splitsen we de totale financiële stromen voor de drie gewesten op in de drie basisbestanddelen zoals hierboven beschreven: de financiële stromen in de sociale zekerheid, de federale inkomsten en uitgaven, en de dotaties. Twee zaken vallen op in Tabel 4:

- Een eerste observatie in Tabel 4 is dat de relatieve bijdrage van de drie onderliggende componenten sterk bepaald wordt door de keuze van het ijkingspunt. Zoals we in paragraaf 3 van het rapport uitleggen is dit een logisch gevolg van het feit dat er met een inkomensijking geen financiële stromen meer ontstaan binnen de inkomsten zelf, enkel nog aan de uitgavenkant.
- Ten tweede springt ook de *variatie* in de financiële stromen uit de sociale zekerheid aan de linkerzijde van de tabel in het oog, en dit voor beide berekeningsmethoden. Zo nemen de uitgaande financiële stromen vanuit Vlaanderen af van 2,8 miljard € in 2000 tot 1,4 miljard € in 2020 volgens de bevolkingsmethodiek, en van 2,9 miljard € in 2000 tot 2,1 miljard € in 2020 volgens de inkomensmethodiek. Het Brusselse plaatje toont opnieuw het spiegelbeeld hiervan. Deze trend is meteen één van de belangrijkste verklaringen voor het afnemen van de totale financiële stromen uitgedrukt in percentages van het BBP, zoals bovenaan beschreven.

Dit verloop van de financiële stromen in de sociale zekerheid kan deels verklaard worden door het gewijzigd beleid onder de vorige en huidige regering, zeker wat de kleinere variaties betreft. Maar voor de aanhoudende divergentie van de financiële stromen is demografie de belangrijkste oorzaak. De verhouding van de +65 jarigen ging immers in Vlaanderen sterk omhoog gedurende de periode 2000-2020. Terzelfdertijd zette zich in het Brusselse Gewest een verjonging van de bevolking in, en een minder sterke veroudering in Wallonië. Zoals we illustreren in Tabel 5 is het logische gevolg hiervan dat de financiële stromen in de pensioenen eveneens divergeren, en wel in sterke mate.

Om de financiële stromen in Tabel 4 vervolgens nog beter te verklaren, splitsen we ze tot slot opnieuw op, maar deze keer in twee relevante tijdsperiodes:

- Periode 2008-2012: in deze periode sloeg de economische crisis het hardst toe. In tegenstelling tot de Vlaamse exportgerichte economie, hield de Waalse economie redelijk goed stand tot en met 2010. De situatie ging pas achteruit in Wallonië rond 2010, op hetzelfde moment dat de Vlaamse economie dankzij een toename van de export weer aantrok. Deze, gewestelijk verschillende, economische schok komt duidelijk naar voren in de financiële stromen weergegeven in Tabel 4. Voor de bevolkingsijking kunnen we dit aflezen in het middelste luik van Tabel 4, waarbij divergerende gewestelijke inkomsten uit de personenbelasting of vennootschapsbelasting zich vertalen in een uitgesproken afname van de uitgaande financiële stromen vanuit Vlaanderen en Brussel, richting Waals gewest. Deze situatie keert om vanaf 2010. Bij de inkomensijking vinden we dit effect in meerdere of mindere mate terug in elk van de luiken van Tabel 4, aangezien de gewestelijke inkomstenverhoudingen aan de basis liggen van de berekeningen in elk van de drie luiken.

- Periode 2012-2016: in deze periode wordt de belangrijkste externe schok gevormd door de 6^e staatshervorming (SHV) uitgevoerd in 2015-2016. We beschreven bovenaan reeds het temperend effect van de decentralisatie van ongeveer een kwart van de personenbelasting op de financiële stromen, hetgeen ook duidelijk naar voren komt in het middelste luik van Tabel 4 voor de jaren 2014-2016. Wat hierbij ook speelt is de zogeheten “elasticiteitsbonus”, waarvan de federale overheid minder zal kunnen genieten vanaf 2015. Voorts worden de in 2015 overgehevelde kinderbijslag-, ouderenzorg-, en gezondheidszorgbevoegdheden gefinancierd met nieuwe dotaties. Dit zijn gemeenschapsbevoegdheden, maar vallen wat Brussel betreft in de schoot van de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie. We maakten in onze berekeningen de keuze om deze commissie als volwaardig “Brussels” te beschouwen, waardoor de financiële stromen volgend uit deze dotatiefinanciering op het Brusselse conto komen. Deze verregaande hertekening van de financieringswet valt af te lezen in het uiterst rechtse luik van Tabel 4. Vanaf 2015 nemen de uitgaande financiële stromen uit de dotatiefinanciering toe voor Vlaanderen, en wordt Brussel duidelijk een netto-ontvanger op dit vlak.

Tabel 4: Totale financiële stromen per onderdeel in miljoen €

Jaar	Sociale zekerheid (RSZ)			Federale overheid			Dotatiefinanciering (BFW)		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	2782	-2556	-226	3343	-4081	738	109	-157	48
2005	2894	-2791	-102	3721	-4152	432	131	-270	139
2008	2581	-2779	199	3876	-4123	247	61	-178	117
2010	2228	-2665	437	3584	-3449	-135	39	-177	138
2012	2210	-2716	506	4341	-4062	-279	43	-159	115
2014	1974	-2624	650	4696	-4329	-367	118	-77	-41
2015	1779	-2494	715	4174	-4034	-140	871	-508	-363
2016	1565	-2370	805	3813	-3797	-16	1010	-657	-352
2017	1456	-2295	839	3839	-3809	-31	1018	-576	-442
2020	1377	-2360	982	4009	-4007	-2	951	-500	-451
Inkomensijking									
2000	2921	-3070	149	803	-775	-28	1277	-1514	237
2005	3263	-3545	282	874	-840	-35	1431	-1613	182
2008	3009	-3511	502	905	-897	-8	1467	-1557	90
2010	2733	-3300	566	965	-908	-58	1336	-1347	11
2012	2976	-3613	637	1120	-1052	-68	1592	-1491	-100
2014	2976	-3696	720	1115	-1105	-10	1741	-1431	-309
2015	2215	-3128	913	887	-1033	146	2658	-1991	-666
2016	2028	-3078	1049	904	-1056	152	2756	-2109	-647
2017	1958	-3053	1095	920	-1070	150	2754	-1999	-755
2020	2093	-3333	1239	923	-1135	212	2742	-1935	-807

Noot: de tijdreeksen werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015. Alle bedragen werden berekend exclusief de financiële stromen uit de ambtenarenlonen. De absolute bedragen in het middelste paneel van tabel 2 kunnen opgeteld worden bij de bedragen van de federale overheid in deze tabel, om te komen tot de totale financiële stromen *inclusief* de stroom veroorzaakt door de ambtenarenlonen.

Tabel 5: Financiële stromen in de pensioenen in miljoen €

Jaar	Bevolkingsijking			Inkomensijking		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2000	6	-29	24	745	-889	144
2005	-481	198	283	407	-720	313
2010	-973	344	629	14	-546	533
2015	-1366	342	1023	-93	-714	807
2020	-1672	300	1372	-301	-798	1099

Noot: de tijdreeksen werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015.

D. HOE GEVOELIG ZIJN DE BEREKENINGEN AAN METHODOLOGISCHE KEUZES EN ALTERNATIEVE SCENARIO'S?

In paragraaf 6.1 van dit rapport illustreren we hoe welbepaalde methodologische keuzes kunnen leiden tot zeer uiteenlopende eindresultaten. Inderdaad, wanneer we de transfers aggregeren op basis van het 'werkplaatsprincipe' – in tegenstelling tot het 'woonplaatsprincipe' gebruikt in eerdere studies en het gros van deze studie – krijgen we een geheel ander beeld van de financiële stromen, waarbij het Brussels gewest veruit de grootste netto-bijdrager wordt in plaats van het Vlaams gewest. Zo neemt de uitgaande Vlaamse financiële stroom van 6,8 miljard € in 2014 af tot 2,7 miljard € onder het werkplaatsprincipe, en stijgt de uitgaande financiële stroom in datzelfde jaar voor Brussel van 0,2 miljard € volgens het woonplaatsprincipe tot 11 miljard € volgens het werkplaatsprincipe. In paragraaf 6.2 gaan we in een tweede gevoeligheidsanalyse dieper in op het belang van gewestelijke verschillen in demografische evoluties, die vooral op de financiële stromen volgend uit de pensioenuitgaven een invloed kunnen hebben.

E. PASSEN DE INTERESTLASTEN VOLGEND UIT DE FEDERALE OVERHEIDSSCHULD IN DE BEREKENING VAN INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN?

In paragraaf 7 van het rapport tonen we aan waarom de interestlasten volgend uit de federale staatsschuld *geen* aanleiding geven tot bijkomende financiële stromen, bovenop de stromen die hierboven berekend werden. Dat doen we door de financiële stromen ook uit te drukken als een geactualiseerde optelsom van alle jaarlijks berekende stromen uit het verleden – i.e. als een *voorraadvariabele* berekend op één welbepaald punt in de tijd – in plaats van als een jaarlijks terugkerende *stroomvariabele* zoals in de tabellen hierboven. Een dergelijke gecumuleerde formulering maakt duidelijk dat er ontegensprekelijk een dubbel telling gebeurt wanneer men de interestbetalingen toevoegt aan de berekende financiële stromen.

Immers, als we financiële stromen willen afleiden uit de interestlasten dan slaan deze berekeningen onvermijdelijk op het gecumuleerde verleden, aangezien de federale staatsschuld waarop de interest wordt aangerekend niets meer is dan de optelsom van alle tekorten opgebouwd in alle voorgaande jaren. Het cruciale inzicht hier is dat deze tekorten *automatisch* vervat zitten in de 'klassieke' berekening van de financiële stromen uitgedrukt als een jaarlijks terugkerende stroomvariabele. Het tekort in elk desbetreffend jaar wordt dus steeds opgenomen in de jaarlijks berekende financiële stroom. Welnu, brengen we daarenboven ook de interestlasten jaarlijks in rekening, dan worden de tekorten uit *alle* voorgaande jaren telkens opnieuw betrokken bij die jaarlijkse berekening van de

financiële stromen. Het heden wordt op die manier verward met een verleden dat bovendien meermaals meetelt als we de transfers inclusief interestlasten uitdrukken als een voorraadvariabele, wat niet kan.

De keuze die zich hier opdringt, heeft bijgevolg alles te maken met een methodologisch juiste weergave van de financiële stromen. *Ofwel* kiezen we voor een perspectief per jaar, *ofwel* kiezen we voor een gecumuleerd perspectief *doorheen* de tijd berekend op één bepaald tijdstip. De twee combineren, impliceert steeds een dubbelrekening. In dit rapport kiezen we zoals in voorgaande studies voor het jaarlijkse perspectief. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de methodologische, maar ook conceptuele moeilijkheden die het voorraadperspectief zo goed als onuitvoerbaar maken. Zo beschikken we bijvoorbeeld niet over de nodige gegevens wat betreft de nationale tekorten doorheen de tijd, laat staan over een sluitende methode om dergelijke nationale tekorten gewestelijk op te splitsen. Een meer conceptueel probleem is de vraag of beleidskeuzes van bijvoorbeeld 150 jaar geleden mogen meespelen in een analyse van de transfers op dit tijdstip. Bij het berekenen van de financiële stromen vanuit het jaarlijkse stroomperspectief stellen deze problemen zich niet: de stromen hebben enkel betrekking op het desbetreffende jaar in kwestie, en zijn relatief eenvoudig toe te kennen aan de gewesten.

F. WAT DRUKT EEN BEREKENING VAN INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN UIT?

Interregionale financiële stromen belichamen steeds een *afwijking* van een welbepaald ijkpunt, zowel wat betreft de individuele bijdragen tot, of ontvangsten uit de federale staatskas.

- Dergelijke ijkpunten drukken uit wat we op individueel niveau ‘redelijke’ bijdragen en ontvangsten vinden. In deze studie gebruiken we daarvoor nationale gemiddelden per hoofd, of het feit dat de ontvangsten in verhouding moeten staan tot de individuele bijdragen.
- Dat de financiële stromen het grootst zijn in federale uitgaven en inkomstencategorieën die geënt zijn op herverdeling tussen individuen of gezinnen (personenbelasting, werkloosheid, gezondheidszorg), kan daarom geen verbazing wekken. Dergelijke herverdeling is net bedoeld om individuele afwijkingen van nationale gemiddelden of eigen bijdragen te corrigeren. De progressiviteit van de personenbelasting die tot uiting komt in een gemiddelde bijdrage die toeneemt met het inkomen, drukt de wil uit om te herverdelen van hoge inkomens naar lage inkomens. De ex post herverdeling die plaats vindt tussen personen binnen de sociale zekerheid is de uitdrukking van een realisering van risico's (werkloosheid, ziekte, invaliditeit, lange levensduur) die de verschillende verzekerden op verschillende manieren treft, maar waar de verzekerden ex ante bereid zijn een premie voor te betalen.
- De interregionale financiële stromen volgen in grote mate uit de aggregatie van deze interpersoonlijke verschillen op basis van het gewest waarin de personen wonen. In die zin zijn ze een indirecte manier om de onderliggende verschillen tussen de gewesten wat betreft werkloosheids- of activiteitsgraad, of wat betreft gemiddeld inkomen en bestedingspatroon weer te geven.

1. INLEIDING

In deze studie berekenen we voor de periode 2000-2020 de interregionale financiële stromen tussen de drie Belgische gewesten, vervat in de federale inkomsten en uitgaven van de federale overheid. Naast dergelijke *intranationale* stromen vallen er ook *internationale* stromen te berekenen, volgend uit bijvoorbeeld internationale of Europese financieringsprogramma's allerhande. Dergelijke internationale stromen komen niet aan bod in deze studie.

De studie werd uitgevoerd in opdracht van de Studiedienst van de Vlaamse Regering van het Departement Kanselarij en Bestuur (SVR-DKB), en kan zowel op het vlak van methodologie als gekozen tijdsperiode beschouwd worden als een uitbreiding op, maar ook een veralgemening van, eerdere studies rond dit onderwerp. Het ruime tijds kader stelde ons ook in staat om een monitoringmodel te ontwikkelen – genaamd “MONIFLOW” (MONitoring of Interregional fiscal FLOWs) – dat binnen de beoogde tijdspanne de financiële stromen berekent, en projecteert op middellange termijn. Alle resultaten opgenomen in dit rapport volgen rechtstreeks uit dit nieuw ontwikkelde monitoringmodel. Het rapport zelf is opgedeeld in zeven paragrafen.

In paragraaf 2 leggen we de kern bloot van waar een berekening van de financiële stromen steeds op neerkomt: een vergelijking van wat de inwoners van een bepaald gewest bijdragen aan de federale overheidsinkomsten met wat ze ervan terugkrijgen. Binnen de optiek van deze studie wordt wat een gewest in die zin ‘terugkrijgt’ uitgedrukt in termen van de federale uitgaven gerealiseerd binnen de grenzen van dat gewest, en wat het ‘bijdraagt’ als de totale federale belastinginkomsten opgehaald in datzelfde gewest. Het zijn deze laatste, werkelijke inkomsten en uitgaven die vervolgens vergeleken worden met een welbepaald *ijkpunt*, hetgeen de notie uitdrukt van wat we ‘redelijke’ federale uitgaven- en inkomstenpatronen vinden voor elk gewest. Een dergelijke afweging vertaalt zich dan voor elk gewest in een netto financiële stroom.

Bij de transferberekening zelf stellen zich steeds drie methodologische keuzes, die we in detail bespreken in paragraaf 3. De eerste keuze, het vastleggen van het ‘ijkpunt’, wordt toegelicht in paragraaf 3.1. We specificeren hoe dit ijkpunt kan worden geformaliseerd, welke perspectieven hierbij aan bod kunnen komen, en hoe deze keuze zich vertaalt in de uiteindelijke berekeningsformules. De gekozen berekeningsformule staat echter los van de vraag welke federale inkomsten en uitgaven betrokken worden bij de analyse. Ook deze keuze van de ‘perimeter’ beïnvloedt het eindresultaat. Paragraaf 3.2 gaat dieper in op deze perimeterkeuze, en beschrijft voor elk onderdeel van de perimeter de bronnen van de gehanteerde gegevens. Tenslotte moeten we de federale inkomsten en uitgaven uit die perimeter toewijzen aan de gewesten, of nog, definiëren als ‘gerealiseerd’ binnen de grenzen van een bepaald gewest. Anders kunnen we immers de berekeningsformules niet invullen. Vaak kan een dergelijke toewijzing rechtstreeks, omdat we gegevens over betaalde belastingen of ontvangen uitkeringen kunnen koppelen aan gezinnen of individuen, en we ook weten waar die individuen wonen. Soms gebeurt dat onrechtstreeks, waarbij we een zo precies mogelijke ad hoc toewijzing doorvoeren aan de hand van de beschikbare gegevens. In paragraaf 3.3 lichten we gedetailleerd toe op basis van welke modellen en/of gegevens we de ‘verdeelsleutels’ voor elk onderdeel van de perimeter bekomen.

De resultaten van de studie worden op gedetailleerde wijze uiteengezet in paragraaf 4. Ter verklaring van de onderliggende oorzaken splitsen we de stromen tevens op in hun belangrijkste bestanddelen. In paragraaf 5 vervolgens, toetsen we onze bekomen resultaten af aan de uitkomsten volgend uit eerdere studies. Hieruit volgt dat de grootteorde van de financiële stromen min of meer gelijkloopt, en niet al te zeer afhangt van verschillen in de gehanteerde perimeterkeuzes en methodologische aanpak van deze studies. Dat bepaalde methodologische keuzes wél kunnen leiden tot zeer uiteenlopende eindresultaten echter, tonen we aan in paragraaf 6.1 waar we de impact van de aggregatiekeuze van de individuele transfers onderzoeken. Wanneer we de transfers aggregeren op basis van het ‘werkplaatsprincipe’, in tegenstelling tot het ‘woonplaatsprincipe’ gebruikt in eerdere studies en het gros van deze studie, krijgen we een geheel ander beeld van de financiële stromen waarbij het Brussels gewest de grootste netto-bijdrager wordt in plaats van het Vlaams gewest. In paragraaf 6.2 gaan we in een tweede gevoeligheidsanalyse dieper in op het belang van gewestelijke verschillen in demografische evoluties, die vooral op de financiële stromen volgend uit de pensioenuitgaven een grote invloed hebben.

In paragraaf 7 tenslotte, bestuderen we in detail waarom de federale interestlasten op de federale staatsschuld niet mogen betrokken worden bij de transfertenberekening. Dat doen we door de financiële stromen ook uit te drukken als een vergelijking tussen een feitelijke schuld en een schuld die er zou geweest zijn in een ijkingspunt. We schrijven de transfers met andere woorden in termen van een voorraadvariabele berekend op één welbepaald tijdstip, in plaats van jaarlijks terugkerende stroomvariabelen. Dit maakt duidelijk dat er ontegensprekelijk een dubbeltelling gebeurt wanneer men de interestbetalingen toevoegt aan de berekende financiële stromen.

2. DE AARD VAN INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN

De financiële stromen tussen de Belgische gewesten werden reeds meermaals berekend. In paragraaf 5 van dit rapport bespreken we die eerdere studies, vooral vanuit het perspectief van de verschillen in berekeningswijzen. Maar los van de – al bij al beperkte – methodologische verschillen valt op dat de resultaten steeds min of meer van dezelfde grootteorde zijn: ze schatten de omvang van de financiële stromen vanuit Vlaanderen naar Wallonië en Brussel op 5 à 7 miljard € per jaar.

Maar wat betekent dit cijfer? De stroom van, laat ons voorlopig zeggen, 6 miljard € is immers geen *directe* overdracht van geldelijke middelen van één gewest naar de andere twee gewesten. Het gaat om een *indirecte* overdracht die volgt uit de variatie in wat individuele burgers bijdragen aan de federale staatskas en wat ze er in ruil voor de bijdragen uit terugkrijgen. Inderdaad, wanneer economische agenten onderworpen zijn aan dezelfde belasting- en uitkeringenregels ontstaan er verschillen tussen wat individuele burgers bijdragen en terugkrijgen op basis van verschillen in die individuele omstandigheden. Mensen met een hoog inkomen betalen meer belastingen dan mensen met een laag inkomen. Maar zij die meer gebruik maken van bepaalde fiscale aftrekken betalen dan weer, *ceteris paribus*, minder belastingen dan zij die daar minder gebruik van maken. Mensen die werken betalen meer sociale bijdragen dan zij die niet werken. En zij die werkloos zijn, langdurig ziek of langer gepensioneerd, krijgen meer terug van de overheid dan zij die niet werkloos zijn, niet langdurig ziek, of minder lang op pensioen. De intergewestelijke financiële stromen waarvan sprake in dit rapport volgen uit het aggregeren van deze interpersoonlijke verschillen in bijdragen en uitkeringen op het niveau van het gewest waarin de betaler of ontvanger woont of werkt.

Om duidelijk te maken welke methodologische keuzes kunnen en moeten gemaakt worden bij het afwegen van deze interindividuele verschillen in bijdragen en uitkeringen werken we eerst een eenvoudig voorbeeld uit in de volgende sub paragraaf. In paragraaf 2.2 leiden we daaruit vijf lessen af, zowel wat betreft de methodologische keuzes voor het berekenen van de interregionale financiële stromen, als wat betreft hun interpretatie.

2.1 EEN EENVOUDIG VOORBEELD

Veronderstel dat twee vrienden, Wannes en Vera, twee weken op vakantie gaan naar Nieuw-Zeeland. Uit praktische overwegingen spreken ze af om op voorhand een reisbudget samen te stellen op basis van 50% van hun maandloon. De afspraak is voorts om hiermee niet enkel de vliegtickets te financieren, maar ook andere zaken zoals vervoer, proviand, of eventuele medische kosten tijdens de reis. In Tabel 6 geven we een overzicht van de individuele bijdragen aan het reisbudget, alsook van de uitgaven gemaakt voor de reis.

De initiële bijdrage van Wannes en Vera verschilt omdat hun maandelijks inkomen eveneens verschilt. Maar ook hun uitgaven lopen uiteen. Zo besteedde Wannes meer geld aan zijn vliegtuigticket, omdat hij omwille van zijn knieprothese meer beenruimte kan gebruiken op lange vluchten. Vera kwam ten val tijdens een wandeling, en deed een onverwachte uitgave voor een doktersbezoek.

Tabel 6: Voorbeeld van een berekening van financiële stromen

	Wannes	Vera	Samen
Bijdragen	1500	2500	4000
<i>Vliegtuigtickets</i>	<i>800</i>	<i>600</i>	<i>1400</i>
<i>Doktersbezoek</i>	<i>0</i>	<i>500</i>	<i>500</i>
<i>Restaurant</i>	<i>400</i>	<i>600</i>	<i>1000</i>
<i>Treintickets</i>	<i>100</i>	<i>0</i>	<i>100</i>
<i>Overige</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>1000</i>
Totale uitgaven	1800	2200	4000

Wat de verdere uitgaven betreft duiken er voorkeurverschillen op in de restaurantuitgaven, en nam Wannes de trein voor een op voorhand gepland sollicitatiegesprek.

Na thuiskomst stelt zich de vraag of er nog een ‘afrekening’ moet gebeuren. Als Wannes en Vera achter de eerder gemaakte afspraak blijven staan wat betreft de bijdrage in het reisbudget, en ook geen vragen stellen bij de individueel gemaakte uitgaven, dan hoeft er niets berekend of afgerekend te worden. Als één van de twee reispartners de bijdrage en/of de gemaakte uitgaven ex post wel in vraag stellen, dan moet er wel ‘afgerekend’ worden. Vera kan bijvoorbeeld van oordeel zijn dat het duurdere vliegtuigticket voor Wannes onnodig was, dat zijn sollicitatiekost uit het reisbudget moet gehouden worden of dat ze zelf initieel te veel bijdroeg. Wannes heeft vragen bij de dure smaken van Vera op restaurant, maar heeft misschien ook het gevoel dat zijn bijdrage tot het reisbudget hoger zou moeten zijn. Wat ook de onderliggende redenen mogen zijn voor deze ex post herziening van de eerder ex ante gemaakte afspraken, er zal in dat geval een herberekening gebeuren op basis van wat beide reispartners een “redelijke” bijdrage, en “redelijke” uitgaven vinden. De invulling van wat een redelijke bijdrage en redelijke uitgaven zijn noemen we hieronder het ‘ijkpunt’.

Stel dat Vera als ijkpunt gemiddelde waarden neemt. Voor haar is een redelijke bijdrage aan de reis een bijdrage die gelijk is aan het *gemiddelde* reisbudget, en dus niet de ex ante afgesproken 50% van het maandloon (dat eerder als een voorschot zou kunnen beschouwd worden). De bijdrage van zowel Vera als Wannes zou in dit geval het totale budget van 4000€ gedeeld door twee bedragen, zijnde €2000. Vera heeft dan €500 te veel bijgedragen. Ook wat de uitgaven betreft vindt zij dat de gemiddelde kost van 2000€ een redelijk ijkpunt is van wat elk van hen had mogen uitgeven. Vera gaf €2200 uit, en zit daarmee €200 boven dat ijkpunt. Als ook Wannes akkoord gaat met het gebruik van het gemiddelde als ijkpunt voor zowel inkomsten als uitgaven, dan krijgen we de resultaten van Tabel 7.

Tabel 7: De rol van het ijkpunt bij de berekening van financiële stromen – gemiddelde bijdragen en gemiddelde uitgaven als ijkpunt

	Wannes	Vera	Samen
(1) bijdragen	€1500	€2500	€4000
(2) ijkpunt = gemiddelde bijdragen (€4000/2)	€2000	€2000	€4000
(3) afwijking van ijkpunt = (1)-(2)	-€500	€500	€0
(4) uitgaven	€1800	€2200	€4000
(5) ijkpunt = gemiddelde uitgaven (€4000/2)	€2000	€2000	€4000
(6) afwijking van ijkpunt = (5)-(4)	€200	-€200	€0
Totale financiële stroom = (3)+(6)	-€300	€300	€0

Noot: we berekenen de afwijking van het ijkpunt in omgekeerde richting voor bijdragen en voor uitgaven. Voor bijdragen duidt een positief cijfer in rij (3) op een hogere bijdrage dan gemiddeld. Voor uitgaven duidt een positief cijfer in rij (6) op minder uitgaven dan gemiddeld.

Wannes schoot €500 te weinig voor in vergelijking met het gemiddelde, maar gaf €200 minder uit dan het gemiddelde. Netto betekent dat dat Wannes €300 minder bijdroeg dan het gemiddelde. Voor Vera geldt dat ze €500 meer bijdroeg dan het gemiddelde, maar ook €200 meer uitgaf dan het gemiddelde. Netto bedraagt Vera's saldo dus €300. Als Wannes en Vera het eens zijn over het te gebruiken ijkpunt, dan komen ze tot hetzelfde resultaat: wat de ene netto meer bijdroeg, is wat de andere er netto meer uithaalde. Als er na de reis geen feitelijke afrekening komt, waarbij Wannes aan Vera op basis van het ijkpunt gebruikt in Tabel 7, €300 zou storten, dan kunnen we concluderen dat Vera een transfer deed aan Wannes van €300. Bemerkt dat de financiële stromen in Tabel 7 sommeren tot nul.

We gebruiken dit voorbeeld om duidelijk te maken dat er ook andere ijkpunten mogelijk zijn om vast te leggen wat een 'normale' bijdrage en/of 'normale' uitgaven zouden zijn. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat Wannes en Vera het eens zijn over de bijdragezijde, m.n. 50% van het maandloon. Maar dat ze overeenkomen dat elkeen zijn uitgaven moet afstemmen op die eigen bijdrage. We krijgen dan een andere afrekening na de reis, weergegeven in Tabel 8.

Er zijn nu geen financiële stromen meer tussen Vera en Wannes langs de bijdragezijde (rij (3) in Tabel 8). Maar aan de uitgavenzijde stellen we vast dat Wannes €300 meer uitgaf dan wat hij initieel bijdroeg. Het spiegelbeeld daarvan vinden we opnieuw bij Vera. Zij gaf €300 minder uit dan wat ze heeft bijgedragen. Indien er na de reis geen betaling gebeurt van Wannes aan Vera kunnen we ook hier concluderen dat er een transfer plaatsgrijpt van Vera naar Wannes ten belope van €300.

Tabel 8: De eigen bijdragen als ijkpunt

	Wannes	Vera	Samen
(1) bijdragen	€1500	€2500	€4000
(2) ijkpunt = eigen bijdrage	€1500	€2500	€4000
(3) afwijking van ijkpunt = (1)-(2)	€0	€0	€0
(4) uitgaven	€1800	€2200	€4000
(5) ijkpunt = eigen bijdrage	€1500	€2500	€4000
(6) afwijking van ijkpunt = (5)-(4)	-€300	€300	€0
Totale financiële stroom = (3)+(6)	-€300	€300	€0

In paragraaf 3.1, waar we de keuze van het ijkpunt formeel behandelen en ook meer in detail uitwerken, zullen we zien dat het geen toeval is dat we in bovenstaand voorbeeld twee keer hetzelfde transferbedrag bekomen. De reden hiervoor is dat totale inkomsten en uitgaven van de reis aan elkaar gelijk zijn (nl. €4000). Indien inkomsten en uitgaven niet gelijk zijn aan elkaar, dan leiden de twee verschillende ijkpunten tot twee verschillende uitkomsten wat betreft de financiële stroom. Bij de feitelijke transferberekeningen die we in dit rapport voorstellen is dat inderdaad het geval: federale inkomsten en uitgaven die we in de oefeningen betrekken zijn niet aan elkaar gelijk, en dus maakt de keuze van het ijkpunt wel degelijk een verschil.

2.2 LESSEN UIT DIT EENVOUDIG VOORBEELD

Voorbeelden schieten altijd te kort. Dat is ook hierboven het geval: de ‘samenleving’ bestaat slechts uit twee personen, het reisbudget is in evenwicht, enz. Maar toch halen we er vijf lessen uit voor de berekening van interregionale financiële stromen in dit rapport.

Ten eerste toont het voorbeeld aan dat we een ‘perimeter’ moeten vastleggen waarop de transferberekening slaat. Het is zeer goed mogelijk dat zowel Vera als Wannes beiden ook nog strikt persoonlijke uitgaven hebben gedaan op reis. Ze financieren die volledig zelf, en houden die buiten het gemeenschappelijke budget. Die spelen in de transferberekening dan vanzelfsprekend geen rol. De vertaling naar de interregionale transfers die we in dit rapport berekenen, is dat beleid waarvoor de gewesten zelf bevoegd zijn buiten de transferberekening valt. Een relevant voorbeeld ter zake zijn de kinderbijlagen. Tot voor de zesde staatshervorming kon het uniforme federale beleid in dit domein aanleiding geven tot een transferstroom die de weerspiegeling vormt van een verschillende demografische samenstelling in de drie gewesten (bv. meer kinderen per gezin in Brussel, of meer rechthebbenden op verhoogde kinderbijslag in Wallonië). Na overheveling van deze bevoegdheid naar de gemeenschappen verdwijnt deze transferstroom.³ Een rapport over interregionale

³ We gaan wel de interregionale transferten die volgen uit de Bijzondere Financieringswet afzonderlijk in kaart brengen. Aangezien de kinderbijlagen gefinancierd worden vanuit een federale dotatie,

transfertstromen is dus geen exhaustieve beschrijving van de verschillen tussen de gewesten. Maar wel een uitdrukking van afwijkingen t.o.v. een ijkpunt, van bijdragen en uitkeringen in een federaal gedefinieerde perimeter (het gemeenschappelijk budget in het voorbeeld). We bespreken de perimeter in dit rapport in detail in paragraaf 3.2 hieronder.

Ten tweede volgt het concept van een transfer tussen Vera en Wannes uit het ex post in vraag stellen van wat ex ante – al dan niet expliciet – werd afgesproken. Dat is een cruciaal inzicht om de berekening van interregionale transfers in het juiste perspectief te plaatsen. Zoals we hieronder zullen zien volgt het grootste deel van de in dit rapport berekende interregionale transferten uit verschillen in bijdragen in personenbelasting en in bijdragen en uitkeringen in de sociale zekerheid. Die beide systemen zijn gebaseerd op – al dan niet duidelijk geëxpliciteerde – opvattingen waarvoor bijdragen en uitkeringen dienen. De huidige personenbelasting bijvoorbeeld is o.a. gefundeerd op het principe van belasting naar draagkracht, waardoor het gemiddelde tarief toeneemt met het inkomen. Dat rijkere ingezetenen meer betalen dan armere volgt dan rechtstreeks uit de aard van het systeem van personenbelasting, en niet uit het feit dat een inwoner in een bepaalde regio woont of werkt. Hetzelfde kan gezegd worden van de sociale zekerheid. In de mate een sociale zekerheidsuitkering een uitdrukking is van een verzekeringsstelsel, is het de toestand van de sociaal verzekerde die de verklaring vormt voor een verkregen uitkering, niet het feit of die verzekerde in een bepaald landsdeel woont of werkt. De federale regels wat betreft personenbelasting, sociale zekerheid, indirecte belasting of vennootschapsbelasting zijn voor alle burgers van de federatie hetzelfde. Interregionale transferberekeningen zijn dan één – en zeker niet de transparantste – manier om de verschillen in de onderliggende variabelen (inkomen, tewerkstelling, bestedingspatronen, vennootschapsbelasting) weer te geven.

Ten derde is er een ijkpunt nodig waartegen feitelijke inkomsten en uitgaven worden afgezet. Als dat ijkpunt de articulatie is van de ex ante rationales van bijdragen en uitkeringen, dan zijn er helemaal geen transfers. Als er een ander ijkpunt gebruikt wordt, betekent dit dat men de bijdrage- en uitkeringssystemen zelf ook in vraag stelt. Ook dit is dan weer niet specifiek gewestelijk, maar geldt dan voor de hele federatie. Het ijkpunt speelt een grotere rol wanneer inkomsten en uitgaven binnen de perimeter niet aan elkaar gelijk zijn.

Ten vierde impliceert het individuele karakter van bijdragen en uitkeringen dat een methodologie die vertrekt van gegevens op individueel of gezinsniveau, noodzakelijk is voor een precies beeld van de intergewestelijke stromen. Net daarom steunt deze studie zo veel mogelijk op wat we ‘micro-data’ noemen: gegevens verzameld op het niveau van de individuen en de gezinnen zelf. Die kunnen zowel de vorm aannemen van administratieve gegevens over wat individuen betalen of ontvangen (bv. de betaalde personenbelasting), als van steekproefgegevens zoals de huishoudbudget-enquête en de EU-SILC-enquête. Die rijke bron van informatie over heterogeniteit tussen individuen en gezinnen is niet alleen van belang om de interregionale stromen preciezer in kaart te brengen. Omdat dergelijke databronnen met microgegevens ook de inputdataset zijn van microsimulatiemodellen kunnen we

---

vastgelegd in de Bijzondere Financieringswet, spelen de kinderbijslagen op die manier wel nog indirect mee in de resultaten die we hieronder voorstellen.

ook de gevolgen onderzoeken op de transferstromen van veranderingen in de beleidsparameters, en kunnen we prognoses maken voor het verloop van de interregionale transfers op de middellange termijn en bij ongewijzigd beleid.

Ten vijfde is de manier waarop individuele bijdragen aan en individuele uitkeringen vanuit de federale staatskas geaggregeerd worden tot op het niveau van het gewest, afhankelijk van hoe we personen toewijzen aan een gewest. Bijna alle vroegere transferstudies doen dit op basis van het criterium woonplaats. Dit is een voor de hand liggend criterium. Alleen zijn er ook andere criteria denkbaar, zeker wanneer de perimeter van bijdragen aan de federale inkomsten uitgebreid wordt, naar bv. vennootschapsbelasting en indirecte belasting. In dit rapport verkennen we hoe gevoelig het resultaat van de studie is voor het vervangen van het criterium woonplaats door andere criteria (bv. plaats van tewerkstelling).

3. METHODOLOGIE & DATA

De vorige paragraaf legde de kern bloot van waar een berekening van de financiële stromen steeds op neerkomt: een vergelijking van wat de inwoners van een bepaald gewest bijdragen aan de federale overheidsinkomsten met wat ze ervan terugkrijgen. Binnen de optiek van deze studie wordt wat een gewest ‘terugkrijgt’ uitgedrukt in termen van de federale primaire uitgaven gerealiseerd binnen de grenzen van dat gewest, en wat het ‘bijdraagt’ als de totale federale belastinginkomsten opgehaald in datzelfde gewest.⁴ Bij de transferberekening zelf stellen zich steeds de volgende drie keuzes:

1. Het vastleggen van het ‘ijkpunt’, of nog, de invulling van wat we ‘redelijke’ federale uitgaven- en inkomstenpatronen vinden voor elk gewest. Zoals we illustreerden in paragraaf 2, vormt een dergelijk ijkpunt het uitgangspunt van elke transferberekening. De berekeningsformule zal afhangen van de keuze van het ijkpunt. We speciëren in paragraaf 3.1 hoe het ijkpunt kan worden geformaliseerd, welke perspectieven hierbij aan bod kunnen komen, en hoe deze keuze zich vertaalt in de uiteindelijke berekeningsformules.
2. De berekeningsformule staat los van de vraag welke federale inkomsten en uitgaven betrokken worden bij de analyse. Ook deze keuze van de ‘perimeter’ beïnvloedt het eindresultaat. Paragraaf 3.2 gaat dieper in op deze perimeterkeuze, en beschrijft voor elk onderdeel van de perimeter de bronnen van de gehanteerde gegevens.
3. Tenslotte moeten we de federale inkomsten en uitgaven uit die perimeter toewijzen aan de gewesten, of nog, definiëren als ‘gerealiseerd’ binnen de grenzen van een bepaald gewest. Vaak kan dat rechtstreeks, omdat we gegevens over betaalde belastingen of ontvangen uitkeringen kunnen koppelen aan gezinnen of individuen, en we ook weten waar die individuen wonen. Soms gebeurt dat onrechtstreeks, waarbij we een zo precies mogelijke ad hoc toewijzing doorvoeren aan de hand van de beschikbare gegevens. In paragraaf 3.3 lichten we gedetailleerd toe op basis van welke modellen en/of gegevens we de ‘verdeelsleutels’ voor elk onderdeel van de perimeter bekomen.

3.1 KEUZE VAN HET IJKPUNT

Gelijkaardig aan het voorbeeld in paragraaf 2.1, volgen de intergewestelijke financiële stromen uit de vergelijking van gewestelijke inkomsten R_i (“R” van “revenues”) met een ijkpunt dat we voorstellen door R_i^* , en een vergelijking van gewestelijke uitgaven E_i (“E” van “expenditures”) met een ijkpunt dat we voorstellen door E_i^* . We bemerken dat gewestelijke uitgaven en gewestelijke inkomsten hier betrekking hebben op de federale uitgaven en inkomsten zoals die toegewezen worden aan het

---

⁴ Onder ‘federaal’ verstaan we hier zowel de federale overheid stricto sensu, als de sociale zekerheid (dus eigenlijk Entiteit I). De beperking tot de primaire uitgaven – en dus uitsluiting van de interestlasten – spoort met het uitgangspunt dat ook de meeste andere studies innemen. We vatten de andere studies kort samen in paragraaf 5. In paragraaf 7 bestuderen we in detail waarom de federale interestlasten op de federale staatsschuld niet mogen betrokken worden bij de transfertenberekening.

gewest op basis van de verdeelsleutels die we voorstellen in paragraaf 3.3. Met deze notatie kunnen we de vergelijking van feitelijke inkomsten en uitgaven met het ijkpunt als volgt voorstellen:

$$T_i = (R_i - R_i^*) + (E_i^* - E_i), \quad (1)$$

waarbij T_i staat voor de netto-transfer vanuit gewest i . Inderdaad, stel dat in gewest i meer federale middelen opgehaald worden dan aangegeven door het ijkpunt, zodat $R_i > R_i^*$, dan kan dat, gegeven het ijkpunt, beschouwd worden als een transfer van gewest i naar alle andere gewesten. Stel bovendien dat in gewest i ook minder van de federale middelen wordt uitgegeven dan aangegeven door het ijkpunt, waardoor $E_i < E_i^*$, dan is er een tweede bron van transfer vanuit gewest i , nl. de afwijking van de uitgaven van het ijkpunt.

Hieronder bespreken we de twee concrete invullingen van de ijkpunten R_i^* en E_i^* die in de meeste studies gebruikt werden: een bevolkingsijking en een inkomensijking. Ze zijn beide neer te schrijven als de keuze van een specifieke relatie van het ijkpunt tot de totale federale inkomsten R en uitgaven E (uit de perimeter), waarbij $R = \sum_i R_i$ en $E = \sum_i E_i$. Dat wil zeggen dat de redelijk geachte inkomsten R_i^* en uitgaven E_i^* , in verhouding staan tot de totale federale inkomsten R en de totale federale uitgaven E . We drukken dit uit aan de hand van de parameter α_i , met name:

$$\begin{aligned} R_i^* &= \alpha_i \times R \\ E_i^* &= \alpha_i \times E \end{aligned} \quad (2)$$

waarbij we veronderstellen dat $0 \leq \alpha_i \leq 1$, zodat de redelijk geachte bedragen uitgedrukt door het ijkpunt in (2) nooit hoger of lager kunnen liggen dan de totale bedragen. Bovendien leggen we op dat $\sum_{i=1}^3 \alpha_i = 1$, om te garanderen dat de transferstromen berekend volgens (1) sommeren tot nul tussen de gewesten. Zoals we in de paragrafen 3.1.1 en 3.1.2 hieronder aantonen ligt het verschil tussen de berekeningen volgens de bevolkings- en inkomensijking enkel in de keuze van de parameter α_i . Beide methodes kiezen er trouwens voor om dezelfde α_i te gebruiken aan de inkomsten- en de uitgavenzijde. Dat is niet noodzakelijk.

3.1.1 De Bevolkingsmethodiek (bevolkingsijking)

In een recente studie van de interregionale transfers uitgevoerd door de Nationale Bank van België, vullen Dury et al. (2008) de parameter α_i in op basis van bevolkingscijfers:

$$\alpha_i = \frac{N_i}{N}, \quad (3)$$

waarbij N_i staat voor de bevolking van gewest i en $N = \sum_{i=1}^3 N_i$ voor de totale bevolking. De keuze voor dit ijkpunt betekent dat de transfer voor gewest i uit (1) kan geschreven worden als

$$T_i = \left(R_i - N_i \times \frac{R}{N} \right) + \left(N_i \times \frac{E}{N} - E_i \right). \quad (4)$$

Met andere woorden, zolang de uitgaven E_i of inkomsten R_i gerealiseerd binnen de grenzen van gewest i niet afwijken van een scenario waarin de uitgaven en inkomsten *per capita* dezelfde zijn in heel de federatie, is er geen sprake van een transferstroom. Het ijkpunt wordt daardoor in feite vastgeprikt als de *nationale* per capita uitgaven of inkomsten, wat duidelijk naar voren komt eens we (4) herformuleren als een per capita transfer:

$$\frac{T_i}{N_i} = \left(\frac{R_i}{N_i} - \frac{R}{N} \right) + \left(\frac{E}{N} - \frac{E_i}{N_i} \right). \quad (5)$$

De transfer per capita bestaat uit een per capita transfer aan de inkomstzijde en een per capita transfer aan de uitgavenzijde. De per capita transfer aan de inkomstzijde volgt uit het verschil tussen de per capita inkomsten $\frac{R_i}{N_i}$ gerealiseerd in gewest i en het ijkpunt ingevuld door de nationale per capita inkomsten $\frac{R}{N}$. De per capita transfer aan de uitgavenzijde in (5) volgt uit de afwijking van de per capita primaire uitgaven $\frac{E_i}{N_i}$ gerealiseerd in gewest i en het ijkpunt, dat hier uitgedrukt wordt door de per capita nationale primaire uitgaven $\frac{E}{N}$. Draagt een gewest per hoofd meer bij tot de federale staatskas dan het nationale gemiddelde met andere woorden, en geeft de federale overheid per hoofd minder dan gemiddeld uit in dat gewest, dan is de transfer positief.

Het is tenslotte ook aan de hand van (5) dat we de berekende transferbedragen in paragraaf 4 kunnen opsplitsen in hun belangrijkste basisbestanddelen. Zo kan het transferbedrag binnen het stelsel van de sociale zekerheid (RSZ) voor gewest i bijvoorbeeld geschreven worden als

$$T_i^{rsz} = N_i \times \left(\frac{R_i^{rsz}}{N_i} - \frac{R^{rsz}}{N} \right) + N_i \times \left(\frac{E^{rsz}}{N} - \frac{E_i^{rsz}}{N_i} \right), \quad (6)$$

waarbij het superscript "rsz" verwijst naar de uitgaven (uitkeringen) en inkomsten (sociale bijdragen) binnen het stelsel van de sociale zekerheid. Deze transferstroom kan dan opgeteld worden bij de resterende transferbedragen, om te komen tot de algemene formule in (5). Omgekeerd kunnen we (6) tevens verder opsplitsen in relevant geachte onderdelen, zoals ook gebeurt in paragraaf 4.

3.1.2 De inkomensmethodiek (inkomensijking)

Er zijn ook andere invullingen mogelijk voor α_i in (2), en dus andere concretisering van het ijkpunt. Zo hanteren verscheidene studies – vvb. Van Rompuy en Bilsen (1988), ABAFIM (2004), Algoed (2008), Buyst et al. (2010 en 2012) of Jennes (2014) – een invalshoek waarbij de gewestelijke bijdrage aan de federale inkomsten centraal staat voor wat betreft het vastleggen van het ijkpunt. Parameter α_i wordt vastgelegd, niet op basis van bevolkingscijfers, maar op basis van de gewestelijke bijdrage tot de federale inkomsten:

$$\alpha_i = \frac{R_i}{R}. \quad (7)$$

De transferformule van vergelijking (1) wordt daardoor:

$$T_i = \left(R_i - \frac{R_i}{R} \times R \right) + \left(\frac{R_i}{R} \times E - E_i \right) \quad (8)$$

zodat de transfer vanuit de bijdrageterm verdwijnt, en de transfer volledig terug te brengen is tot een afwijking van de gewestelijke uitgaven van het ijkpunt:

$$T_i = \frac{R_i}{R} \times E - E_i. \quad (9)$$

Een positieve transfer drukt nu uit dat de inwoners van een gewest, in vergelijking met hun bijdrage aan de federale inkomsten, minder van de federale uitgaven hebben genoten. Een negatieve transfer drukt uit dat inwoners van een gewest, in vergelijking met hun bijdrage aan de federale inkomsten, meer uitgaven of uitkeringen hebben genoten. Wanneer de federale overheid met andere woorden minder uitgeeft aan de inwoners van gewest i dan het gewest à rato van haar eigen economische kracht had kunnen uitgeven aan haar eigen inwoners, dan is er sprake van een uitgaande transfer. Is deze verhouding in evenwicht, dan krijgen de inwoners van dat gewest “waar voor hun geld”, en is er sprake van een juiste teruggave, i.e. “juste retour”, van hun bijdragen aan de federale overheidsinkomsten.

Het is trouwens ook op basis van formule (9) dat we de transferbedragen berekend op basis van bovenstaande inkomensijking in paragraaf 4 zullen opsplitsen in de belangrijkste basisbestanddelen. Nemen we opnieuw het voorbeeld van de sociale zekerheid (RSZ), dan krijgen we voor gewest i dat

$$T_i^{rsz} = \frac{R_i}{R} \times E^{rsz} - E_i^{rsz}, \quad (10)$$

waarbij het superscript “rsz” hier nog steeds verwijst naar de uitgaven (uitkeringen) binnen het stelsel van de sociale zekerheid. Wat opvalt in (10) is dat de inkomsten niet specifiek verwijzen naar de sociale zekerheid, maar blijven slaan op de totale, federale inkomsten (entiteit I) inclusief de sociale zekerheid. Omwille van de breuk in de algemene formule (9) kunnen we deze uitdrukking immers enkel aan uitgavenzijde ontbinden in haar bestanddelen.

We kunnen tenslotte de inkomensijking uitgedrukt in (9) ook schrijven in termen van de grootheid die het ijkpunt van de methode schraagt. In dit geval is dat niet gewestelijke bevolkingsgrootte zoals bij de bevolkingsijking, maar de gewestelijke inkomsten R_i , zodat

$$\frac{T_i}{R_i} = \frac{E}{R} - \frac{E_i}{R_i}. \quad (11)$$

De transferstroom wordt in (11) dus niet uitgedrukt in per capita termen, maar in “per € gewestelijke inkomsten”.

3.1.3 Een algemene formule

Bovenstaande zou de indruk kunnen wekken dat de keuze van het ijkpunt van heel groot belang is. We tonen nu aan dat dit slechts tot op zekere hoogte het geval is. Inderdaad, in het voorbeeld van paragraaf 2.1 was al duidelijk dat in bepaalde gevallen een verschillende keuze voor het ijkpunt, toch tot dezelfde transfer leidt. Om na te gaan onder welke omstandigheden de keuze van het ijkpunt neutraal is voor de berekening van de transfer, herschikken we de transferformule (1) als volgt:

$$\begin{aligned} T_i &= (R_i - R_i^*) + (E_i^* - E_i) \\ \Rightarrow T_i &= (R_i - E_i) + (E_i^* - R_i^*). \end{aligned} \quad (12)$$

De eerste term op de tweede lijn van vergelijking (12) kan – binnen de context van de inkomsten en uitgaven van de perimeter – gelezen worden als een ‘gewestelijk primair saldo’. We stellen het voor als

$$PS_i = R_i - E_i, \quad (13)$$

voor elk gewest i . De transferberekening kan bijgevolg geherinterpreteerd worden als een vergelijking van het feitelijk gewestelijk primair saldo in (13) met een ijkpunt voor het primair saldo PS_i^* , gedefinieerd als

$$PS_i^* = R_i^* - E_i^*, \quad (14)$$

zodat de transferstroom T_i voor gewest i in (12) zich laat optekenen als

$$T_i = PS_i - PS_i^*. \quad (15)$$

Inderdaad, wanneer het werkelijk primaire saldo PS_i in (15) groter uitvalt dan het ijkpunt PS_i^* , betekent dit dat de federale overheid minder uitgaf in gewest i dan uitgedrukt door het ijkpunt (zodat $E_i < E_i^*$), en/of er meer middelen ophaalde (waardoor $R_i > R_i^*$).

De keuze van het ijkpunt, zoals uitgedrukt door vergelijking (2) hierboven, kan derhalve ook herschreven worden als een vastlegging van het ijkpunt in termen van het primair saldo:

$$PS_i^* = \alpha_i \times (R - E) \equiv \alpha_i \times PS, \quad (16)$$

waarbij $PS = (R - E)$ gelijk is aan het nationale primaire saldo (van de perimeter). We kunnen de transferformule in (15) dus ook schrijven als

$$T_i = PS_i - \alpha_i \times PS. \quad (17)$$

De verhouding α_i tot het nationale primaire saldo PS ligt met andere woorden aan de basis van de transferstroom berekend in (17). Welnu, het is deze laatste uitdrukking die duidelijk maakt dat de berekende transfers niet meer afhangen van de keuze van α_i wanneer de nationale inkomsten en uitgaven binnen de perimeter in evenwicht zijn, en bijgevolg, $PS = 0$. De interregionale transfers zijn in dat geval direct terug te brengen tot het verschil tussen inkomsten en uitgaven toegekend aan elk gewest:

$$T_i = PS_i - 0 \equiv R_i - E_i, \quad (18)$$

Enkel indien op nationaal vlak wél een tekort of overschot wordt geboekt speelt de invulling van α_i een rol. Dit laat ons toe de bovenstaande bevolkings- en inkomensijking te herformuleren als

$$T_i = (R_i - E_i) - \frac{N_i}{N} \times (R - E), \quad (19)$$

voor de bevolkingsmethodiek, en

$$T_i = (R_i - E_i) - \frac{R_i}{R} \times (R - E), \quad (20)$$

voor de inkomensmethodiek. We leren uit beide uitdrukkingen dat de keuze van het ijkpunt een rechtstreekse impact heeft op de transferberekening wanneer het saldo van inkomsten en uitgaven opgenomen in de perimeter ($R - E$) niet gelijk is aan 0. Zodra we met andere woorden meer inkomsten opnemen in de "perimeter" van de berekeningen dan uitgaven, zal de bevolkingsijking in (19) leiden tot hogere uitgaande transfers vergeleken met de inkomensijking in (20) wanneer $\frac{N_i}{N} < \frac{R_i}{R}$, en vice versa. De keerzijde hiervan is dat de transfers voor ontvangende gewesten hoger zullen zijn onder de NBB methode wanneer $\frac{N_i}{N} > \frac{R_i}{R}$, en vice versa. We bespreken de invulling van de perimeter van de studie in detail in paragraaf 3.2.⁵

---

⁵ Wat we ook leren uit (20), is dat de ontbinding van de totale transferstroom in haar bestanddelen kan gebeuren op een meer algemene wijze, vergeleken met de aanpak hierboven beschreven in (10). Hierbij kunnen we, opnieuw voor het voorbeeld van de sociale zekerheid, de ontbonden transfers uitdrukken

We kunnen tot slot (19) en (20) ook schrijven in termen van de grootte die aan de basis ligt van elk van beide gehanteerde ijkpunten, door te delen door N_i en R_i respectievelijk. Zo bekomen we de volgende uitdrukking voor de bevolkingssijking

$$\frac{T_i}{N_i} = \frac{(R_i - E_i)}{N_i} - \frac{(R - E)}{N}, \quad (21)$$

waarbij het per capita primaire gewestelijke saldo wordt afgewogen tegen het nationale per capita primaire saldo om de transferstroom af te leiden. Bij de inkomensijking krijgen we vervolgens dat

$$\frac{T_i}{R_i} = \frac{(R_i - E_i)}{R_i} - \frac{(R - E)}{R}, \quad (22)$$

hetgeen de transfers uitdrukt als een gelijkaardige afweging van de primaire saldi, maar dan in termen van “per euro inkomsten”.

---

als $T_i^{fsz} = (R_i^{fsz} - E_i^{fsz}) - \frac{R_i}{R} \times (R^{fsz} - E^{fsz})$. Pas door ook in deze laatste uitdrukking de inkomsten

tussen haakjes in te vullen als zijnde gelijk aan de totale inkomsten, komen we uit bij (10). Om afwijkingen met eerdere studies uitgevoerd op basis van een inkomensijking te beperken, houden we het in onze berekeningen op de ontbinding voorgesteld in paragraaf 3.1.2 volgens (10).

3.2 PERIMETER: WELKE FEDERALE INKOMSTEN EN UITGAVEN WORDEN REGIONAAL OMGESLAGEN?

In deze studie berekenen we de intergewestelijke financiële stromen voor de periode 2000-2020, zowel op basis van de bevolkingsjiking weergegeven in formule (4) bovenaan, als de inkomensjiking in formule (9). Maar hoewel de tijdsperiode, het ‘ijkpunt’ en de hieruit volgende berekeningsformules bijgevolg vastliggen, beslisten we nog niets over de concrete invulling van de federale uitgaven E of de federale inkomsten R in de formules zelf. Zoals de formulering in (4) of (9) nochtans doet vermoeden is een dergelijke keuze wat betreft de afbakening van de te beschouwen federale inkomsten of uitgaven, i.e. het vastleggen van de “perimeter” van de studie, van cruciaal belang. Denk bijvoorbeeld aan een situatie waarin we enkel een fractie van de federale uitgaven zouden betrekken bij de analyse. Hierdoor zou een uitgaande transfer berekend volgens (9) voor het relatief rijkere gewest aanzienlijk afnemen.

Los van de te hanteren berekeningsformule met andere woorden, is het ook de implementatie van de formule zelf die verschillen met zich mee kan brengen. We kunnen dit ook afleiden uit de uiteenlopende resultaten van eerdere studies waarin weliswaar steeds de inkomensmethodiek werd toegepast, maar vaak werd gekozen voor een verschillende perimeter. Zo neemt Algoed (2008) bijvoorbeeld wel de federale overheidsinvesteringen op in zijn berekeningen, maar laat hij de ambtenarenlonen links liggen. Buyst et al., (2010) en Jennes (2014) daarentegen nemen dan weer wel de ambtenarenlonen op, maar laten de overheidsinvesteringen en subsidies aan bedrijven buiten beschouwing. Verschillen in perimeterkeuze treffen we echter ook aan in studies die een andere berekeningsformule hanteren. Zo nemen Dury et al. (2008), naast dan het toepassen van de bevolkingsmethodiek zoals eerder toegelicht, enkel het systeem van de dienstencheques op wat betreft de federale uitgaven exclusief de sociale zekerheid. Het is trouwens vooral in die laatstgenoemde uitgavencategorie, i.e. de federale uitgaven van de federale overheid los van de RSZ uitkeringen, dat de grootste verschillen te vinden zijn op het vlak van perimeterkeuze. Rond de federale inkomsten en RSZ uitgaven daarentegen bestaat ondertussen een consensus, en treden minder snel methodologische inconsistenties op. De perimeter gekozen binnen de optiek van deze studie is in zekere zin ruimer dan in eerdere studies. De reden hiervoor is dat de federale instanties mettertijd over betere gegevens zijn gaan beschikken wat betreft de gewestelijke uitgavenpatronen van hun diensten, hetgeen we maximaal benutten. We komen in de volgende paragraaf terug op deze gewestelijke toewijzing.

In Tabel 9 geven we de inkomsten- en uitgavencategorieën terug die we opnemen in de perimeter van deze studie. In het bovenste luik vinden we de inkomsten terug, en in het onderste luik de uitgaven. Deze laatste worden op hun beurt onderverdeeld in twee luiken, waarbij we bovenaan de sociale uitkeringen binnen het sociale zekerheidsstelsel bundelen, en onderaan de resterende federale overheidsuitgaven. Dit onderscheid zullen we blijven maken in paragraaf 4, waar we de resultaten van de transferberekening ook geven voor elk van deze onderdelen apart. In de middelste kolom van Tabel 9 drukken we elke categorie vervolgens uit in absolute bedragen voor het basisjaar 2015, en in de uiterst rechtse kolom in % van de totale, federale inkomsten (entiteit I) voor de inkomsten, en in % van de totale, federale primaire uitgaven (entiteit I) voor de uitgaven. Op vraag van de stuurgroep van het project berekenen we de interregionale transferten op basis van twee verschillende perimeters. Zoals ook weergegeven in Tabel 9 wordt het enige verschil tussen beide

perimeters gevormd door het al dan niet beschouwen van de verloning van het federale overheidspersoneel als potentiële dragers van transferstromen. In een eerste perimeter nemen we deze overheidsverloning niet op (“perimeter 1” in wat volgt), en in een tweede perimeter wel (“perimeter 2” in wat volgt). In appendix A tenslotte, bieden we in 4 tabellen een overzicht van de evolutie van beide perimeters doorheen de tijd. De inkomsten en uitgavencategorieën worden daarbij ook gebundeld in drie categorieën: de sociale zekerheid (sociale bijdragen & uitkeringen), de overige federale overheidsinkomsten en uitgaven, en de dotaties bestemd voor de gewesten en gemeenschappen. De resultaten van de transferberekening zullen in eerste instantie vanuit dit gebundelde perspectief worden ontleed in paragraaf 4.

Wat de federale inkomsten betreft in Tabel 9, valt op dat we de roerende voorheffing en de belastingen op kapitaal meenemen in de berekeningen hetgeen niet altijd gebeurde in eerdere studies. Langs uitgavenzijde breiden we vooral eerder werk uit door verder te kijken dan de RSZ uitkeringen. Zo betrekken we in het onderste luik van de tabel ook de subsidies aan bedrijven, zoals de subsidies voor overuren, nacht & ploegenarbeid, de doelgroepenverminderingen of de Sociale Maribel subsidies, in de perimeter. Ook het leefloon en de federale sociale bijstand werden niet altijd meegenomen in eerdere studies, maar vinden we wel terug in de perimeter in Tabel 9. Zoals in eerdere studies worden federale uitgaven zoals de middelen bestemd voor de NMBS, de EU, of andere overheidsinvesteringen niet opgenomen in de perimeter. Daar zijn twee redenen voor. Ten eerste beschikken we niet over de juiste gegevens om deze uitgaven op sluitende wijze toe te wijzen aan de gewesten. Maar ten tweede is de link tussen deze uitgaven en het individuele niveau, essentieel voor een transferberekening, conceptueel heel moeilijk hard te maken. Zo is bijvoorbeeld het verband tussen de individuele begunstigden en een overheidsinvestering bijzonder diffuus, in tegenstelling tot bijvoorbeeld een uitkering.⁶

De feitelijke bedragen gebruikt in deze studie werden voor elke inkomsten- en uitgavencategorie in Tabel 9 aangevraagd bij het Federaal Planbureau (FPB), en dit voor de periode 2000-2020. Hierdoor beschikken we op consistente wijze en conform aan de ESR 2010 classificatie over betrouwbare tijdreeksen, die op hun beurt deels volgen uit de laatste projecties op de middellange termijn uitgevoerd door het planbureau zelf.

Zoals duidelijk zal worden in de volgende paragrafen vormt dit consistente FPB kader de ruggengraat van onze transferberekeningen, telkens uitgevoerd voor elk van de beoogde jaren berekend volgens (19) en (20). Hiervoor moeten we echter in een volgende stap de geaggregeerde, nationale inkomsten- en uitgavencategorieën in Tabel 9 kunnen toewijzen aan de gewesten. We gaan in de volgende paragraaf dieper in op het vraagstuk van de verdeelsleutels, gebruikt voor een dergelijke gewestelijke toewijzing.

---

⁶ Dit was ook het standpunt van de stuurgroep van deze studie.

Tabel 9: Federale inkomsten en uitgaven opgenomen in de perimeter van de studie

<i>voor basisjaar 2015</i>	In mio €	In % van totaal
Inkomsten (R)		
<i>Personenbelasting</i>	39601	23,6
<i>BTW</i>	27570	16,4
<i>Accijnzen</i>	8666	5,2
<i>Vennootschapsbelasting</i>	13690	8,1
<i>Roerende voorheffing</i>	4066	2,4
<i>Belastingen op kapitaal</i>	575	0,3
<i>Werknemersbijdragen</i>	22449	13,4
<i>Patronale bijdragen</i>	36136	21,5
Totaal Perimeter 1 & 2	152752	90,9
Uitgaven (E)		
<i>Pensioenen</i>	28925	17,5
<i>Werkloosheidsuitkeringen</i>	5933	3,6
<i>Tijdskrediet & vervroegd pensioen</i>	847	0,5
<i>Brugpensioen</i>	1476	0,9
<i>Geneeskundige verzorging</i>	25611	15,5
<i>Ziekte & Invaliditeit</i>	7511	4,5
<i>Kinderbijslag</i>	0	0
<i>Arbeidsongevallen</i>	227	0,1
<i>Beroepsziekte</i>	278	0,2
<i>Fonds voor sluiting van ondernemingen</i>	233	0,1
<i>Federale sociale bijstand</i>	2427	1,5
<i>Overheidspensioenen</i>	11998	7,3
<i>Doelgroepen (RSZ vermindering)</i>	313	0,2
<i>Dienstencheques</i>	0	0
<i>Sociale Maribel</i>	1111	0,7
<i>Overuren, nacht & ploegenarbeid</i>	1051	0,6
<i>Dotaties Gewesten & Gemeenschappen</i>	40627	24,6
Totaal Perimeter 1	128 570	77,7
<i>+ Verloning overheidspersoneel</i>	8374	5,1
= Totaal Perimeter 2	136 944	82,8

3.3 BEREKENING VAN VERDEELSLEUTELS

Cruciaal bij elke intergewestelijke transferberekening is een accurate inschatting van de federale inkomsten opgehaald binnen de grenzen van een bepaald gewest, alsook van de federale uitgaven gebeurd ten voordele van de burgers gedomicilieerd in datzelfde gewest. We kunnen de transfers immers pas berekenen aan de hand van de twee eerder besproken formules (19) of (20) eens we de federale inkomsten en uitgaven, opgenomen in de perimeter van de studie zoals besproken in paragraaf 3.2, ook hebben kunnen toewijzen aan de gewesten. Het vastleggen van de geaggregeerde bedragen E en R via de perimeterkeuze is met andere woorden slechts de eerste stap. Ook de binnen een gewest gerealiseerde inkomsten R_i en primaire uitgaven E_i zijn nodig ter berekening van de transfers aan de hand van de formules (19) of (20). We bespreken in deze sectie per uitgaven- en inkomstencategorie opgenomen in Tabel 9 hoe we een dergelijke toewijzing concreet implementeren, en op basis van welke gegevens of modellen.

De gemeenschappelijke deler bij onze toewijzing van federale inkomsten en uitgaven aan de gewesten is het gebruik van zogenaamde “verdeelsleutels”. We verwijzen in wat volgt naar dergelijke verdeelsleutels met δ_i , waarbij $0 \leq \delta_i \leq 1$ en $\sum_{i=1}^3 \delta_i = 1$. Het is aan de hand van deze verdeelsleutels dat we de geaggregeerde bedragen, vastgelegd in de vorige stap van de perimeterkeuze, voor elke categorie kunnen toewijzen aan de gewesten als volgt

$$R_i = \delta_i \times R \quad (23)$$

voor de federale inkomsten R opgenomen in de perimeter, en op volgende wijze voor de primaire federale uitgaven E

$$E_i = \delta_i \times E, \quad (24)$$

waarbij R_i volgend uit (23) en E_i uit (24) dan kunnen ingevoegd worden in (19) of (20) ter berekening van de transferstromen. Eén van de belangrijkste vernieuwingen van deze studie komt hier aan de oppervlakte, en betreft de berekening van de verdeelsleutel δ_i voor elke specifieke uitgave- en inkomstencategorie opgenomen in de perimeter weergegeven in Tabel 9. Hiervoor doen we immers niet enkel beroep op een brede waaier aan administratieve gegevens, maar ook op twee micro-simulatiemodellen, FANTASI en EUROMOD, ontwikkeld aan het departement economie van de KU Leuven. Hoewel de verdeelsleutels zelf steeds volgen uit éénzelfde verhouding – hoe een federale uitgave of inkomst gerealiseerd in één bepaald gewest zich verhoudt tot het nationale totaalbedrag – kan het bronnenmateriaal hiervoor dus verschillen naargelang de uitgave- of inkomstencategorie.

Het toewijzingsproces wordt duidelijker eens we de verdeelsleutel voor een bepaalde inkomstencategorie – bijv. de personenbelasting (PB) in Tabel 9 – schrijven als

$$\delta_i^{PB} = \frac{R_i^{SP}}{\sum_{i=1}^3 R_i^{SP}} \quad (25)$$

waarbij R_i^{sp} slaat op de federale inkomsten uit de personenbelasting opgehaald in gewest i , en het superscript “sp” beklemtoont dat het hier gaat om een *specifieke* gegevensbron die we aanboorden om een zo precies mogelijke inschatting te bekomen van de opbrengsten uit de personenbelasting opgehaald binnen elk gewest. Zoals we meer uitgebreid bespreken in paragraaf 3.3.1, gebruiken we hiervoor gegevens op het niveau van het individu of het gezin, afkomstig uit onze micro-simulatiemodellen of administratieve gegevens opgesteld door de FOD Economie. Door deze gegevens op gewestelijk niveau te aggregeren, bekomen we R_i^{sp} in (25). De hieruit voortkomende verdeelsleutel δ_i^{PB} wordt in een volgende stap dan gebruikt om de inkomsten uit de personenbelasting – opgevraagd bij het Federaal Planbureau – toe te wijzen aan de gewesten, zoals uitgedrukt door (23).

Voor de overige inkomenscategorieën opgenomen in de perimeter hanteren we andere bronnen, die we in paragrafen 3.3.1 tot 3.3.5 in detail bespreken.⁷ In ieder geval, door de verdeelsleutels op een zo gedetailleerd mogelijke basis te berekenen aan de hand van specifieke gegevens allerhande, kunnen we de geaggregeerde bedragen van het federaal planbureau zo precies mogelijk toewijzen aan de gewesten. We bekomen op deze wijze een gewestelijke verdeling van de inkomsten die nauw aansluit bij de werkelijk door de individuen en gezinnen betaalde belastingen, zonder het consistente kader aangeleverd door het FPB te verliezen.

We passen een gelijkaardige methode toe om de verdeelsleutels voor de federale uitgaven in (24) te berekenen. Hierdoor kunnen we voor een bepaalde uitgavencategorie – bijv. de pensioenen (PE) in Tabel 9 – de verdeelsleutel schrijven als volgt

$$\delta_i^{PE} = \frac{E_i^{sp}}{\sum_{i=1}^3 E_i^{sp}}, \quad (26)$$

met E_i^{sp} de federale pensioenen uitgekeerd aan inwoners van gewest i , en waarbij het superscript “sp” opnieuw wijst op het specifieke karakter van de gegevensbron in kwestie, in dit geval administratieve gegevens afkomstig van de Rijksdienst Voor Pensioenen (RVP).

Natuurlijk, als we niet de keuze hadden gemaakt om te werken met een consistent kader doorheen de tijd op basis van FPB tijdreeksen, was de omweg via het berekenen van verdeelsleutels onnodig geweest. We hadden in dat geval gewoon de bedragen afkomstig van elke specifieke databron E^{sp} of R^{sp} kunnen gebruiken voor de berekening van de transfers volgens (19) of (20). Echter, net omdat dergelijke gegevens afkomstig zijn van verschillende bronnen – en bijgevolg vaak op een specifieke

---

⁷ Wat de vennootschapsbelasting, de roerende voorheffing en de belastingen op kapitaal betreft echter, zijn we verplicht om de verdeelsleutels rechtstreeks af te leiden uit externe bronnen aangezien we, noch binnen een simulatiemodel, noch uit administratieve bronnen, beschikken over gewestelijk uitgesplitste gegevens. We bespreken dit in detail onderaan.

wijze werden samengesteld – zou het onjuist zijn om deze zomaar bij elkaar op te tellen.⁸ Een bijkomend probleem zou bovendien zijn dat we in dit geval niet zouden beschikken over bedragen *doorheen* de tijd voor de periode 2000-2020, aangezien de specifieke databronnen niet beschikbaar zijn voor elk gewenst jaar. Dankzij de reeksen opgevraagd bij het federaal planbureau omzeilen we ook dit probleem.

In de volgende paragrafen gaan we nu dieper in op de berekening van de verdeelsleutels voor elke uitgave- en inkomstencategorie opgenomen in de perimeter in Tabel 9. Hierbij is zowel de specifieke gegevensbron van belang, alsook het methodologische aspect waarbij ontbrekende gaten in de beschikbare data worden opgevuld. Zoals boven reeds aangehaald beschikken we immers wel over geaggregeerde, nationale data voor de hele tijdsperiode 2000-2020, maar niet over specifieke databronnen ter berekening van de verdeelsleutels volgens (25) en (26) voor elk één van deze jaren. We lossen dit op aan de hand van twee technieken: “backcasting” en “forecasting”. Laatstgenoemde techniek betreft het optrekken, of projecteren, van gegevens naar de toekomst toe. “Backcasting” is de omgekeerde techniek, waarbij we gegevens projecteren naar het verleden. Zulke projecties kunnen gemaakt worden aan de hand van simulaties binnen een micro-simulatiemodel, of aan de hand van groeicijfers allerhande die wel beschikbaar zijn voor de ontbrekende jaren. We overlopen in wat volgt hierom steeds twee punten: de beschikbare data op basis waarvan we meteen de verdeelsleutels kunnen berekenen volgens (25) en (26), en de “backcasting” en “forecasting” technieken gebruikt voor de ontbrekende jaren. Tabel 10 en Tabel 11 onderaan bieden tevens een overzicht.

3.3.1 De Personenbelasting

Zoals reeds beschreven bovenaan, doen we ter berekening van de verdeelsleutels voor de personenbelasting (PB) zowel beroep op administratieve gegevens als op onze micro-simulatiemodellen. De administratieve gegevens worden jaarlijks opgesteld door FOD economie (STATBEL), maar zijn in feite afkomstig van de FOD financiën verantwoordelijk voor de inning van de belastingen. Dankzij deze gegevens hebben we toegang tot de opbrengsten uit de personenbelasting per gemeente, arrondissement of gewest voor de periode 2006-2014. Wat de micro-simulatie output betreft gebruiken we ons model FANTASI, hetgeen op zeer gedetailleerde wijze de opbrengsten uit de personenbelasting per gewest kan berekenen voor de periode 2012-2020, en ook nieuw beleid kan simuleren.⁹ FANTASI moduleert tevens de uitgebreide, gewestelijke opcentiemen ingevoerd in het kader van de 6^e staatshervorming, alsook de tax-shift doorgevoerd tijdens Michel I, hetgeen een bijkomend voordeel biedt. De elementen van de tax-shift weerhouden in FANTASI hebben betrekking tot de baremaverschuivingen, de verbreding van het belastingvrije inkomen, de uitbreiding van de fiscale werkbonus, en het optrekken van de

---

⁸ Omwille van dezelfde reden zijn de geaggregeerde bedragen afkomstig van het FPB vaak niet identiek aan de geaggregeerde bedragen volgend uit onze specifieke bronnen. Het zal dus vaak voorkomen dat R_i of E_i in (23) en (24) niet exact overeenstemmen met R_i^s of E_i^s in (25) of (26).

⁹ Zie ook appendix C voor een meer gedetailleerde beschrijving van het model FANTASI.

aftekbare forfaitaire beroepskosten. Op basis van al deze gegevens kunnen we voor de hele periode 2000-2020 de verdeelsleutels voor de personenbelasting berekenen op volgende wijze:

- **Periode 2006-2014:** om de verdeelsleutels voor deze periode te berekenen kunnen we rechtstreeks gebruik maken van de gewestelijk geaggregeerde gegevens, geleverd door de FOD economie (STATBEL) zoals bovenaan beschreven.
- **Periode 2000-2005:** de verdeelsleutels volgen voor deze periode uit de “backcasting” van de gegevens van de FOD economie, op basis van het laatst beschikbare jaar 2006. Dit gebeurt door de groei van de PB opbrengsten in het jaar 2005-2006 toe te passen op de gewestelijke opbrengsten uit STATBEL voor 2006. Dat groeipercentage kunnen we voor elk gewest berekenen op basis van gegevens over de gewestelijke opbrengsten, die wel terug te vinden zijn in de regionale rekeningen (NBBstat) voor de periode 2000-2005. De hieruit volgende gewestelijke opbrengsten voor 2005 kunnen dan op hun beurt teruggetrokken worden tot 2004, op basis van dezelfde PB groeicijfers bekomen uit de regionale rekeningen, maar dan voor de overgang 2004-2005, etc..
- **Periode 2015-2020:** hier volgen de verdeelsleutels uit de ‘gedynamiseerde’ versie van FANTASI, waarbinnen we de opbrengsten uit de PB simuleren voor de periode 2015-2020 op basis van de meest recente FPB macro-gegevens betreffende demografische, economische groei- en arbeidsmarktevoluties. Zo berekenen we voor elke belastingplichtige in onze steekproef de te betalen belasting voor elk van deze jaren. De federale inkomsten opgehaald binnen de grenzen van een gewest bekomen we door de steekproef te aggregeren tot op het niveau van de gewestelijke populatie aan de hand van de populatiegewichten. Bij wijze van macrovalidatie van het model, werden dergelijke geaggregeerde bedragen tevens meermaals getoetst aan gepubliceerde statistieken van FOD Financiën voor de jaren 2013-2015. Aangezien de volledige inkohiering vanaf 2015 wordt gespreid overheen twee opeenvolgende jaren in de macro-data van het FPB, gebruiken we niet de bedragen voor elk afzonderlijk aanslagjaar ter berekening van de verdeelsleutels, maar berekenen we voor deze periode gewogen gemiddelden om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de macro-data.

3.3.2 De BTW en Accijnzen

Aan de hand van het micro-simulatie model EUROMOD kunnen we, naast o.a. de opbrengst uit de personenbelasting, ook de opbrengsten uit de BTW en de accijnzen berekenen op het individuele of gezinsniveau voor één bepaald aanslagjaar.¹⁰ Het model baseert zich hiervoor o.a. op de huishoudbudgetenquêtes (EU-HBS). Ter berekening van de verdeelsleutels gebruiken we de meest recente versie van EUROMOD voor 2014, waarbij we de belastingopbrengsten op gewestelijk niveau opnieuw via populatiegewichten aggregeren. We houden tenslotte ook hier rekening met de tax-shift, en bekomen op volgende wijze de verdeelsleutels voor de periode 2000-2020:

---

¹⁰ ¹⁰ Zie ook appendix D voor een meer gedetailleerde beschrijving van het model EUROMOD.

- **Jaar 2014:** we bekomen de verdeelsleutels voor dit jaar aan de hand van de -- met EUROMOD gesimuleerde – opbrengsten uit de BTW en accijnzen voor 2014, en dit volgens het *pre-tax-shift* systeem.
- **Periode 2000-2013:** “backcasting” van de verdeelsleutels berekend voor 2014, die bijgevolg worden toegepast op de geaggregeerde FPB tijdreeksen van de nationale opbrengsten voor de periode 2000-2013.
- **Periode 2015-2020:** : “forecasting” van de verdeelsleutels berekend op basis van de met EUROMOD berekende opbrengsten uit de BTW en accijnzen, maar dan volgens het *post-tax-shift* systeem in 2014. De hieruit volgende verdeelsleutels worden dus toegepast op de geaggregeerde FPB tijdreeksen van de nationale opbrengsten voor de periode 2015-2020.

3.3.3 De Vennootschapsbelasting

Voor een berekening van de opbrengsten uit de vennootschapsbelasting kunnen we noch terecht bij onze micro-simulatie modellen, noch bij administratieve gegevens uitgesplitst per gewest. We volgen om deze reden de aanpak van Dury et al., (2008), Buyst et al. (2010) of Jennes (2014), waar de verdeelsleutels rechtstreeks volgen uit de verhouding tot het nationale totaal van de toegevoegde waarde gecreëerd door alle financiële en niet-financiële instellingen, actief binnen één bepaald gewest. Deze cijfers zijn deels beschikbaar in de regionale rekeningen. Voor de ontbrekende jaren passen we de “backcasting” en “forecasting” aanpak toe:

- **Periode 2003-2014:** de verdeelsleutels werden voor deze periode berekend op basis van gegevens over de gewestelijke toegevoegde waarde – beschikbaar in de regionale rekeningen – gecreëerd door alle financiële en niet-financiële instellingen actief binnen één bepaald gewest (S11+S12, NBBstat).
- **Periode 2000-2002:** de verdeelsleutels volgen voor deze jaren uit de “backcasting” van de toegevoegde waarde per gewest voor het laatst beschikbare jaar 2003. Dit gebeurt aan de hand van de regionale economische groeicijfers, per gewest beschikbaar bij het Federaal Planbureau en berekend binnen het FPB macro-model HERMREG.
- **Periode 2015-2020:** de verdeelsleutels voor deze periode volgen uit de “forecasting” van de toegevoegde waarde per gewest in 2014. Dit gebeurt aan de hand van de gewestelijke economische groeicijfers beschikbaar bij het Federaal Planbureau, en gesimuleerd binnen het FPB macro-model HERMREG.

3.3.4 De Roerende Voorheffing & belastingen op kapitaal

Ook hier tasten we in het duister bij het zoeken naar een gewestelijke verdeling van de belastingopbrengsten. We passen om deze reden de methode toe gehanteerd door de Nationale Bank voor het opstellen van de regionale rekeningen. De gewestelijke toewijzing gebeurt hierbij op basis van een enquête, jaarlijks uitgevoerd door de Nationale Bank bij zes grootbanken actief in België, waarin ook gepeild wordt naar de gewestelijke spreiding van de inkomsten uit interesten

(D.41) en dividenden (D.421) van het cliënteel. Voor de ontbrekende jaren passen we opnieuw een “forecasting” techniek toe.

- **Periode 2000-2013:** de verdeelsleutels volgen rechtstreeks uit de NBB enquête bij zes grootbanken actief op Belgische bodem, waarin gepeild wordt naar de gewestelijke spreiding van de inkomsten uit interesten (D.41) en dividenden (D.421) van hun cliënteel.
- **2014-2020:** “forecasting” van de nog rechtstreeks beschikbare verdeelsleutels voor 2013, volgend uit de enquête bovenaan beschreven. Laatstgenoemde verdeelsleutels worden bijgevolg toegepast op de FPB tijdreeksen van de nationale opbrengsten voor de periode 2014-2020.

3.3.5 De Sociale bijdragen

Wat betreft de sociale bijdragen beschikken we over accurate, gewestelijk geaggregeerde gegevens in de regionale rekeningen van de NBB. Om de “forecasting” aanpak zo goed mogelijk af te lijnen, maken we voorts opnieuw gebruik van de gedynamiseerde versie van ons micro-simulatiemodel FANTASI.

- **Periode 2000-2013 (werkgevers):** de verdeelsleutels voor de sociale premies ten laste van de werkgevers (exclusief toegerekende premies) worden voor deze periode berekend op basis van gegevens uit de regionale rekeningen (D.121, NBBstat)
- **Periode 2000-2013 (werknemers):** de verdeelsleutels voor de sociale premies ten laste van de werknemers worden voor deze periode berekend op basis van gegevens uit de regionale rekeningen wat betreft de werkelijke en aanvullende sociale premies ten laste van de huishoudens, alsook de vergoeding voor diensten (D.613, D.614, D.61SC, NBBstat).
- **Periode 2014-2020:** hier bekomen we de verdeelsleutels door de gewestelijk uitgesplitste sociale premies van het laatst beschikbare jaar 2013 te laten evolueren doorheen de periode 2014-2020 op het ritme van de gewestelijke groei van de bruto inkomens. Binnen de gedynamiseerde versie van FANTASI worden de bruto inkomens gesimuleerd voor elk van deze jaren.

Tabel 10: Gegevens en berekeningswijze verdeelsleutel voor inkomsten (2000-2020)

<i>Perimeter</i>	Backcasting	Externe bronnen	Forecasting
Inkomsten			
Personenbelasting	2000-2005: a.h.v. regionale rekeningen (NBBstat)	2006-2014: FOD economie (STATBEL)	2015-2020: FANTASI simulatie
BTW & Accijnzen	2000-2014: a.h.v. EUROMOD simulatie (2015 pre-tax-shift)	2015: EUROMOD simulatie (pre-tax-shift)	2016-2020: a.h.v. EUROMOD simulatie (2015 post-tax-shift)
Vennootschapsbelasting	2000-2002: a.h.v. gewestelijke economische groei (FPB)	2003-2014: regionale rekeningen (NBBstat)	2015-2020: a.h.v. gewestelijke economische groei (FPB)
Roerende voorheffing	X	2000-2013: a.h.v. enquête interesten & dividenden (NBB)	2014-2020: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)
Belastingen op kapitaal	X	2000-2013: a.h.v. enquête interesten & dividenden (NBB)	2014-2020: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)
Werknemersbijdragen	X	2000-2013: regionale rekeningen (NBBstat)	2014-2020: a.h.v. gewestelijke groei bruto inkomens (FANTASI simulatie)
Patronale bijdragen	X	2000-2013: regionale rekeningen (NBBstat)	2014-2020: a.h.v. gewestelijke groei bruto inkomens (FANTASI simulatie)

Tabel 11: Gegevens en berekeningswijze verdeelsleutels voor uitgaven (2000-2020)

<i>Perimeter</i>	Backcasting	Externe bronnen	Forecasting
Uitgaven			
Pensioenen	X	2000-2013: RVP	2014-2020: a.h.v. aantal 65-plussers (FPB)
Werkloosheid & tijdskrediet	X	2000-2013: RVA	2014-2020: a.h.v. HERMREG (FPB)
Brugpensioen	X	2000-2013: RVA	2014-2020: a.h.v. HERMREG (FPB))
Geneeskundige verzorging	X	2000-2013: RIZIV	2014-2020: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)
Werkonbekwaamheid	X	2000-2013: RIZIV	2014-2020: a.h.v. HERMREG (FPB)
Kinderbijslag	X	2000-2013: RKW	2014: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)
Leefloon & sociale overdrachten	X	2000-2013: regionale rekeningen (NBBstat)	2014-2020: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)
Arbeidsongevallen & beroepsziekte & Fonds voor sluiting van ondern.		2000-2013: RSZ	2014-2020: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)
Ambtenarenpensioenen	X	2000-2013: PDOS	2014-2020: a.h.v. aantal 65-plussers (FPB)
Doelgroepen (RSZ vermindering)	X	2000-2015: a.h.v. RSZ gegevens	2015-2020: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP) + correctie 6 ^e SHV
Dienstencheques		2000-2009: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)	2010-2015: a.h.v. tewerkstellingsaantal (RSZ)
Sociale Maribel		2000-2007: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)	2008-2016: a.h.v. bedragen aan sociale fondsen (RSZ)
Overuren, nacht & ploegenarbeid		2000-2010: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)	2011-2015: a.h.v. enquête arbeidskrachten (FOD Economie)
Ambtenarenlonen	X	2000-2013: a.h.v. personeelsaantal (pData)	2014-2020: a.h.v. groei nationale bedragen (FBP)

3.3.6 Uitgaven binnen de sociale zekerheid (RSZ)

We leggen ons in de rest van deze sectie nu toe op de berekening van de verdeelsleutels aan uitgavenzijde. Zoals ook weergegeven in Tabel 9 bovenaan, valt een groot deel van de uitgaven opgenomen in de perimeter van deze studie te zoeken binnen het stelsel van de Sociale Zekerheid (het bovenste luik van de uitgaven in Tabel 9). Aangezien we de RSZ uitkeringen zo goed als volledig opnemen in de studie, hebben we voor elk van deze categorieën een specifieke verdeelsleutel nodig om de transferstromen te kunnen berekenen.

Zoals ook samengevat in Tabel 11, zijn de opgenomen categorieën de volgende: de pensioenen voor particulieren, de werkloosheidsuitkeringen, het brugpensioen, de geneeskundige verzorging (P3-S13: consumptieve bestedingen overheid), de uitkeringen voor ziekte en invaliditeit, de kinderbijslag, het tijdskrediet, de loopbaanonderbreking, en de uitkeringen in het kader van arbeidsongevallen, beroepsziekten of de sluiting van ondernemingen. De verdeelsleutels voor elk van deze specifieke uitgavencategorieën kunnen we berekenen op basis van tijdreeksen geleverd door de Nationale Bank. Deze zijn op hun beurt afkomstig van de federale overheidsdiensten in kwestie – zoals de RVA, RVP, RIZIV, etc. – die beschikken over precieze gegevens omtrent de gewestelijke spreiding van de RSZ uitkeringen die vallen onder hun bevoegdheid. Voor de periode 2014-2020 beschikken we helaas niet over éénzelfde rijkdom aan gegevens voor een accurate toewijzing, waardoor we ons beroepen op “forecasting” technieken die, althans voor de grootste uitgaven categorieën, ook toegepast worden in het macro-model HERMREG van het Federaal Planbureau. De kinderbijslag tenslotte, valt vanaf 2015 buiten de transferoptiek omwille van de zesde staatsvorming.

- **Periode 2000-2013:** de verdeelsleutels kunnen voor elke uitgavencategorie op eenvoudige wijze berekend worden aan de hand van gegevens geleverd door de relevante federale overheidsdiensten in kwestie (RVA, RVP, RIZIV, etc.). Deze diensten beschikken binnen hun domein over voldoende specificiteit wat betreft de sociale uitkeringen van de individuen of gezinnen onder hun bevoegdheid, om deze uitkeringen gewestelijk te kunnen aggregeren.
- **Periode 2014-2020:** voor de kleinere uitgavencategorieën (in budgettaire termen) passen we de verdeelsleutel van het laatst beschikbare jaar 2013 – berekend aan de hand van de bovenaan beschreven administratieve gegevens – toe op de geaggregeerde FPB tijdreeksen van de nationale uitgaven voor de periode 2015-2020. Voor de meer omvangrijke uitkeringsstelsels hanteren we waar mogelijk een gesofisticeerdere “forecasting” techniek, en passen we de gewestelijke verdeelsleutels toe die volgen uit de binnen het model HERMREG (FPB) uitgevoerde projecties op middellange termijn.
  - Pensioenen voor particulieren: de verdeelsleutels worden binnen HERMREG berekend door het nationale gemiddelde pensioen te vermenigvuldigen met het aantal pensioengerechtigden in elk gewest. Dit laatstgenoemde aantal wordt afgeleid aan de hand van demografische FPB projecties van toepassing op de bevolking boven de 65 jaar. Hoe hoger het aantal +65 jarigen, hoe hoger de pensioengerechtigden in een gewest met andere woorden, en hoe groter het gewicht van de verdeelsleutel. In MONIFLOW passen we de gewestelijke

demografische groeicijfers van +65 jarigen rechtstreeks toe op de gewestelijke pensioenbedragen.

- Werkloosheid, tijdskrediet en brudpensioen (apart uitgesplitst in berekeningen): de verdeelsleutels worden voor deze stelsels berekend op gelijkaardige wijze als bij de pensioenen hierboven, maar dan op basis van het aantal begunstigde ingeschreven personen per gewest. Hiervan heeft het FPB tevens projecties ter beschikking, en wordt het aantal werklozen binnen HERMREG berekend door te extrapoleren voor welbepaalde statuten van werklozen aan de hand van relevante geobserveerde regionale data.
- RIZIV uitkeringen (ziekte & invaliditeit): de verdeelsleutels worden voor deze stelsels berekend op gelijkaardige wijze als hierboven, opnieuw op basis van het aantal begunstigde personen per gewest. De FPB projecties volgen wat dit betreft uit een jaarlijkse aanpassing van de intredegraden per gewest op basis van de gewestelijke werkgelegenheidscijfers van het voorgaande jaar.

3.3.7 Ambtenarenpensioenen

Wat betreft de pensioenen uitgekeerd aan de voormalige werknemers van de overheid beschikken we via het overzichtsbestand van de Nationale Bank over gewestelijk opgesplitste gegevens afkomstig van PDOS waarin we het aantal pensioengerechtigden per gewest terugvinden. De verdeelsleutels kunnen dan op volgende wijze berekend worden voor de hele tijdsperiode (zie ook Tabel 11):

- **Periode 2000-2013**: de verdeelsleutels kunnen rechtstreeks berekend worden op basis van PDOS gegevens over het aantal pensioengerechtigd overheidspersoneel per gewest.
- **Periode 2014-2020**: de verdeelsleutels worden berekend door het nationale gemiddelde pensioen te vermenigvuldigen met het aantal pensioengerechtigden in elk gewest. Dit laatstgenoemde aantal kunnen we afleiden aan de hand van demografische FPB projecties van toepassing op de bevolking boven 65 jaar. Hoe hoger het aantal pensioengerechtigden in een gewest met andere woorden, hoe groter het gewicht van de verdeelsleutel.

3.3.8 Federale sociale bijstand

Aan uitgavenzijde nemen we ook de federale sociale overdrachten die buiten het sociale zekerheidsstelsel vallen op in de perimeter van de studie. Zo berekenen we de transferstromen volgend uit zowel de federale dotaties aan de gemeenten die het (equivalent) leefloon deels financieren, alsook uit de belangrijkste federale sociale voorzieningen in geld – zijnde de uitkeringen aan personen met een handicap. We berekenen de verdeelsleutels als volgt:

- **Periode 2000-2013**: de verdeelsleutels voor het (equivalent) leefloon en de uitkeringen aan de personen met een handicap werden rechtstreeks aangeleverd door de Nationale Bank, die de sleutels berekende op basis van gegevens beschikbaar in de regionale rekeningen (NBBstat).

- **Periode 2014-2020:** “forecasting” van de nog rechtstreeks beschikbare verdeelsleutels van 2013, die werden berekend aan de hand van de gegevens bovenaan beschreven. Laatstgenoemde verdeelsleutels worden bijgevolg toegepast op de FPB tijdreeksen van de nationale uitkeringen voor de periode 2014-2020.

3.3.9 Niet-product gebonden subsidies

Waar de beschikbare gegevens ons toelaten nemen we ook een groot deel van de niet-product gebonden subsidies op in de perimeter van de studie. We overlopen hieronder de gewestelijke toewijzing van de RSZ doelgroepenverminderingen, de niet-fiscale financiering van het dienstencheques systeem, de sociale Maribel subsidie, en de subsidies in het kader van gerealiseerde overuren, en nacht & ploegarbeid.

Vermindering van de werkgeversbijdragen voor doelgroepen:

- **Periode 2000-2014:** de verdeelsleutels kunnen rechtstreeks worden berekend op basis van gedetailleerde gegevens over het gewestelijk gebruik van de doelgroepenverminderingen, beschikbaar bij de RSZ.
- **Periode 2015-2020:** “forecasting” van de nog rechtstreeks beschikbare verdeelsleutels van 2014. Aangezien onder de 6^e staatshervorming een aanzienlijk deel van het doelgroepenbeleid werd gedecentraliseerd, herberekenen we de verdeelsleutels voor 2014 op basis van de verminderingen die een federale bevoegdheid blijven. Laatstgenoemde verdeelsleutels worden vervolgens toegepast op de FPB tijdreeksen van de nationale uitkeringen voor de periode 2015-2020.

Dienstencheques:

- **Periode 2010-2015:** we berekenen de verdeelsleutels voor deze periode op basis van de beschikbare RSZ gegevens over de woonplaats van de begunstigde werknemers, werkzaam binnen het systeem van de dienstencheques.
- **Rest van periode:** “forecasting” en “backcasting” van de nog rechtstreeks beschikbare verdeelsleutels van 2010 en 2015, die werden berekend aan de hand van de gegevens bovenaan beschreven. Laatstgenoemde verdeelsleutels worden bijgevolg toegepast op de FPB tijdreeksen van de nationale totalen voor de rest van de periode.

Sociale Maribel:

- **Periode 2008-2016:** we kunnen de verdeelsleutels voor deze periode berekenen op basis van bestand geleverd door RSZ, waarin we de bedragen toegekend aan de sociale fondsen per gemeenschap terugvinden. Deze kunnen gewestelijk worden gebundeld na het toepassen van een populatie-correctie, waarbij we aannemen dat de Brusselse bevolking voor 20% bestaat uit leden van de Vlaamse gemeenschap, en voor 80% uit leden van de Franstalige gemeenschap.

- **Rest van periode:** “forecasting” en “backcasting” van de nog rechtstreeks beschikbare verdeelsleutels van 2008 en 2016, die werden berekend aan de hand van de gegevens bovenaan beschreven. Laatstgenoemde verdeelsleutels worden bijgevolg toegepast op de FPB tijdreeksen van de nationale totalen voor de rest van de periode.

Subsidies overuren en nacht & ploegenarbeid:

- **Periode 2011-2015:** we berekenen de verdeelsleutels voor deze jaren op basis van gegevens uit de enquête van de arbeidskrachten (FOD economie), waarin we geaggregeerde aantallen terugvinden van de uitgevoerde ploegenarbeid per gewest.
- **Rest van periode:** “forecasting” en “backcasting” van de nog rechtstreeks beschikbare verdeelsleutels van 2011 en 2015, die werden berekend aan de hand van de gegevens bovenaan beschreven. Laatstgenoemde verdeelsleutels worden bijgevolg toegepast op de FPB tijdreeksen van de nationale totalen voor de rest van de periode.

3.3.10 Verloning van federaal overheidspersoneel

- **Periode 2000-2013:** we berekenen de verdeelsleutels op basis van gegevens afkomstig van de “statistieken federale publieke administratie” (pData), waarin we de aantallen werknemers per provincie terugvinden naar woonplaats, voor het geheel van de federale overheidsdiensten.
- **Periode 2014-2020:** “forecasting” van de nog rechtstreeks beschikbare verdeelsleutels van 2013, die werden berekend aan de hand van de gegevens bovenaan beschreven. Laatstgenoemde verdeelsleutels worden vervolgens toegepast op de FPB tijdreeksen van de nationale totalen voor de rest van de periode.

3.3.11 Uitgaven binnen de financieringswet (dotaties en solidariteitsmechanisme)

Tot en met 2016 doen we beroep op gegevens afkomstig van de NBB. Dit betekent dat de overgang naar een nieuwe regeling voor de financiering van de gewesten en gemeenschappen in 2015, uitgetekend in de nieuwe financieringswet en op kruissnelheid vanaf 2016, op consistente wijze wordt opgenomen in onze berekening van de verdeelsleutels. We bespreken in paragraaf 4.5 de details van deze overgang, en de implicaties voor de transferberekening. We bekomen de gewestelijk uitgesplitste dotatiebedragen voor de periode 2017-2020 uit ons begrotingsmodel SAFIRE, dat op zeer gedetailleerde wijze de oude en nieuwe financieringswet modelleert doorheen de tijd.¹¹

- **Periode 2000-2016:** de verdeelsleutels worden berekend op basis van NBB gegevens over de dotatiebedragen bestemd voor de gewesten en gemeenschappen. Deze kunnen gewestelijk worden gebundeld na het toepassen van een populatie-correctie zoals in eerdere studies,

---

¹¹ Zie ook appendix E voor een meer gedetailleerde beschrijving van het model SAFIRE.

waarbij we aannemen dat de Brusselse bevolking voor 20% bestaat uit leden van de Vlaamse gemeenschap, en voor 80% uit leden van de Franstalige gemeenschap.

- **Periode 2017-2020:** we simuleren de dotatiefinanciering in ons model SAFIRE op basis van de laatst beschikbare gegevens die we ook in de rest van deze studie hanteren, en berekenen de verdeelsleutels op basis van de gewestelijk opgesplitste dotatiebedragen die volgen uit het model.

3.4 OVERZICHT

Vergeleken met eerdere studies valt de meerwaarde van onze methodologie te zoeken in twee hoeken:

- Ten eerste gebruiken we voor de hele periode 2000-2020 hetzelfde basiskader wat de gebruikte totale, nationale gegevens betreft, aangeleverd door het Federaal Planbureau. Dit stelt ons ook in staat om transfers te berekenen naar de middellange termijn toe, en dit op consistente wijze.
- Ten tweede passen we zo weinig mogelijk 'default' of 'ad hoc' verdeelsleutels toe op de nationale bedragen geleverd door het Federaal Planbureau. Dankzij de precisie van het micro-simulatiemodel FANTASI blijven we wat die gewestelijke toewijzing betreft zo dicht mogelijk bij de feitelijke regionale inkomstenstromen uit de personenbelasting en de sociale bijdragen. En aangezien FANTASI in zijn recent ontwikkelde dynamische vorm projecties biedt op de middellange termijn, behouden we dergelijke precisie voor de berekening van de transfers op de middellange termijn. Aan de hand van het micro-simulatiemodel EUROMOD vervolgens, kunnen we op redelijk precieze wijze de gewestelijk opgehaalde inkomsten uit de BTW en de accijnzen berekenen.

4. INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN VOLGENS WOONPLAATSPRINCIPE: RESULTATEN

In deze paragraaf bieden we een overzicht van de interregionale financiële stromen. We kunnen de transferstromen berekenen aan de hand van twee methoden: aan de hand van een bevolkingsjiking, en op basis van een inkomensjiking. Hierbij steunt de eerstgenoemde methode op gewestelijke bevolkingsverhoudingen, en doet de tweede methode beroep op de relatieve bijdrage van een gewest tot de federale inkomsten. Beide methoden werden in detail toegelicht in paragraaf 3.

In paragraaf 4.1 bespreken we de evolutie en omvang van de totale transferstromen berekend volgens beide methoden, en dit voor een tijdspanne van 20 jaar (2000-2020). Om deze algemene resultaten beter te begrijpen splitsen we de totalen op in drie basisbestanddelen in paragraaf 4.2: de transfers uit de sociale zekerheid, de transfers volgend uit de overige uitgaven en inkomsten van de federale overheid, en de transfers uit de dotatiefinanciering van de gewesten en gemeenschappen. In de daaropvolgende paragrafen leggen we de belangrijkste verklaringen voor deze resultaten bloot. We gaan hiervoor dieper in op elk van de drie bestanddelen, en ontleden de transferstromen volgend uit het systeem van de sociale zekerheid in detail in paragraaf 4.3, uit de *totale* inkomsten van de federale overheid (Entiteit I) in paragraaf 4.4, en uit de dotatiefinanciering voor de gewesten en gemeenschappen in paragraaf 4.5.

4.1 TOTALE FINANCIËLE STROMEN

In Figuur 5 geven we de totale transferstromen weer tussen de Belgische gewesten, uitgezet in miljoenen € op de Y-as voor de periode 2000-2020. Daarbij werd het effect van inflatie uit de tijdreeksen gefilterd.¹² Aan de linkerkzijde van de figuur vinden we de transferbedragen berekend volgens de bevolkingsmethodiek, en aan rechterzijde de transfers berekend op basis van de inkomensmethodiek. Alle figuren verwijzen in wat volgt steeds naar “perimeter 1”, afgebakend in paragraaf 3.2, waarbij de ambtenarenlonen buiten beschouwing worden gelaten. We geven echter ook alle onderliggende cijfers weer in tabelvorm, en we doen dit voor zowel perimeter 1 als 2. Voor Figuur 5 bijvoorbeeld zijn de onderliggende cijfers te vinden in het linkse luik van Tabel 12, waar we de tijdreeksen in reële termen uitzetten. Het middelste luik van Tabel 12 geeft de reeksen weer in per capita termen, en het meest rechtse luik drukt ze uit in percentages van het Bruto Binnenlands Product (BBP).

We komen verderop terug op de exacte cijfers, die binnen de verwachte grootteorde liggen. Nieuw aan deze studie echter is het perspectief geboden doorheen de tijd, waardoor we uit Figuur 5 de volgende algemene zaken kunnen afleiden :

- De evolutie van de bedragen is min of meer dezelfde volgens de bevolkings- en inkomensjiking. Aan weerszijden van Figuur 5 zien we inderdaad dat een positief (i.e. uitgaand) transferbedrag vanuit het Vlaamse gewest gedurende de hele tijdsperiode het

---

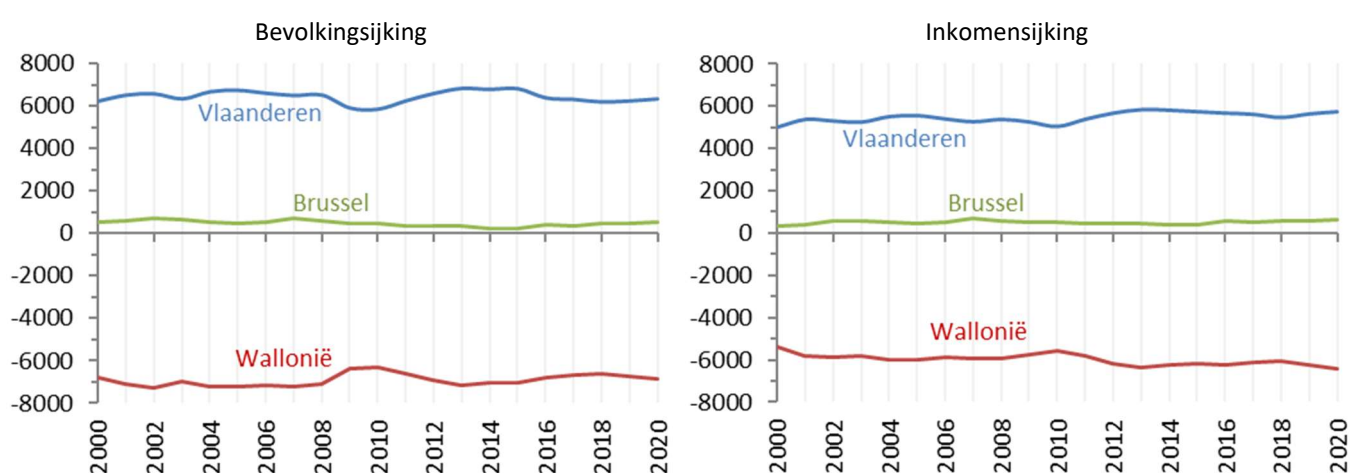
¹² De bedragen in € zijn dus steeds in *reële* termen uitgedrukt, waarbij we het prijsniveau van 2015 hanteren als basisjaar om te corrigeren voor prijswijzigingen doorheen de tijd.

Waalse negatieve (i.e. inkomend) transferbedrag financiert, en dat het Brusselse gewest dezelfde – maar veel beperktere – rol van netto-bijdrager speelt.

- Ten gevolge van de zesde staatshervorming nemen de transferten vanuit Vlaanderen aan weerszijden van Figuur 5 lichtelijk af vanaf 2015 tot 2018, wat tevens opgaat voor de transferstroom richting Waals gewest. De transfers vanuit het Brusselse gewest blijven redelijk stabiel tijdens deze tijdsperiode.
- De evolutie van de transferbedragen aan weerszijden van Figuur 5 loopt ook min of meer gelijk wat betreft de impact van de economische crisis. Die manifesteert zich in de vernauwende beweging van de transferstromen richting de X-as tijdens de jaren 2008-2010, en de uiteenlopende beweging in de twee daaropvolgende jaren.

Figuur 5: Totale transferts in miljoen €

In paragraaf 4.2 e.v. zullen we dergelijke evoluties, o.a. veroorzaakt door de economische crisis van 2008 en de staatshervorming van 2015-2016, in dieper detail ontleden en verklaren door de totale transferbedragen in Figuur 5 op te splitsen in hun relevante bestanddelen. Alvorens we verder kunnen gaan met een dergelijke duiding van de onderliggende verklaringen van de resultaten echter, bespreken we eerst de absolute cijfers in meer detail:

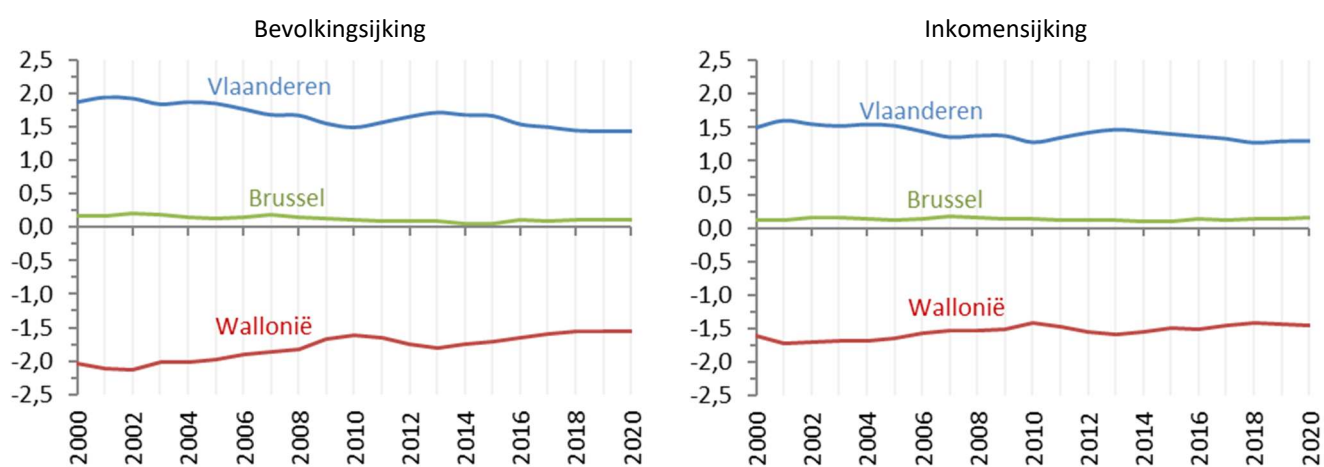
- Hoewel de evolutie van de transferbedragen volgens beide berekeningsmethoden min of meer gelijkloopt, zijn er belangrijke verschillen op te tekenen wat het *absolute niveau* van de bedragen betreft. Zo merken we in Tabel 12 dat de transferten vanuit het Vlaams gewest berekend volgens de bevolkingsmethodiek goed zijn voor 6,2 miljard € in 2000, deze oplopen tot 6,8 miljard € in 2013, en vervolgens weer afnemen naar 6,3 miljard € in 2020. Volgens de inkomensijking in Tabel 12 daarentegen starten de transferbedragen op een lager niveau van 5 miljard € in 2000, om op te klimmen tot 5,9 miljard € in 2013, en daarna af te nemen tot 5,8 miljard € in 2020. Voor de transferten van het Brussels en Waals gewest vinden we gelijkaardige verschillen tussen beide berekeningsmethoden.
- Dergelijke verschillen in absolute niveaus zijn te wijten aan de verschillen tussen de berekeningsmethoden zelf. Zoals uitvoerig besproken in paragraaf 3.1 geven de bevolkings- en de inkomensijking immers een andere uitkomst wanneer de totale federale

uitgaven en inkomsten opgenomen in de perimeter niet aan elkaar gelijk zijn. Aangezien we in de perimeter van deze studie meer inkomsten opnemen dan uitgaven – zoals ook geïllustreerd in Tabel 9 in paragraaf 3.2, of in Tabel 31 en Tabel 33 in appendix A – heeft dit tot gevolg dat de transferbedragen hoger zullen uitvallen voor Vlaanderen en Wallonië als we ze berekenen volgens de bevolkingsmethodiek. Dit kan ook rechtstreeks afgelezen worden in de berekeningsformules (19) en (20) afgeleid in paragraaf 3.1.3, gecombineerd met de evolutie van de perimeterbedragen doorheen de tijd gegeven in Tabel 31 van appendix A.

- In Figuur 5 werd het effect van de inflatie weliswaar geneutraliseerd, maar de effecten van een toenemende of afnemende economische groei werden niet uitgezuiverd. Dit brengt ons ook bij de volgende vraag.

Nemen de interregionale financiële stromen toe gedurende de periode 2000-2020? Als we op redelijke wijze willen antwoorden op deze vraag, dan moeten we de transferbedragen uitdrukken in termen van de economische groei. De mogelijkheid dat de transferbedragen in *relatieve* termen kunnen afnemen doorheen de tijd – omdat we op nationaal vlak rijker zijn geworden – kan immers niet aan bod komen in Figuur 5 waar we alleen absolute bedragen uitzetten. We drukken daarom de transfers uit in % van het BBP in Figuur 6 hierna, en geven de exacte cijfers zoals eerder vermeld mee in het rechtse luik van Tabel 12.

Figuur 6: Totale transfers in % BBP

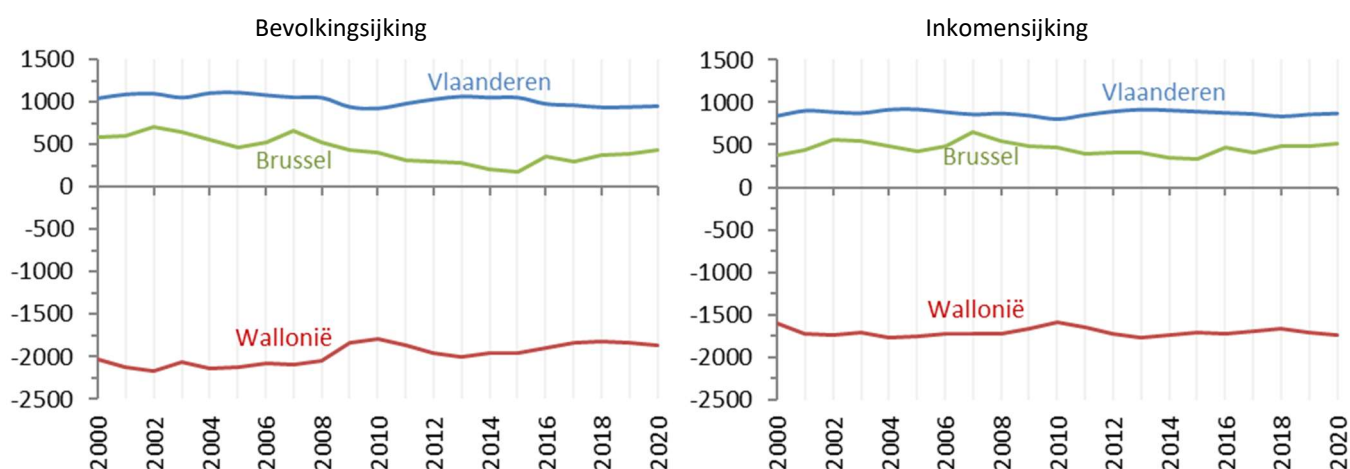
Uit Figuur 6 kunnen we opnieuw een aantal zaken concluderen:

- Hoewel we in Figuur 6 dezelfde schommelingen terugvinden als in Figuur 5, opnieuw deels te wijten aan de economische crisis en de zesde staatshervorming, tekent zich ook een duidelijke, neerwaartse trend af wat betreft de transfers vanuit Vlaanderen richting de rest van het land, en vice versa wat betreft de inkomende transferten voor het Waalse gewest.
- Zoals ook blijkt uit het rechterluik van Tabel 12, waar we de achterliggende cijfers voor Figuur 6 weergeven, nemen de transfers vanuit Vlaanderen naar de rest van het land af van 1,87% van het BBP in 2001 tot 1,44% van het BBP in 2020 volgens de bevolkingsijking, en van 1,5% van het BBP in 2001 tot 1,31% volgens de inkomensijking. In het Waals gewest tekent zich

een tegenovergestelde beweging af, terwijl in het Brussels gewest de transferstromen redelijk constant blijven, en schommelen rond 0,1% van het BBP. De vraag resteert echter wat dergelijke evoluties betekenen als we ze uitdrukken op individueel niveau.

Hoeveel draagt de gemiddelde burger bij, of af? Een laatste perspectief dat we kunnen hanteren om de interregionale transfers weer te geven, is dat van de transfer per hoofd van de bevolking. Immers, de totale bedragen in Figuur 5 of Figuur 6 houden geen rekening met het feit dat het Vlaamse Gewest meer inwoners telt dan het Waalse en het Brusselse Gewest. Om deze reden drukken we de transferbedragen voor elk gewest uit in per capita termen in Figuur 7, door de totale gewestelijke bedragen telkens te delen door de gewestelijke bevolkingscijfers in kwestie.

Figuur 7: Totale transfers per capita in €

- We merken in Figuur 7 dat een dergelijke correctie op basis van gewestelijke bevolkingscijfers de transferstromen wel degelijk in een ander daglicht plaatst. Gedeeld door het aantal inwoners van het Vlaamse gewest zien we dat de schommelingen in het Vlaamse transferbedrag, veroorzaakt door de economische crisis en de staatshervorming, afvlakken. Dat is minder het geval voor de Waalse tijdreeks, die in per capita termen nu wel meer dan het dubbele vormt van wat de gemiddelde Vlaming bijdraagt.
- De positieve transfer vanuit Vlaanderen neemt nog steeds af doorheen de tijd voor de bevolkingsijking, zoals we ook opmerken in het middelste luik van Tabel 12 waar we de achterliggende cijfers van Figuur 7 weergeven, maar slechts in beperkte mate: van 1048€ per hoofd in 2001 tot 957€ per hoofd in 2020. De financiële stromen berekend volgens de inkomensijking blijven zo goed als constant doorheen de tijd, en schommelen voor het Vlaams gewest rond de 850€ per hoofd.
- De grootste verschuiving zit hem in de Brusselse transferbedragen. Aangezien de Brusselse bevolking slechts 9% à 11% bedraagt van de totale bevolking, worden de transferten van het Brussels gewest in Figuur 7 in aanzienlijke mate uitvergroot eens we ze delen door het Brusselse bevolkingsaantal en vergelijken met de – op gelijkaardige wijze gecorrigeerde – bedragen voor de andere gewesten in Figuur 7. Het effect van de zesde staatshervorming, waar we in paragraaf 4.5 uitgebreid op ingaan, springt hierbij in het oog. Zo stijgt het

uitgaande transferbedrag van 207€ in 2014 tot 366€ per hoofd in 2016 volgens de bevolkingsmethodiek, en van 342€ naar 464€ per hoofd onder de inkomensijking.

Tot slot geven we in Tabel 13 het resultaat weer van dezelfde transferberekeningen, maar dan *inclusief* de ambtenarenlonen. We drukken de resultaten opnieuw uit in reële, relatieve, en per capita termen, en komen tot de vaststelling dat deze niet al te zeer afwijken van de resultaten bekomen binnen “perimeter 1” in Tabel 12. Enkel bij de inkomensijking kan het verschil oplopen tot boven de 700 miljoen € voor Vlaanderen. Aangezien het enige verschil tussen beide perimeters gevormd wordt door de transfers vervat in de federale ambtenarenlonen, geven we deze apart mee in Tabel 14. Zoals we kunnen afleiden in het linkse paneel van de tabel, bereiken de transfers volgens de bevolkingsijking een maximum van 357 miljoen € voor Vlaanderen in 2012, om daarna af te nemen tot 221 miljoen € in 2020. Volgen we echter de inkomensmethodiek, dan toppen de transfers af op een hoger bedrag van 742 miljoen € in 2012, om daarna eveneens af te nemen tot 548 miljoen €. De dalende trend is in beide gevallen een rechtstreeks gevolg van de dalende nationale bedragen doorheen de tijd, die op hun beurt deels een gevolg zijn van de besparingen in het federale personeelsbestand onder de vorige en huidige regering. De gewestelijke spreiding van de personeelsaantallen, die aan de basis ligt van de verdeelsleutels gebruikt bij de berekening zoals toegelicht in paragraaf 3.3.10, speelt zo goed als geen rol in deze evolutie.

In de volgende paragrafen bestuderen we andere trends en evoluties die, hoewel reeds deels zichtbaar in Figuur 5, pas volledig te doorgronden zijn door de totale transferbedragen stapsgewijs op te splitsen in hun bestanddelen.

Tabel 12: Totale transfers volgens bevolkings- en inkomensijking (perimeter 1)

Jaar	In miljoen € (reëel)			In € per capita			In % BBP		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	6235	-6794	559	1048	-2032	582	1,87	-2,04	0,17
2001	6520	-7100	580	1093	-2118	597	1,94	-2,11	0,17
2002	6578	-7279	701	1099	-2164	711	1,92	-2,13	0,20
2003	6342	-6978	637	1056	-2068	639	1,84	-2,02	0,18
2004	6679	-7235	557	1108	-2135	555	1,87	-2,03	0,16
2005	6745	-7213	468	1113	-2119	462	1,85	-1,98	0,13
2006	6608	-7140	532	1084	-2085	519	1,77	-1,91	0,14
2007	6501	-7196	695	1059	-2088	668	1,68	-1,86	0,18
2008	6518	-7080	562	1054	-2043	531	1,67	-1,82	0,14
2009	5908	-6384	476	948	-1831	441	1,55	-1,68	0,13
2010	5850	-6291	440	932	-1791	399	1,50	-1,61	0,11
2011	6245	-6591	347	987	-1864	307	1,57	-1,66	0,09
2012	6594	-6937	342	1036	-1951	299	1,66	-1,74	0,09
2013	6833	-7165	331	1068	-2007	286	1,71	-1,80	0,08
2014	6788	-7030	242	1056	-1962	207	1,68	-1,74	0,06
2015	6823	-7036	212	1056	-1957	180	1,67	-1,72	0,05
2016	6388	-6825	437	983	-1890	366	1,54	-1,65	0,11
2017	6313	-6680	367	967	-1842	304	1,50	-1,59	0,09
2018	6195	-6644	449	944	-1824	368	1,45	-1,56	0,11
2019	6241	-6724	483	947	-1839	393	1,44	-1,55	0,11
2020	6338	-6867	529	957	-1871	428	1,44	-1,56	0,12
Inkomensijking									
2000	5001	-5360	359	841	-1603	373	1,50	-1,61	0,11
2001	5380	-5801	421	902	-1730	433	1,60	-1,73	0,13
2002	5301	-5850	549	886	-1739	557	1,55	-1,71	0,16
2003	5247	-5792	545	874	-1717	547	1,52	-1,68	0,16
2004	5520	-6006	487	915	-1773	485	1,54	-1,68	0,14
2005	5569	-5998	429	919	-1762	424	1,53	-1,64	0,12
2006	5403	-5892	489	886	-1720	477	1,45	-1,58	0,13
2007	5268	-5945	677	858	-1725	651	1,36	-1,54	0,18
2008	5381	-5964	584	870	-1721	551	1,38	-1,53	0,15
2009	5254	-5781	526	843	-1658	488	1,38	-1,52	0,14
2010	5034	-5555	520	802	-1582	471	1,29	-1,42	0,13
2011	5388	-5840	452	851	-1652	400	1,35	-1,47	0,11
2012	5688	-6156	469	893	-1732	409	1,43	-1,55	0,12
2013	5861	-6339	478	916	-1776	413	1,47	-1,59	0,12
2014	5831	-6232	400	907	-1739	342	1,44	-1,54	0,10
2015	5760	-6152	393	891	-1711	332	1,41	-1,50	0,10
2016	5689	-6243	555	876	-1729	464	1,37	-1,51	0,13
2017	5632	-6121	490	863	-1688	406	1,34	-1,46	0,12
2018	5476	-6059	583	835	-1664	479	1,28	-1,42	0,14
2019	5651	-6248	597	857	-1709	486	1,30	-1,44	0,14
2020	5758	-6403	645	869	-1744	521	1,31	-1,45	0,15

Tabel 13: Totale transfers volgens inkomens- en bevolkingsijking (perimeter 2)

Jaar	In miljoen € (reëel)			In € per capita			In % BBP		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	6508	-7134	626	1094	-2134	651	1,95	-2,14	0,19
2001	6799	-7452	653	1140	-2223	672	2,02	-2,22	0,19
2002	6854	-7636	782	1145	-2270	793	2,00	-2,23	0,23
2003	6624	-7350	726	1103	-2178	728	1,92	-2,13	0,21
2004	6955	-7601	646	1153	-2243	644	1,95	-2,13	0,18
2005	7033	-7598	565	1160	-2231	558	1,93	-2,08	0,15
2006	6896	-7530	634	1131	-2199	619	1,84	-2,01	0,17
2007	6802	-7616	814	1108	-2210	783	1,76	-1,97	0,21
2008	6844	-7532	687	1107	-2173	649	1,76	-1,93	0,18
2009	6225	-6844	619	999	-1963	574	1,64	-1,80	0,16
2010	6140	-6725	586	978	-1915	530	1,57	-1,72	0,15
2011	6533	-7036	503	1032	-1990	445	1,64	-1,77	0,13
2012	6951	-7355	405	1092	-2069	353	1,74	-1,85	0,10
2013	7108	-7616	509	1111	-2134	439	1,78	-1,91	0,13
2014	7056	-7488	432	1098	-2090	369	1,75	-1,85	0,11
2015	7075	-7465	390	1095	-2076	330	1,73	-1,82	0,10
2016	6629	-7253	625	1021	-2009	523	1,60	-1,75	0,15
2017	6544	-7096	552	1002	-1957	458	1,56	-1,69	0,13
2018	6421	-7055	635	979	-1937	521	1,50	-1,65	0,15
2019	6462	-7130	668	980	-1950	544	1,49	-1,64	0,15
2020	6559	-7277	718	990	-1983	580	1,49	-1,65	0,16
Inkomensijking									
2000	5561	-6033	472	935	-1805	491	1,67	-1,81	0,14
2001	5970	-6508	538	1001	-1941	553	1,78	-1,94	0,16
2002	5883	-6549	666	983	-1947	676	1,72	-1,91	0,19
2003	5850	-6511	661	974	-1929	663	1,70	-1,89	0,19
2004	6121	-6716	596	1015	-1982	594	1,71	-1,88	0,17
2005	6203	-6740	537	1023	-1980	531	1,70	-1,85	0,15
2006	6037	-6641	603	990	-1939	589	1,61	-1,78	0,16
2007	5923	-6724	802	965	-1951	771	1,53	-1,74	0,21
2008	6073	-6775	702	982	-1955	663	1,56	-1,74	0,18
2009	5940	-6581	641	953	-1887	594	1,56	-1,73	0,17
2010	5677	-6308	631	904	-1796	571	1,45	-1,61	0,16
2011	6051	-6614	562	956	-1870	498	1,52	-1,66	0,14
2012	6430	-6907	477	1010	-1943	416	1,61	-1,73	0,12
2013	6535	-7130	595	1022	-1997	513	1,64	-1,79	0,15
2014	6497	-7021	524	1011	-1960	449	1,61	-1,74	0,13
2015	6380	-6888	508	987	-1915	430	1,56	-1,68	0,12
2016	6287	-6970	682	968	-1930	571	1,52	-1,68	0,16
2017	6202	-6816	614	950	-1879	509	1,47	-1,62	0,15
2018	6032	-6739	707	919	-1851	581	1,41	-1,58	0,17
2019	6194	-6914	720	940	-1891	586	1,43	-1,59	0,17
2020	6306	-7075	768	952	-1927	621	1,43	-1,61	0,17

Tabel 14: Transfers Ambtenarenlonen

<i>Jaar</i>	In miljoen € (reëel)			In € per capita			In % BBP		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	274	-340	67	46	-57	11	0,08	-0,10	0,02
2001	279	-353	73	47	-59	12	0,08	-0,10	0,02
2002	277	-358	81	46	-60	14	0,08	-0,10	0,02
2003	283	-371	89	47	-62	15	0,08	-0,11	0,03
2004	276	-366	90	46	-61	15	0,08	-0,10	0,03
2005	287	-384	97	47	-63	16	0,08	-0,11	0,03
2006	288	-390	102	47	-64	17	0,08	-0,10	0,03
2007	301	-420	119	49	-68	19	0,08	-0,11	0,03
2008	326	-452	125	53	-73	20	0,08	-0,12	0,03
2009	318	-461	143	51	-74	23	0,08	-0,12	0,04
2010	289	-434	145	46	-69	23	0,07	-0,11	0,04
2011	288	-445	156	46	-70	25	0,07	-0,11	0,04
2012	357	-419	62	56	-66	10	0,09	-0,11	0,02
2013	274	-452	177	43	-71	28	0,07	-0,11	0,04
2014	268	-458	190	42	-71	30	0,07	-0,11	0,05
2015	252	-429	178	39	-66	27	0,06	-0,10	0,04
2016	241	-429	188	37	-66	29	0,06	-0,10	0,05
2017	231	-417	186	35	-64	28	0,05	-0,10	0,04
2018	226	-412	186	34	-63	28	0,05	-0,10	0,04
2019	221	-406	185	33	-62	28	0,05	-0,09	0,04
2020	221	-410	189	33	-62	29	0,05	-0,09	0,04
Inkomensijking									
2000	560	-673	113	94	-113	19	0,17	-0,20	0,03
2001	590	-707	117	99	-119	20	0,18	-0,21	0,03
2002	581	-699	117	97	-117	20	0,17	-0,20	0,03
2003	603	-718	115	100	-120	19	0,17	-0,21	0,03
2004	601	-710	109	100	-118	18	0,17	-0,20	0,03
2005	634	-742	108	105	-122	18	0,17	-0,20	0,03
2006	634	-748	114	104	-123	19	0,17	-0,20	0,03
2007	655	-779	124	107	-127	20	0,17	-0,20	0,03
2008	692	-810	118	112	-131	19	0,18	-0,21	0,03
2009	686	-800	114	110	-128	18	0,18	-0,21	0,03
2010	642	-753	111	102	-120	18	0,16	-0,19	0,03
2011	663	-774	110	105	-122	17	0,17	-0,19	0,03
2012	742	-751	8	117	-118	1	0,19	-0,19	0,00
2013	674	-791	117	105	-124	18	0,17	-0,20	0,03
2014	665	-789	124	103	-123	19	0,16	-0,20	0,03
2015	620	-735	115	96	-114	18	0,15	-0,18	0,03
2016	599	-726	127	92	-112	20	0,14	-0,18	0,03
2017	570	-694	124	87	-106	19	0,14	-0,17	0,03
2018	555	-680	124	85	-104	19	0,13	-0,16	0,03
2019	543	-666	123	82	-101	19	0,13	-0,15	0,03
2020	548	-672	124	83	-101	19	0,12	-0,15	0,03

4.2 TOTALE FINANCIËLE STROMEN PER ONDERDEEL

We richten onze pijlen vanaf deze paragraaf nu geheel op Figuur 5, en trachten stap voor stap de achterliggende transferstromen berekend volgens de NBB en de “juste retour” methode beter te verklaren. Hiervoor splitsen we de transferbedragen in eerste instantie op in drie bestanddelen:

1. De transfers uit de inkomsten en uitgaven van de sociale zekerheid (RSZ): dit gaat aan inkomstzijde hoofdzakelijk om de sociale bijdragen (van werkgevers en werknemers), en aan uitgavenzijde om de sociale uitkeringen gebundeld in het middelste luik van de perimeterbeschrijving in Tabel 9, waarvan de pensioenen, de werkloosheid, de gezondheidszorg en de kinderbijslag de meest omvangrijke zijn. We geven deze transferbedragen weer in Figuur 8 onderaan, opnieuw in reële termen. In paragraaf 4.3 gaan we in een volgende stap dieper in op de verscheidene RSZ bestanddelen.
2. De transfers uit de overige inkomsten en uitgaven van de federale overheid: deze zijn opgelijst in het bovenste, en onderste luik van Tabel 9. Aan inkomstzijde zijn de grootste bestanddelen hier de personenbelasting, de vennootschapsbelasting, en de BTW & accijnzen. Aan uitgavenzijde gaat dit om een kleiner bedrag, dat vooral bestaat uit de ambtenarenlonen en pensioenen, de subsidies aan bedrijven, en de federale sociale bijstand (leefloon en hulp aan gehandicapten) Deze worden uitgezet in Figuur 9 onderaan. In paragraaf 4.4 zal de inkomstzijde gedetailleerd worden besproken .
3. De transfers uit de federale dotatiefinanciering van de gewesten en gemeenschappen, zoals vastgelegd in de Belgische financieringswet (BFW). Figuur 10 vat deze transferbedragen samen. We bespreken deze uitvoerig in paragraaf 4.5.

We geven de onderliggende cijfers ook in detail weer in Tabel 15, waarbij de transfers uit de RSZ uitkeringen in het uiterst linkse paneel te vinden zijn, de transfers uit de overige federale inkomsten en uitgaven in het middelste luik, en de transfers uit de dotatiefinanciering in het rechtse luik. Een eerste belangrijke, en logische, vaststelling in Tabel 15 is dat wanneer we per gewest de bedragen in elk luik bij elkaar optellen, we de totale bedragen krijgen in Tabel 12. Tellen we de lijnen in Figuur 8, Figuur 9 en Figuur 10 voor elk gewest bij elkaar op met andere woorden, dan geeft dat de totale transfers in Figuur 5. De resultaten berekend op basis van “perimeter 2”, met inbegrip van de ambtenarenlonen, worden apart samengevat in Tabel 16, waarin de enige verschillen logischerwijze naar voren komen in het middelste luik van de federale overheid, aangezien de transfers uit de ambtenarenlonen enkel hier een rol spelen.

We kijken eerst naar de transfers uit de sociale zekerheid, uitgezet in Figuur 8. Los van de absolute niveaueverschillen tussen de berekeningsmethoden, springen de volgende tijdsperioden in het oog:

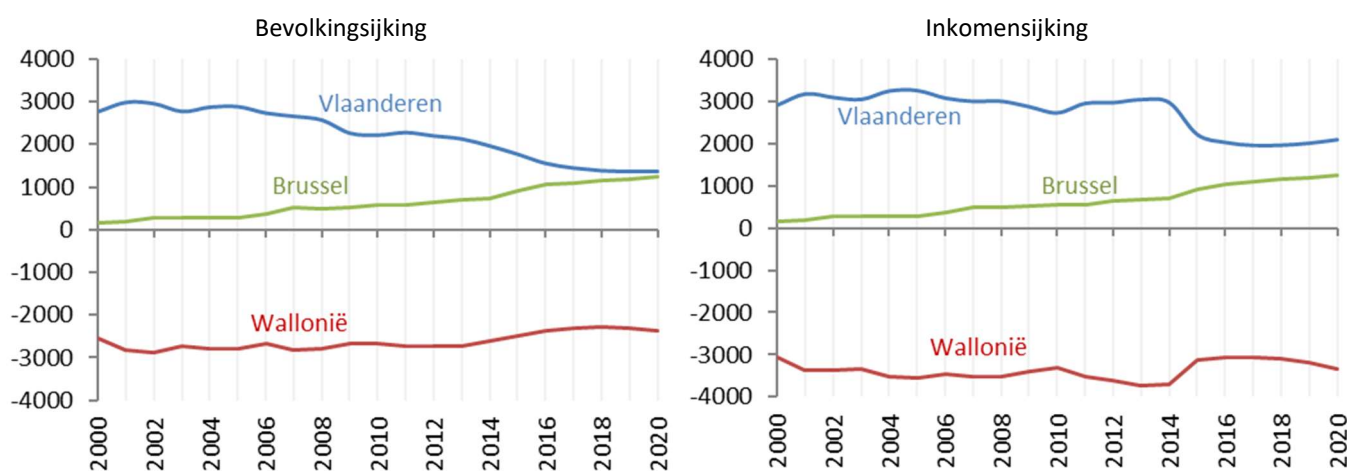
- Periode 2008-2012 (crisis): in deze periode sloeg de economische crisis het hardst toe. Belangrijk hierbij is dat het ging om een heterogene schok. In tegenstelling tot de Vlaamse exportgerichte economie, hield de Waalse economie redelijk goed stand tot en met 2010. De situatie ging pas achteruit in Wallonië rond 2011, op hetzelfde moment dat de Vlaamse economie weer aantrok samen met de export. Het zijn precies dit soort asymmetrische

schokken die opgevangen worden door de automatische stabilisatoren ingebed in het systeem van een welvaartsstaat. Aangezien dergelijke stabilisatoren omwille van hun functie vaak ook resulteren in transfers, verwachten we merkbare wijzigingen in de transferstromen na het optreden van heterogene schokken. Dit blijkt inderdaad uit Figuur 8, waarin de transferstromen vanuit het Vlaamse gewest dalen vanaf 2008, samen met de transferstromen richting het Waalse gewest. Deze trend piekt in 2009-2010, en keert om in 2011. Zoals we zullen zien in paragraaf 4.3 valt de verklaring hier deels te zoeken bij de werkloosheidsuitkeringen. De transferstromen vanuit Brussel nemen toe over de gehele lijn, wat dan weer hoofdzakelijk te wijten is aan de evolutie van de pensioenen zoals we in dezelfde paragraaf ook bespreken.

- Periode 2012-2016 (6^e SHV): in deze periode normaliseert de economische toestand, en wordt de belangrijkste externe schok gevormd door de 6^e staatshervorming (SHV), uitgevoerd in 2015-2016, waardoor de kinderbijslag en aspecten van de gezondheidszorg en ouderenzorg verhuizen naar het regionale niveau. Dit verkleint de transferstromen vanuit Vlaanderen richting Wallonië in 2015, vooral dan bij de inkomensijking. Figuur 8 laat echter tevens een eerste convergerende beweging optekenen voor Vlaanderen en Wallonië in 2012 bij de bevolkingsijking. Zoals we bespreken in paragraaf 4.3 volgt dit uit de hervorming van de werkloosheidsstelsels, aangevat onder de vorige regering.

Figuur 8: Totale transfers RSZ in miljoen €

- Periode 2016-2020: in deze periode zien we dat de transferstromen weer licht divergeren. Mogelijke externe schokken veroorzaakt door het uitrollen van het nieuwe systeem onder de zesde staatshervorming, of de tax-shift spelen hier een beperkte rol. Achter de divergerende trend zit eerder de evolutie van de gezondheidszorguitgaven en uitkeringen, alsook van de pensioenen. We bespreken dit tevens in paragraaf 4.3.

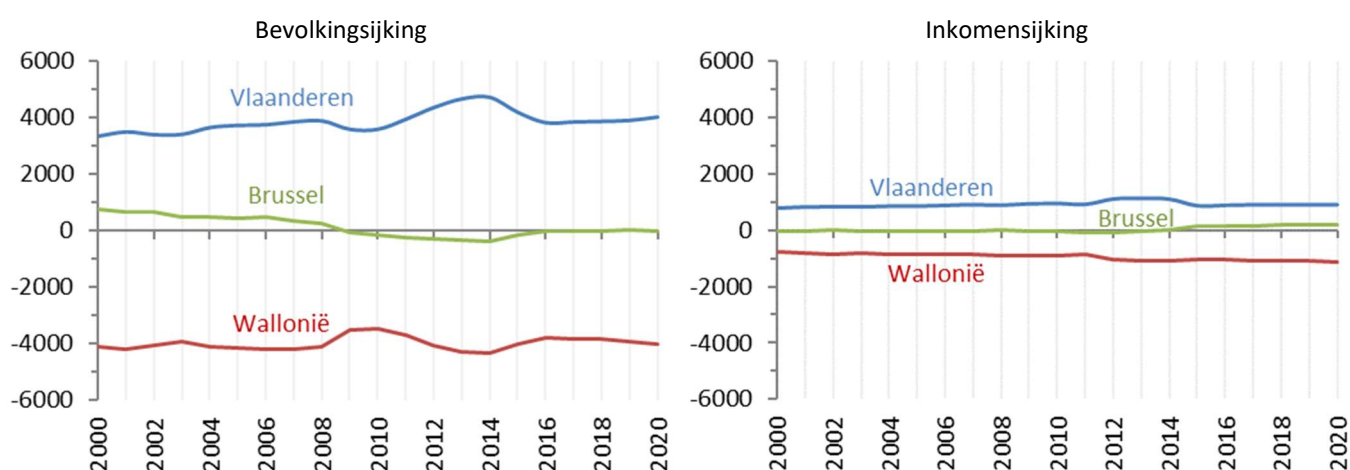
Naast de gelijkenissen tussen de bevolkings- en inkomensijking in Figuur 8 echter, zijn er ook absolute niveauverschillen en trendverschillen op te merken. De trendverschillen liggen logischerwijze aan de verschillende berekeningsformules, waarbij demografische evoluties meer meespelen bij de bevolkingsijking, en regionale groeiverschillen bij de inkomensijking. De

absolute verschillen liggen, zoals eerder reeds verduidelijkt, aan het feit dat de totale inkomsten en uitgaven opgenomen in beide perimeters niet aan elkaar gelijk zijn.

Dat de transfers berekend volgens beide methoden niet altijd aan elkaar gelijk zijn komt duidelijk aan de oppervlakte in het volgende basisluik van de transferstromen, weergegeven in Figuur 9: de transfers uit de overige federale inkomsten en uitgaven. Het verschil tussen de federale inkomsten en de uitgaven opgenomen in de perimeter loopt hier immers in de miljarden €, wat we ook uitzetten in de middelste kolom van Tabel 32 (of Tabel 34 voor perimeter 2). Hierdoor zullen zelfs kleine verschillen in het – bij de berekeningen gehanteerde – ijkpunt enorme verschillen in transfers teweeg brengen.¹³ Desalniettemin tekenen zich ook in Figuur 9 dezelfde trendperiodes af:

- Periode 2008-2012 (crisis): de heterogene schok van de economische crisis, zoals bovenaan beschreven, komt duidelijk naar voren in Figuur 9. Divergerende gewestelijke inkomsten uit de personenbelasting of vennootschapsbelasting vertalen zich in een uitgesproken afname van de transferstromen vanuit Vlaanderen richting Brussels en Waals gewest. Deze situatie keert ook hier om vanaf 2010. We bespreken deze evoluties van de transferstromen binnen de federale overheidsinkomsten nauwgezet verder in paragraaf 4.4.

Figuur 9: Totale transfers federale overheid in miljoen €

- Periode 2012-2016 (6^e SHV): ook de zesde staatshervorming zorgt voor trendbreuken in Figuur 9. Aangezien 25% van de personenbelasting werd overgeheveld naar de gewesten in 2015, verdwijnt er ongeveer 10 miljard € uit de perimeter. Hierdoor verkleint het relatieve overwicht van het Vlaams gewest in termen van inkomsten uit de personenbelasting, en neemt de transferstroom vanuit Vlaanderen vanaf 2015 af, net zoals de transferten richting

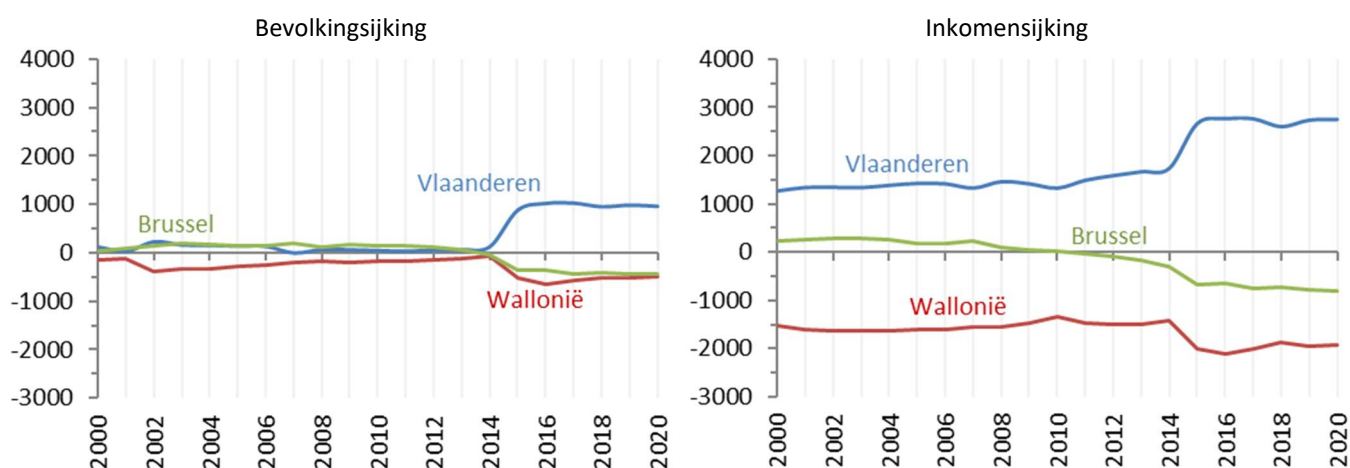
¹³ Formeel is de interpretatie nog subtieler, aangezien het bij de inkomensijking in feite niet enkel gaat om het perimeterverschil tussen de inkomsten en de uitgaven binnen het beschouwde onderdeel van de federale overheid, maar om het verschil tussen de federale uitgaven en de *totale* inkomsten van entiteit I. Zoals we ook verduidelijken in voetnoot 5, valt de inkomensijking uitgedrukt door (9) immers enkel te ontbinden aan uitgavenzijde.

het Waalse en het Brusselse gewest. Dit zal ook duidelijk worden eens we de federale inkomsten verder uitsplitsen in hun bestanddelen in paragraaf 4.4.

- Periode 2016-2020: net zoals in Figuur 8 nemen de transferstromen vanuit Vlaanderen naar Wallonië in de laatste periode lichtelijk toe. Dit volgt vooral uit de evolutie van de inkomsten uit de personenbelasting en de vennootschapsbelasting, en in mindere mate uit de tax-shift, zoals we illustreren in paragraaf 4.4.

In Figuur 10 geven we tot slot de transfers volgend uit de dotatiefinanciering weer. De dotatiefinanciering wordt vastgelegd in de Belgische financieringswet (BFW), die aanzienlijk werd hertekend ten gevolge van de zesde staatshervorming. De uitgesproken verschuivingen in 2015 in Figuur 10 hoeven bijgevolg niet te verrassen. De absolute niveauverschillen tussen het linkse en rechtse paneel liggen zoals steeds aan de gemaakte keuzes wat betreft het ijkpunt gebruikt in de beide berekeningsmethoden.

Figuur 10: Totale transfers uit dotatiefinanciering in miljoen €

We onderscheiden opnieuw de volgende tijdsperiodes in figuur 6:

- Periode 2008-2012: het valt op dat de economische crisis zowel bij de bevolkings- als de inkomensijking weinig deining teweeg brengt, althans vergeleken met de voorgaande figuren. De verklaring hiervoor is dat de dotaties deels toegewezen worden aan de gewesten en gemeenschappen op basis van de “behoeften” van de regio in kwestie, die gelinkt worden aan de demografische evolutie van welbepaalde, relevante demografische subgroepen van de bevolking (zoals de schoolgaande jeugd, de -18 jarigen, of de +80 jarigen). Heterogene, economisch getinte schokken zullen bijgevolg minder doorschemeren in de toegekende dotaties, en dus ook in mindere mate aanleiding geven tot gewijzigde transferstromen.
- Periode 2012-2016: in het kader van de zesde staatshervorming werd de financieringswet grondig hertekend. Dit heeft een grote impact op de transferstromen. We gaan in paragraaf 4.5 uitgebreid in op de verklaringen achter deze trendbreuk, en vergelijken met een situatie waarin de oude financieringswet nog van kracht zou zijn. Een belangrijke observatie is echter dat de grootteorde van de schok min of meer dezelfde is bij de bevolkingsijking als bij de inkomensijking.

- Periode 2016-2020: de evolutie van de transferstromen in deze laatste periode volgt deels uit de modulering van de dotatiefinanciering zelf, waarbij de groei van elke dotatie op bepaalde wijze wordt gekoppeld aan bevolkingscijfers of variabelen gelinkt aan economische groei. Ook de evolutie van het overgangsmechanisme, ingebed in de nieuwe financieringswet, speelt hier een rol.

Tabel 15: Totale transfers per onderdeel in miljoen € (perimeter 1)

Jaar	Sociale zekerheid (RSZ)			Federale overheid			Dotatiefinanciering (BFW)		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	2782	-2556	-226	3343	-4081	738	109	-157	48
2001	2999	-2812	-187	3494	-4178	684	27	-110	83
2002	2964	-2866	-98	3394	-4037	643	220	-375	155
2003	2782	-2731	-51	3408	-3909	501	152	-339	187
2004	2886	-2799	-86	3647	-4114	468	147	-322	175
2005	2894	-2791	-102	3721	-4152	432	131	-270	139
2006	2744	-2679	-64	3740	-4204	464	125	-257	132
2007	2669	-2810	141	3845	-4194	349	-13	-192	205
2008	2581	-2779	199	3876	-4123	247	61	-178	117
2009	2273	-2670	398	3582	-3500	-81	53	-213	159
2010	2228	-2665	437	3584	-3449	-135	39	-177	138
2011	2288	-2725	438	3933	-3696	-237	24	-170	146
2012	2210	-2716	506	4341	-4062	-279	43	-159	115
2013	2137	-2738	600	4639	-4300	-340	57	-127	71
2014	1974	-2624	650	4696	-4329	-367	118	-77	-41
2015	1779	-2494	715	4174	-4034	-140	871	-508	-363
2016	1565	-2370	805	3813	-3797	-16	1010	-657	-352
2017	1456	-2295	839	3839	-3809	-31	1018	-576	-442
2018	1394	-2282	888	3858	-3843	-16	943	-519	-424
2019	1375	-2299	925	3891	-3899	8	975	-526	-450
2020	1377	-2360	982	4009	-4007	-2	951	-500	-451
Inkomensijking									
2000	2921	-3070	149	803	-775	-28	1277	-1514	237
2001	3184	-3372	188	847	-813	-34	1349	-1616	267
2002	3098	-3369	271	851	-838	-12	1352	-1642	290
2003	3054	-3332	278	849	-828	-20	1345	-1632	287
2004	3255	-3518	264	873	-845	-28	1392	-1642	250
2005	3263	-3545	282	874	-840	-35	1431	-1613	182
2006	3082	-3448	366	899	-843	-56	1422	-1601	179
2007	3007	-3513	506	923	-870	-53	1337	-1562	224
2008	3009	-3511	502	905	-897	-8	1467	-1557	90
2009	2877	-3404	528	957	-902	-55	1421	-1475	54
2010	2733	-3300	566	965	-908	-58	1336	-1347	11
2011	2958	-3525	568	934	-854	-81	1496	-1461	-35
2012	2976	-3613	637	1120	-1052	-68	1592	-1491	-100
2013	3049	-3737	688	1141	-1104	-37	1671	-1498	-173
2014	2976	-3696	720	1115	-1105	-10	1741	-1431	-309
2015	2215	-3128	913	887	-1033	146	2658	-1991	-666
2016	2028	-3078	1049	904	-1056	152	2756	-2109	-647
2017	1958	-3053	1095	920	-1070	150	2754	-1999	-755
2018	1961	-3109	1148	921	-1090	169	2595	-1861	-734
2019	2010	-3202	1192	915	-1108	192	2726	-1938	-787
2020	2093	-3333	1239	923	-1135	212	2742	-1935	-807

Tabel 16: Totale transfers per onderdeel in miljoen € (perimeter 2)

Jaar	Sociale zekerheid (RSZ)			Federale overheid			Dotatiefinanciering (BFW)		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2000	2782	-2556	-226	3617	-4421	804	109	-157	48
2001	2999	-2812	-187	3773	-4531	758	27	-110	83
2002	2964	-2866	-98	3671	-4395	724	220	-375	155
2003	2782	-2731	-51	3690	-4280	590	152	-339	187
2004	2886	-2799	-86	3923	-4480	557	147	-322	175
2005	2894	-2791	-102	4008	-4536	528	131	-270	139
2006	2744	-2679	-64	4028	-4594	566	125	-257	132
2007	2669	-2810	141	4146	-4614	468	-13	-192	205
2008	2581	-2779	199	4203	-4575	372	61	-178	117
2009	2273	-2670	398	3900	-3961	62	53	-213	159
2010	2228	-2665	437	3873	-3884	11	39	-177	138
2011	2288	-2725	438	4221	-4141	-80	24	-170	146
2012	2210	-2716	506	4698	-4481	-217	43	-159	115
2013	2137	-2738	600	4914	-4751	-163	57	-127	71
2014	1974	-2624	650	4964	-4787	-177	118	-77	-41
2015	1779	-2494	715	4426	-4463	38	871	-508	-363
2016	1565	-2370	805	4054	-4226	172	1010	-657	-352
2017	1456	-2295	839	4070	-4225	155	1018	-576	-442
2018	1394	-2282	888	4084	-4255	170	943	-519	-424
2019	1375	-2299	925	4112	-4305	193	975	-526	-450
2020	1377	-2360	982	4231	-4417	187	951	-500	-451
Inkomensijking									
2000	2921	-3070	149	1363	-1449	85	1277	-1514	237
2001	3184	-3372	188	1437	-1520	83	1349	-1616	267
2002	3098	-3369	271	1432	-1537	105	1352	-1642	290
2003	3054	-3332	278	1451	-1547	95	1345	-1632	287
2004	3255	-3518	264	1474	-1555	81	1392	-1642	250
2005	3263	-3545	282	1509	-1582	73	1431	-1613	182
2006	3082	-3448	366	1533	-1591	58	1422	-1601	179
2007	3007	-3513	506	1578	-1649	71	1337	-1562	224
2008	3009	-3511	502	1597	-1707	110	1467	-1557	90
2009	2877	-3404	528	1643	-1702	59	1421	-1475	54
2010	2733	-3300	566	1608	-1661	53	1336	-1347	11
2011	2958	-3525	568	1598	-1627	29	1496	-1461	-35
2012	2976	-3613	637	1862	-1803	-59	1592	-1491	-100
2013	3049	-3737	688	1816	-1895	80	1671	-1498	-173
2014	2976	-3696	720	1780	-1894	114	1741	-1431	-309
2015	2215	-3128	913	1507	-1768	261	2658	-1991	-666
2016	2028	-3078	1049	1503	-1783	279	2756	-2109	-647
2017	1958	-3053	1095	1490	-1764	274	2754	-1999	-755
2018	1961	-3109	1148	1477	-1769	293	2595	-1861	-734
2019	2010	-3202	1192	1458	-1774	315	2726	-1938	-787
2020	2093	-3333	1239	1471	-1807	336	2742	-1935	-807

4.3 FINANCIËLE STROMEN UIT DE SOCIALE ZEKERHEID (RSZ)

In deze paragraaf bespreken we de transfers volgend uit de bijdragen en uitkeringen opgenomen in het stelsel van de sociale zekerheid (RSZ). Om een goed overzicht te behouden, en omdat de tijdreeksen van de transferten vaak aanzienlijk kunnen uiteenlopen naargelang de berekeningswijze, vangen we aan met de transfers berekend volgens de bevolkingsmethodiek. In paragraaf 4.3.2 volgen dan de transfers berekend volgens de inkomensijking.

4.3.1 Financiële stromen uit RSZ volgens de bevolkingsmethodiek

In Figuur 11 splitsen we het linkse paneel van Figuur 8 op in de belangrijkste bestanddelen van de totale transferstroom uit de RSZ uitkeringen en bijdragen: de pensioenen, de werkloosheid, ziekte & invaliditeit, gezondheidszorg, kinderbijslag, en de sociale bijdragen zelf. Tellen we elk van de onderdelen van Figuur 11 per gewest bij elkaar op, dan bekomen we Figuur 8 voor de bevolkingsijking (mits correctie voor de overige uitkeringen die wel opgenomen zijn in Figuur 8, en dus ook in de berekeningen van de totale transferbedragen). We geven de exacte transferbedragen volgend uit deze zes RSZ bestanddelen weer in Tabel 18 onderaan.

Het is duidelijk dat de transfers uit de pensioenen in Figuur 11 niet geïmpacted werden door de economische crisis. Integendeel, de trend hier is dezelfde over de gehele lijn, waarbij vooral opvalt dat de transfers vanuit Vlaanderen vanaf 2000 meteen omslaan en van Vlaanderen in toenemende mate een netto-ontvanger maken. De Brusselse transfers zijn hier het spiegelbeeld van, samen met de transfers vanuit Wallonië maar in mindere mate. De verklaring voor deze evolutie is, naast dan het gewijzigd beleid onder de vorige en huidige regering hetgeen de kleine variaties verklaart, de relatieve demografische evolutie van de +65 jarigen in elk gewest. Aan rechterzijde van Tabel 17 vinden we het bevolkingsaandeel voor deze bevolkingscategorie voor elk gewest.

Wanneer dit aandeel van +65 jarigen – waaraan de pensioenuitgaven onrechtstreeks gelinkt zijn (of rechtstreeks in onze berekeningen vanaf 2015) – toeneemt doorheen de tijd, en relatief gezien meer afstand neemt van de verhouding die de transferberekening vormgeeft via het ijkpunt, dan is een stijgende uitgaande transfer het onvermijdelijke gevolg. Dit is exact wat gebeurt in Tabel 17 voor Vlaanderen, waar het bevolkingsaandeel van +65 jarigen zich verder en verder weg beweegt van de verhouding voor de totale bevolking in het middelste luik van de tabel, gebruikt als ijkpunt binnen de bevolkingsmethodiek. Een tegenovergestelde beweging vinden we terug voor het Brussels gewest.

We kunnen in elk van de panelen van Figuur 11 voorts de volgende evoluties onderscheiden, die we bundelen per periode:

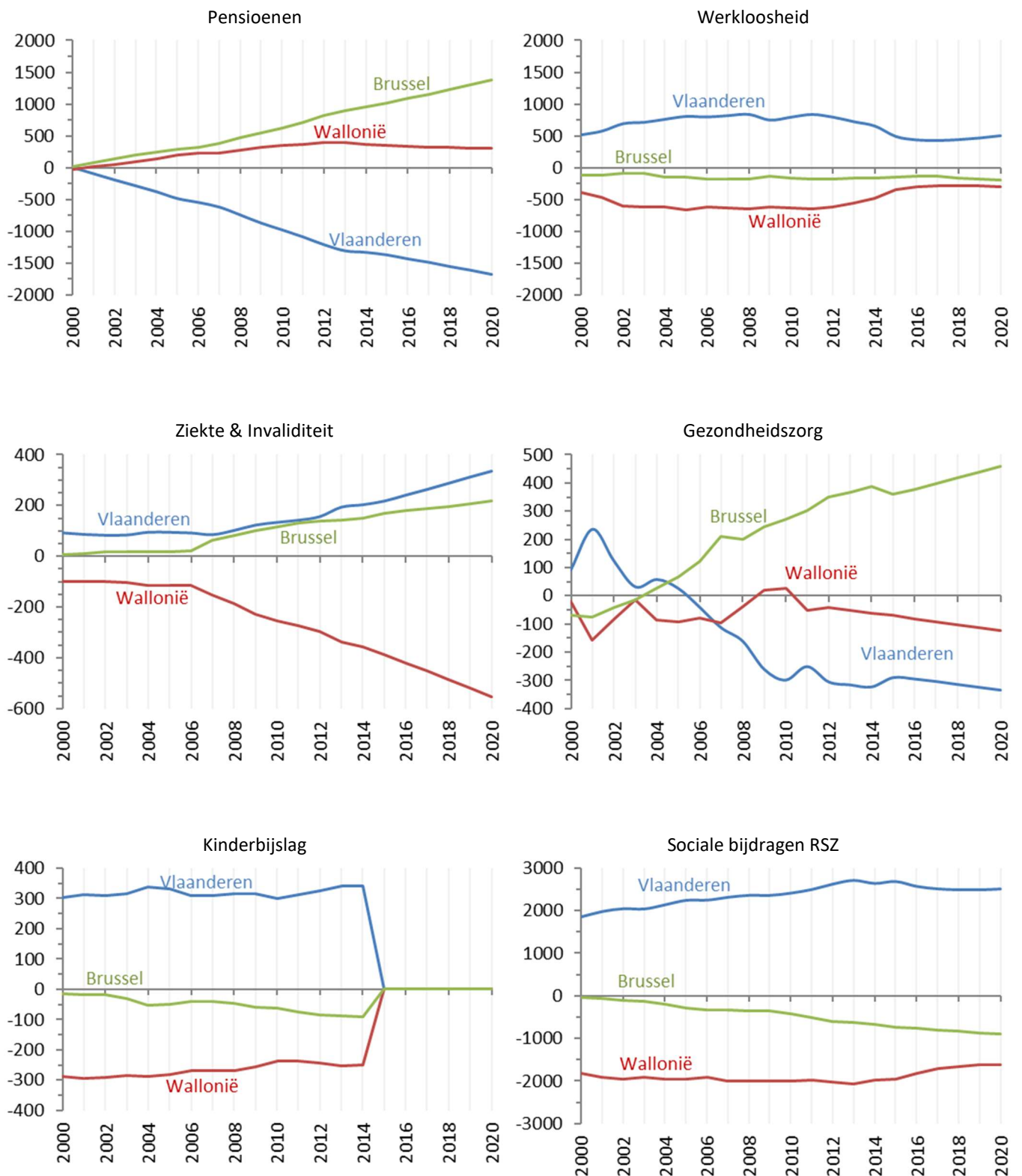
- Periode 2008-2012: de economische crisis komt naar voren in het paneel van het stelsel van de werkloosheid, tijdskrediet en brugpensioenen. De convergerende en divergerende bewegingen van de transferstromen zijn hierbij eigen aan overheidsuitgaven met een stabiliserend doel zoals bovenaan uitgelegd.

- Periode 2012-2016: de hervormingen aangevat door de vorige regering wat betreft de werkloosheidsuitkeringen zijn op te merken vanaf 2012-2013, en zetten zich door naar de toekomst toe. Hierbij werden de voorwaarden voor het ontvangen van een uitkering verstrengd, wat logischerwijs ook de transferbedragen doet afnemen aangezien het relatieve gewicht van Brussel en Wallonië in de uitkeringen afneemt. Wat betreft de kinderbijslagen, waar Vlaanderen netto-bijdrager was, valt de transferstroom op nul in 2015 aangezien de kinderbijslag werd gedecentraliseerd in het kader van de zesde staats hervorming. Ook de decentralisatie van elementen van de ouderenzorg en gezondheidszorg komt naar boven in het luik van de gezondheidszorg, waarbij de transferstroom tussen Vlaanderen en Wallonië kortstondig slinkt in 2015 aangezien de uitgaven opgenomen in de perimeter van de sociale zekerheid afnemen.
- Periode 2016-2020: zowel wat de transfers binnen de gezondheidszorguitgaven als het stelsel van ziekte & invaliditeit betreft, zien we een divergerende trend. De transfers uit de sociale bijdragen convergeren voor het Vlaamse en Waalse gewest, maar blijven desalniettemin in aanzienlijke mate toenemen voor Brussel.

Tabel 17: Verhoudingen voor berekening transfers

Jaar	Totale Inkomsten			Bevolking			Bevolking (+65 jaar)		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2000	61,82	28,18	10,00	58,01	32,61	9,38	64,70	27,46	7,84
2001	61,97	28,03	10,00	57,97	32,59	9,44	64,82	27,42	7,76
2002	61,82	28,18	10,00	57,91	32,55	9,53	64,93	27,40	7,67
2003	61,86	28,21	9,93	57,88	32,52	9,60	65,11	27,31	7,57
2004	61,96	28,17	9,88	57,86	32,51	9,63	65,36	27,18	7,46
2005	62,03	28,17	9,80	57,84	32,49	9,67	65,68	26,98	7,34
2006	61,96	28,18	9,87	57,81	32,47	9,72	66,15	26,65	7,20
2007	61,97	28,19	9,85	57,78	32,43	9,79	66,68	26,27	7,05
2008	61,92	28,28	9,80	57,75	32,36	9,88	67,10	25,96	6,94
2009	61,86	28,47	9,67	57,71	32,30	9,99	67,40	25,75	6,85
2010	61,67	28,59	9,74	57,63	32,23	10,14	67,64	25,59	6,78
2011	61,85	28,41	9,74	57,57	32,16	10,27	67,71	25,59	6,71
2012	61,96	28,30	9,74	57,52	32,12	10,36	67,64	25,73	6,63
2013	62,12	28,16	9,72	57,49	32,09	10,42	67,59	25,87	6,54
2014	62,08	28,22	9,70	57,49	32,05	10,46	67,58	25,97	6,45
2015	61,89	28,34	9,77	57,49	32,00	10,51	67,61	26,02	6,38
2016	61,70	28,44	9,86	57,48	31,95	10,57	67,67	26,03	6,30
2017	61,60	28,53	9,88	57,46	31,92	10,62	67,73	26,04	6,23
2018	61,54	28,56	9,90	57,45	31,88	10,67	67,77	26,06	6,17
2019	61,52	28,56	9,92	57,44	31,86	10,71	67,82	26,08	6,11
2020	61,55	28,53	9,92	57,43	31,83	10,74	67,85	26,10	6,05

Figuur 11: Transfers RSZ in miljoen € op basis van de bevolkingsijking

Tabel 18: Transfers RSZ per onderdeel in miljoen € (Bevolkingsijking)

Jaar	Pensioenen			Werkloosheid			Ziekte & Invaliditeit		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2000	6	-29	24	514	-389	-125	94	-99	5
2001	-92	13	79	575	-461	-114	88	-98	10
2002	-189	47	142	692	-601	-92	85	-101	16
2003	-281	87	193	713	-622	-91	86	-105	19
2004	-375	137	238	762	-619	-143	97	-114	17
2005	-481	198	283	807	-657	-150	96	-114	17
2006	-541	222	319	797	-622	-175	94	-116	22
2007	-616	229	387	820	-635	-185	87	-152	65
2008	-739	273	466	839	-654	-185	104	-187	84
2009	-867	317	550	749	-620	-129	125	-227	102
2010	-973	344	629	794	-635	-159	135	-253	118
2011	-1084	365	719	837	-653	-183	144	-275	132
2012	-1206	390	817	796	-617	-178	158	-297	139
2013	-1302	399	902	723	-560	-163	195	-336	142
2014	-1326	365	961	654	-489	-165	204	-356	152
2015	-1366	342	1023	488	-344	-145	218	-387	168
2016	-1428	333	1095	432	-304	-128	242	-422	179
2017	-1482	324	1158	423	-285	-138	264	-451	187
2018	-1548	318	1230	437	-279	-158	288	-484	196
2019	-1606	309	1297	463	-281	-182	313	-519	207
2020	-1672	300	1372	499	-298	-202	335	-553	218
	Gezondheidszorg			Kinderbijslagen			Sociale bijdragen		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2000	91	-23	-69	121	-78	-44	1867	-1818	-49
2001	235	-158	-77	121	-78	-43	1991	-1919	-72
2002	122	-81	-41	121	-81	-40	2056	-1948	-108
2003	31	-15	-15	123	-78	-46	2050	-1915	-135
2004	57	-85	28	142	-77	-64	2147	-1949	-199
2005	25	-92	66	127	-70	-58	2251	-1954	-297
2006	-42	-79	122	105	-56	-49	2255	-1918	-337
2007	-115	-97	212	102	-58	-44	2322	-1995	-327
2008	-162	-37	199	102	-59	-43	2368	-2012	-356
2009	-262	19	243	94	-52	-42	2366	-2006	-360
2010	-300	27	273	85	-42	-43	2420	-2005	-415
2011	-252	-51	303	81	-33	-48	2503	-1984	-520
2012	-307	-42	349	80	-31	-49	2630	-2025	-604
2013	-317	-51	368	81	-32	-49	2715	-2080	-636
2014	-325	-63	387	81	-35	-47	2644	-1972	-672
2015	-292	-70	361	0	0	0	2689	-1961	-728
2016	-296	-82	379	0	0	0	2575	-1819	-756
2017	-305	-93	398	0	0	0	2518	-1717	-801
2018	-316	-103	419	0	0	0	2496	-1662	-834
2019	-326	-113	439	0	0	0	2494	-1624	-871
2020	-336	-123	459	0	0	0	2515	-1616	-899

Noot: aangezien we de transfers berekend volgens de bevolkingsmethodiek zowel kunnen ontbinden aan inkomsten- en uitgavenzijde, geven we in de tabel ook de sociale bijdragen weer. De overige (kleinere) uitkeringen, voor arbeidsongevallen, beroepsziekten en het fonds voor sluiting van ondernemingen, namen we wel op in de berekeningen van de totale transferten, maar niet in de tabel voor een beknopter overzicht.

4.3.2 Financiële stromen uit RSZ volgens de inkomensmethodiek

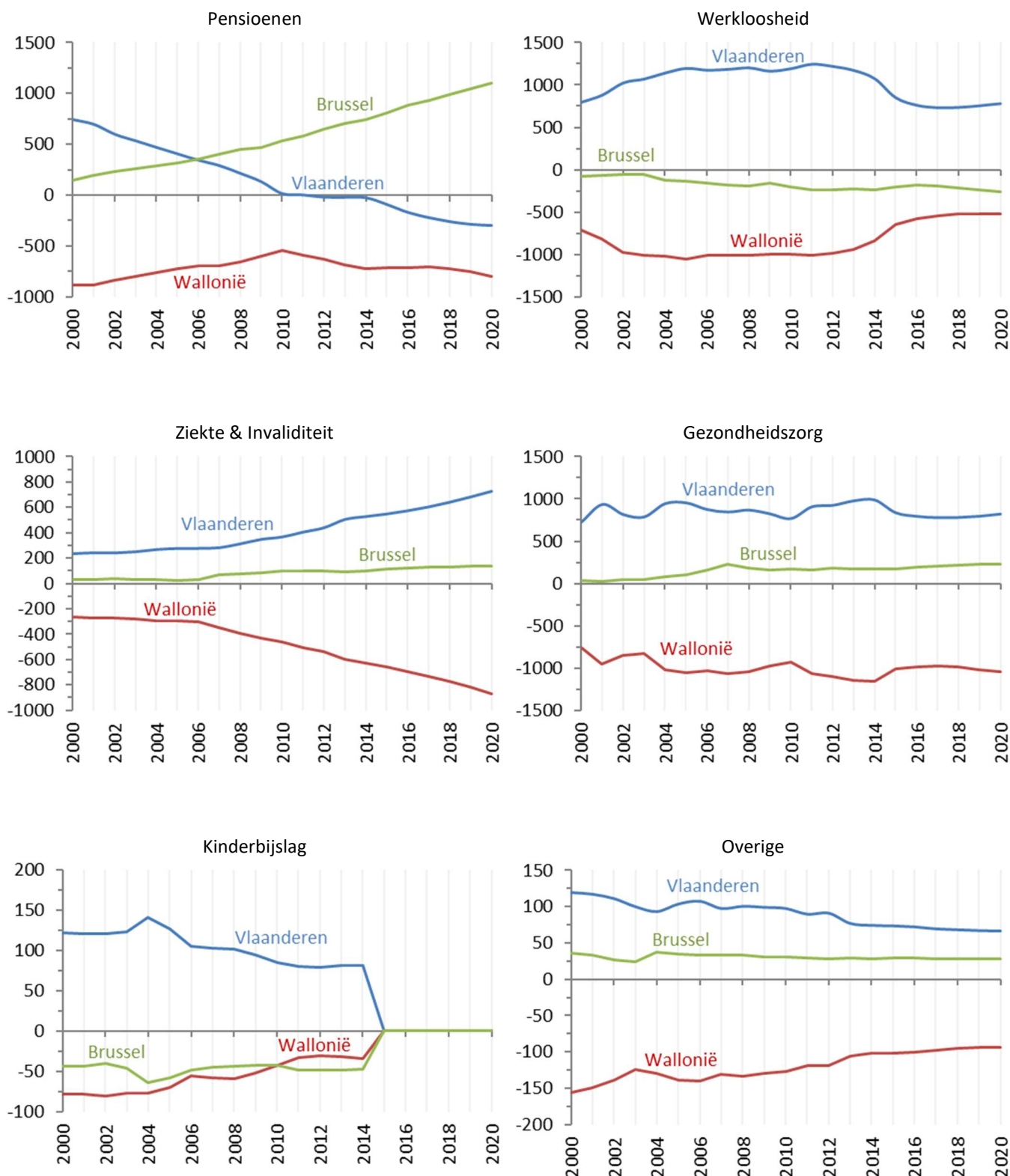
In Figuur 12 splitsen we het rechtse paneel van Figuur 8 op in de belangrijkste bestanddelen van de totale transferstroom uit de RSZ uitkeringen en bijdragen: de pensioenen, de werkloosheid, ziekte & invaliditeit, gezondheidszorg, kinderbijslag, en de overige uitkeringen. De sociale bijdragen verschijnen niet in dit lijstje, aangezien de inkomensijking uitgedrukt in (9) enkel kan ontbonden worden aan de uitgavenzijde, zoals uitvoerig beschreven in paragraaf 3.1.2. Tellen we elk van de onderdelen van Figuur 12 per gewest bij elkaar op vervolgens, dan bekomen we Figuur 8 onder de inkomensijking. We geven de exacte transferbedragen volgend uit deze zes RSZ bestanddelen weer in Tabel 19 onderaan.

Het is duidelijk dat de transfers uit de pensioenen ook in Figuur 12 slechts in mindere mate geaffecteerd werden door de economische crisis. Enkel tijdens de jaren 2010-2014 schemert het effect van de crisis door, en dit via het divergerende ijkpunt van de federale inkomsten gehanteerd bij de berekeningen, zoals we ook merken in de zich wijzigende inkomensverhoudingen aan linkerkant van Tabel 17. De trend is voorts gelijkaardig aan de evolutie berekend volgens de bevolkingmethodiek in voorgaande paragraaf. De transfers vanuit Vlaanderen gaan ook hier in dalende lijn vanaf 2000, maar duiken pas echt onder nul in 2015. De Brusselse transfers gaan opnieuw in stijgende lijn, in tegenstelling tot de transfers vanuit Wallonië die onder nul blijven. De verklaring voor deze evolutie is opnieuw in hoofdzaak de relatieve demografische evolutie van de +65 jarigen in elk gewest. Vergeleken met de redenering in de vorige paragraaf is het enige verschil hier dat het ijkpunt, waaraan de pensioenuitgaven worden afgemeten in de transferberekening, de verhouding van de totale inkomsten is. Bij de inkomensijking maken we immers gebruik van de verhoudingen aan linkerkant van Tabel 17 bovenaan.

We kunnen in elk van de panelen van Figuur 12 de volgende evoluties onderscheiden, die we bundelen per periode:

- Periode 2008-2012: de economische crisis komt naar voren in het paneel van het stelsel van de werkloosheid en de gezondheidszorg, waarbij de convergerende en divergerende beweging van de transfers eigen is aan stabiliserende overheidsuitgaven.
- Periode 2012-2016: de hervormingen aangevat onder de vorige regering wat betreft de werkloosheidsuitkeringen zijn opnieuw op te merken vanaf 2012, en zetten zich door naar de toekomst toe. Wat betreft de kinderbijslagen, waar Vlaanderen netto-bijdrager was, valt de transferstroom op nul in 2015 aangezien de kinderbijslag werd gedecentraliseerd. Ook de decentralisatie van elementen van de ouderenzorg en gezondheidszorg valt op te merken in het luik van de gezondheidszorg, waarbij de transferstroom tussen Vlaanderen en Wallonië convergeert aangezien de perimeter ook hier verkleint.
- Periode 2016-2020: we zien een divergerende trend voor de transfers vervat in de uitkeringen voor ziekte & invaliditeit, en een omgekeerde beweging voor de overige uitkeringen.

Figuur 12: Transfers RSZ in miljoen € op basis van inkomensijking

Tabel 19: Transfers RSZ per onderdeel in miljoen € (Inkomensijking)

Jaar	Pensioenen			Werkloosheid			Ziekte & Invaliditeit		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2000	745	-889	144	798	-719	-79	234	-261	27
2001	699	-888	190	882	-811	-71	241	-272	31
2002	601	-837	236	1025	-973	-52	240	-275	35
2003	536	-797	262	1071	-1009	-62	249	-282	33
2004	470	-759	289	1142	-1021	-120	267	-295	28
2005	407	-720	313	1195	-1058	-137	275	-298	23
2006	344	-695	351	1174	-1013	-161	276	-305	29
2007	291	-691	400	1184	-1004	-180	282	-349	67
2008	214	-662	448	1202	-1009	-192	313	-392	80
2009	132	-604	473	1163	-1002	-161	348	-432	85
2010	14	-546	533	1192	-994	-198	367	-462	95
2011	1	-587	586	1244	-1010	-233	405	-505	99
2012	-21	-630	651	1219	-982	-237	440	-539	100
2013	-23	-686	709	1172	-941	-231	506	-600	95
2014	-27	-719	746	1074	-839	-235	528	-626	98
2015	-93	-714	807	852	-645	-206	549	-661	112
2016	-171	-712	884	763	-578	-184	575	-699	123
2017	-223	-707	931	733	-539	-193	605	-730	125
2018	-263	-727	989	736	-522	-214	642	-771	130
2019	-289	-753	1043	756	-517	-239	684	-819	135
2020	-301	-798	1099	781	-524	-258	728	-868	140
	Gezondheidszorg			Kinderbijslagen			Overige uitkeringen		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2000	724	-757	34	302	-288	-14	119	-155	36
2001	934	-954	20	312	-295	-17	117	-150	33
2002	813	-854	41	309	-292	-18	111	-138	27
2003	785	-833	48	315	-286	-29	100	-124	24
2004	944	-1026	82	339	-287	-52	93	-130	37
2005	953	-1050	97	331	-280	-51	103	-138	35
2006	873	-1027	155	309	-267	-41	107	-140	33
2007	844	-1070	226	310	-269	-41	97	-131	34
2008	866	-1046	180	315	-267	-47	100	-134	34
2009	821	-980	159	315	-256	-59	99	-130	31
2010	765	-935	169	300	-236	-64	97	-128	30
2011	905	-1067	161	314	-237	-77	89	-119	30
2012	923	-1100	177	325	-242	-83	91	-119	28
2013	977	-1150	173	341	-253	-88	77	-106	29
2014	987	-1157	171	340	-251	-90	74	-102	28
2015	835	-1005	170	0	0	0	73	-102	29
2016	792	-987	195	0	0	0	72	-101	29
2017	776	-979	203	0	0	0	69	-97	28
2018	778	-992	214	0	0	0	68	-96	28
2019	793	-1016	223	0	0	0	66	-94	28
2020	819	-1048	229	0	0	0	66	-93	28

Noot: aangezien we de transfers berekend volgens de inkomensmethodiek enkel kunnen ontbinden aan uitgavenzijde, vallen de sociale bijdragen buiten de insteek van de tabel. De overige (kleinere) uitkeringen, voor arbeidsongevallen, beroepsziekten en het fonds voor sluiting van ondernemingen, namen we wel op in de tabel en de figuren.

4.4 FINANCIËLE STROMEN UIT DE TOTALE FEDERALE INKOMSTEN (ENTITEIT I)

In Figuur 13 splitsen we de totale transferstroom uit de totale inkomsten van Entiteit I (federale overheid + RSZ zoals hierboven omschreven) uit in de belangrijkste bestanddelen: de personenbelasting, de sociale bijdragen, de vennootschapsbelasting, de roerende voorheffing & de belastingen op kapitaal, de BTW, en de accijnzen. Deze uitsplitsing is enkel mogelijk voor de transfers berekend volgens de bevolkingsmethodiek, aangezien de inkomensijking uitgedrukt in (9) enkel kan ontbonden worden aan de uitgavenzijde en niet aan inkomstzijde, zoals uitvoerig beschreven in paragraaf 3.1.2. We geven de exacte transferbedragen volgend uit deze zes bestanddelen weer in Tabel 20 onderaan.

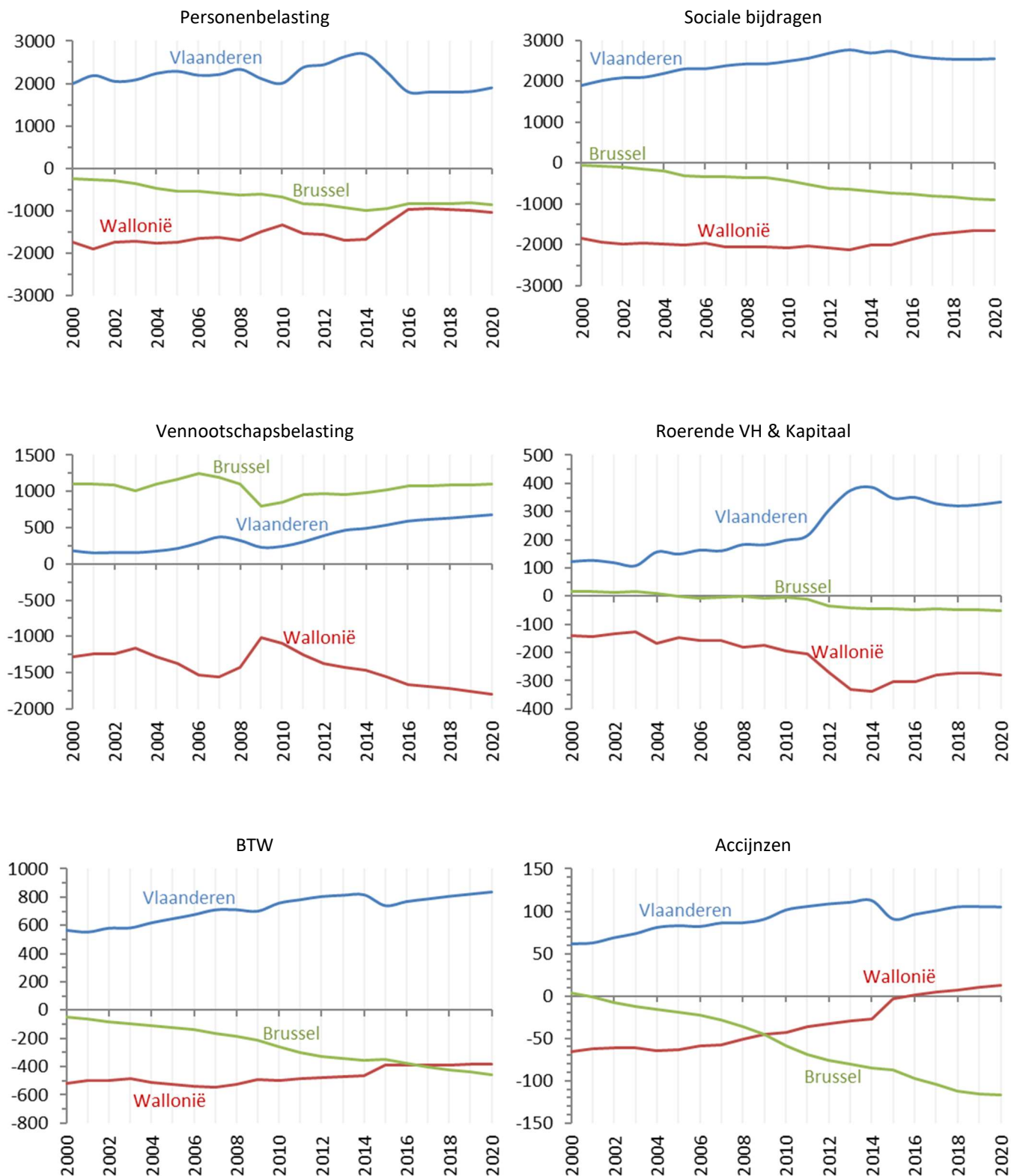
We kunnen in elk van de panelen van Figuur 13 voorts de volgende evoluties onderscheiden, die we bundelen per periode:

- Periode 2008-2012: de economische crisis komt duidelijk naar voren in het paneel van de personenbelasting en de vennootschapsbelasting, en in mindere mate in het paneel van de transfers uit de BTW. De convergerende en divergerende bewegingen van de transferstromen zijn hierbij een logisch gevolg van de heterogene evolutie van de belastinginkomsten in de verschillen gewesten, op diens beurt veroorzaakt door de uiteenlopende economische prestaties van elk gewest. De convergentie piekt in 2009 voor de vennootschapsbelasting en de BTW, en pas het jaar nadien voor de personenbelasting omwille van de inningsverschillen.
- Periode 2012-2016: het effect van de 6^e staatshervorming tekent zich af in het paneel van de personenbelasting in 2014-2016. Zoals bovenaan reeds vermeld ligt dit aan het feit dat 25% van de personenbelasting wordt overgeheveld naar het gewestelijke niveau, wat de relatieve positie van Vlaanderen inzake de personenbelastingopbrengsten verzwakt t.o.v. het Brussels en Waals gewest. Het hieruit volgend verlies van 25% van de zogeheten “elasticiteitsbonus” versterkt dit proces.¹⁴ In ditzelfde paneel komt trouwens duidelijk naar voren hoe de volledige inkohiering gespreid wordt over twee aanslagjaren in de FPB macro data. Aangezien de verdeelsleutels op deze totaalbedragen worden toegepast, voltrekt de schok van de zesde staatshervorming zich in twee jaren: 2015 en 2016.
- Periode 2015-2020: hoewel we in zeer beperkte mate het effect zien van de tax-shift in 2015 in de transfers uit de BTW en de accijnzen, kan deze beleidswijziging de zich manifesterende trend niet omkeren waarbij het Brussels gewest verder afglijdt als netto-ontvanger.

---

¹⁴ Een analyse van de impact van de elasticiteitsbonus valt noodgedwongen buiten het bestek van deze studie. Immers, hiervoor dienen we de berekeningen integraal over te doen, maar dan op basis van FPB macro data volgend uit een ‘counterfactual’ scenario waar de elasticiteit werd herleid tot nul.

Figuur 13: Transfers inkomsten Entiteit I in miljoen € (Bevolkingsijking)

Tabel 20: Transfers inkomsten entiteit I per onderdeel in miljoen € (Bevolkingsijking)

Jaar	Personenbelasting			Sociale bijdragen			Vennootschapsbelasting		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2000	1997	-1754	-242	1897	-1850	-48	180	-1284	1104
2001	2182	-1910	-272	2016	-1945	-70	151	-1248	1097
2002	2046	-1747	-300	2086	-1978	-107	157	-1244	1087
2003	2083	-1727	-356	2096	-1961	-135	154	-1165	1011
2004	2234	-1771	-463	2190	-1992	-198	177	-1284	1107
2005	2281	-1750	-531	2300	-2000	-300	213	-1375	1162
2006	2189	-1657	-533	2305	-1963	-341	289	-1539	1250
2007	2207	-1631	-577	2378	-2048	-330	373	-1562	1188
2008	2327	-1695	-633	2422	-2063	-359	322	-1425	1102
2009	2110	-1498	-611	2423	-2061	-362	228	-1020	792
2010	2004	-1331	-673	2488	-2069	-419	242	-1093	851
2011	2374	-1543	-831	2560	-2037	-524	305	-1259	955
2012	2439	-1572	-867	2682	-2072	-609	393	-1369	975
2013	2629	-1700	-929	2762	-2123	-639	467	-1422	955
2014	2679	-1678	-1000	2686	-2010	-676	494	-1472	978
2015	2265	-1318	-947	2735	-2003	-732	541	-1561	1021
2016	1804	-964	-840	2621	-1861	-760	595	-1666	1071
2017	1797	-959	-838	2560	-1754	-806	619	-1697	1078
2018	1795	-966	-829	2535	-1695	-839	637	-1724	1087
2019	1809	-987	-822	2529	-1653	-877	661	-1756	1095
2020	1898	-1046	-852	2547	-1642	-905	683	-1791	1108

Jaar	BTW			Accijnzen			Roerende voorheffing + belastingen op kapitaal		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2000	569	-520	-49	62	-65	4	123	-140	17
2001	555	-495	-60	63	-62	-1	127	-144	17
2002	583	-500	-83	69	-61	-8	119	-132	13
2003	585	-488	-97	74	-61	-13	108	-126	17
2004	620	-512	-109	81	-65	-16	157	-167	9
2005	649	-527	-122	83	-64	-19	150	-149	-1
2006	677	-537	-140	82	-59	-23	164	-156	-8
2007	711	-548	-164	86	-57	-29	161	-156	-5
2008	712	-524	-188	86	-51	-36	183	-181	-2
2009	702	-491	-211	91	-46	-45	182	-175	-7
2010	759	-499	-260	101	-42	-59	198	-193	-5
2011	783	-484	-298	106	-36	-69	215	-204	-11
2012	805	-478	-327	108	-32	-76	305	-271	-34
2013	814	-470	-344	110	-30	-81	374	-331	-43
2014	817	-461	-356	112	-27	-85	385	-339	-46
2015	741	-392	-349	91	-3	-88	346	-302	-44
2016	770	-392	-378	96	1	-97	350	-302	-47
2017	788	-388	-400	101	4	-105	328	-281	-46
2018	807	-386	-420	105	7	-112	319	-272	-47
2019	822	-384	-438	105	10	-115	324	-275	-49
2020	837	-382	-455	105	12	-117	333	-281	-52

4.5 FINANCIËLE STROMEN UIT DE FEDERALE DOTATIEFINANCIERING

In het kader van de zesde staatshervorming werd de Belgische Financieringswet (BFW) grondig hervormd. Wat de dotatiefinanciering van de gewesten & gemeenschappen betreft gebeurde dit in eerste instantie om de tekortkomingen van het oude systeem te verhelpen, maar ook om de financiering van de nieuwe bevoegdheden van de gewesten en gemeenschappen in te vullen. De zesde staatshervorming voorzag immers in een aanzienlijke overheveling van federale bevoegdheden naar de gewesten en gemeenschappen. Aangezien het merendeel van die nieuwe bevoegdheden overging naar de gemeenschappen (kinderbijslag, ouderenzorg, delen van de gezondheidszorg), en gemeenschapsbevoegdheden gefinancierd worden op basis van behoeftecriteria zoals bevolkingscijfers, schoof de dotatiefinanciering onder de nieuwe financieringswet logischerwijs op in de richting van dergelijke “behoeftefinanciering” (Decoster en Sas, 2013; 2015a).

In deze paragraaf onderzoeken we de impact van de nieuwe financieringswet – en van de nieuwe dotaties – op de transfers uit de dotatiefinanciering. We doen dit aan de hand van SAFIRE, een simulatiemodel dat de nieuwe financieringswet gedetailleerd simuleert over een tijdsperiode van 2015-2030, en het resultaat vergelijkt met de oude financieringswet.¹⁵ Binnen SAFIRE kunnen we bijgevolg de transferberekeningen in paragraaf 4.2 voor de dotatiefinanciering overdoen, maar dan zonder de nieuwe financieringswet te betrekken bij de berekening. In dit geval wordt de schok van 2015 in Figuur 10 volledig afgevlakt, en blijven de transferstromen bij het oude. We kunnen dan dit “counterfactual” scenario, waarin er dus helemaal geen zesde staatshervorming werd uitgevoerd, vergelijken met de werkelijke situatie berekend in paragraaf 4.2 om een beeld te krijgen van het effect van de gewijzigde dotatiefinanciering.

We doen dit voor de periode 2015-2020, en maken in een eerste stap abstractie van de nieuwe dotatiefinanciering. Het resultaat, weergegeven in Figuur 14, gaat bijgevolg enkel in op de verschillen veroorzaakt door het gewijzigde basismechanisme van de financieringswet zelf. Dit gaat dan o.a. over het effect van het nieuwe solidariteitsmechanisme, de herschikking van bestaande dotaties, de herfinanciering van Brussel, en de gedeeltelijke tussenkomst van de gewesten en gemeenschappen in de financiering van de pensioenen van het eigen overheidspersoneel alsook in de sanering van de overheidsfinanciën. We verwijzen naar Decoster en Sas (2012; 2013) voor een diepgaande analyse van deze aangepaste elementen van de nieuwe financieringswet, en naar Decoster en Sas (2015b) voor een gedetailleerde vergelijking van het oude en nieuwe solidariteitsmechanisme. De onderliggende cijfers voor de figuur vatten we samen in Tabel 22, opnieuw voor beide berekeningsmethoden. We kunnen de volgende zaken afleiden uit Figuur 14:

Aan linkerzijde van Figuur 14 leren we dat de impact van het nieuwe financieringsmechanisme (zonder nieuwe dotaties) voor Wallonië en Brussel gelijkaardig is, en leidt tot inkomende transferbedragen. Deze worden gefinancierd door het Vlaams gewest, in licht toenemende mate. De reden waarom we hier nog transfersverschillen waarnemen, en met andere woorden waarom het overgangsmechanisme voorzien in de nieuwe financieringswet de transfers in de eerste jaren niet tot

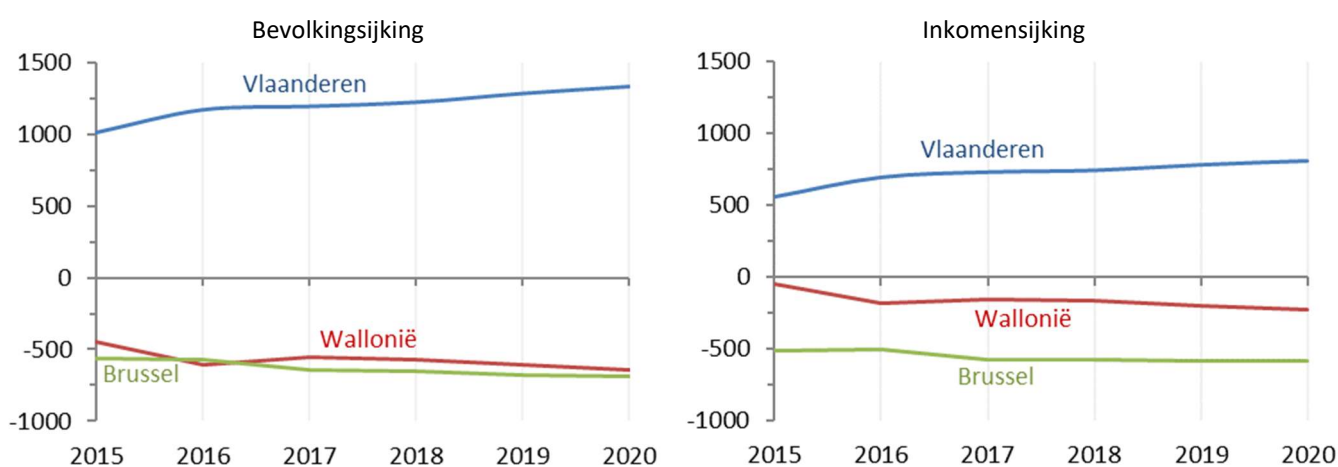
---

¹⁵ Zie ook appendix F voor een meer gedetailleerde beschrijving van het model SAFIRE.

nul herleidt,¹⁶ is het feit dat de pensioenbijdragen, de saneringsinspanningen en de herfinanciering van Brussel buiten dit overgangsmechanisme vallen. Dit laatste vertaalt zich logischerwijs rechtstreeks in de transferstroom richting het Brussels gewest. Maar er is een tweede reden: het effect van de geregionaliseerde opcentiemen werd weliswaar opgenomen in het aflijnen van het overgangsmechanisme, maar komt hier niet aan bod aangezien we in een transferberekening enkel naar *federale* inkomsten en uitgaven kijken. De positieve weerslag van de decentralisatie van 25% van de personenbelasting op de Vlaamse kaspositie komt daarom naar voren in Figuur 14 in de vorm van een uitgaande transfer, en vormt in feite de keerzijde van de daling van de transferstroom die we opmerkten bij de personenbelasting. Een omgekeerde redenering gaat op voor het Waals gewest.¹⁷

Figuur 14: Verschil transfers onder nieuwe vs. oude BFW in miljoen € (exclusief nieuwe dotaties)

In Figuur 15 nemen we vervolgens ook de nieuwe dotaties op in de analyse om een totaalbeeld van de verschillen tussen de dotatiefinanciering zoals voorgeschreven door de nieuwe en de oude financieringswet te bekomen. De nieuwe dotaties zijn zowel bestemd voor de gewesten, ter financiering van de overgedragen arbeidsmarktbevoegdheden en fiscale uitgaven, als voor de gemeenschappen, ter financiering van de overgehevelde bevoegdheden rond gezondheidszorg en ouderenzorg zoals eerder vermeld. We verwijzen opnieuw naar Decoster en Sas (2012; 2013) voor een beschrijving van de modulering van deze nieuwe dotaties. De onderliggende cijfers voor deze oefening geven we weer in Tabel 23 onderaan.

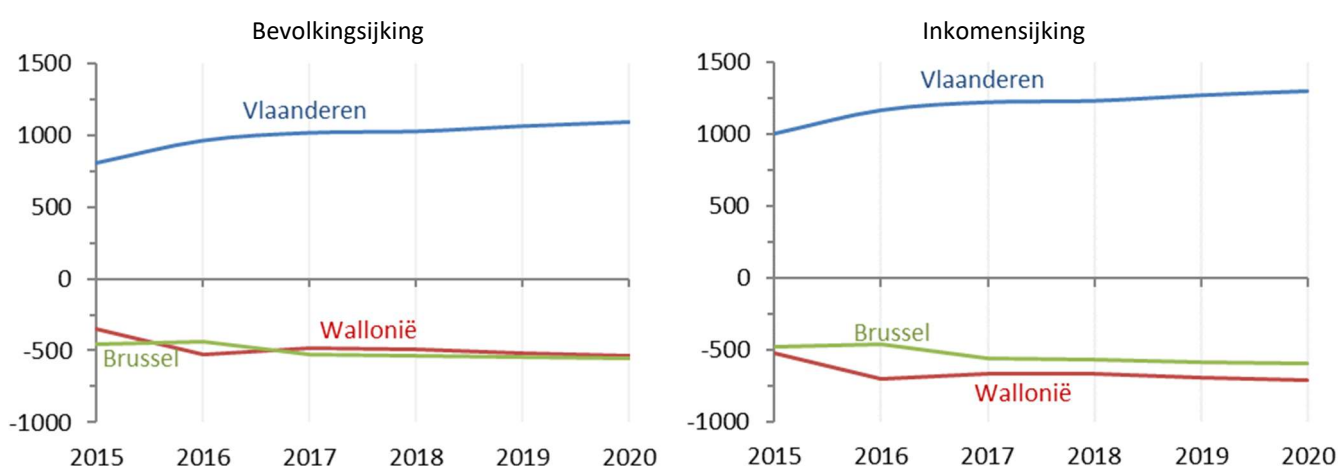
¹⁶ Zoals we ook uitvoerig beschrijven in Decoster en Sas (2012; 2013), vlakt dit overgangsmechanisme de budgettaire verschillen af die onvermijdelijk optreden bij de overgang naar een nieuw systeem. De dotaties voorzien binnen dit mechanisme zijn echter niet geïndexeerd, en worden na tien jaar stapsgewijs afgebouwd om helemaal te verdwijnen in 2035.

¹⁷ • Aan rechterzijde van Figuur 14 leidt de geregionaliseerde personenbelasting in mindere mate tot een transferstroom vanuit Vlaanderen naar Wallonië, aangezien de transferberekening hier uitgevoerd wordt op basis van de inkomensijking. De opbrengsten uit de personenbelasting maken immers een groot deel uit van de totale federale inkomsten gehanteerd bij een dergelijke ijking.

We kunnen de volgende zaken afleiden uit Figuur 15:

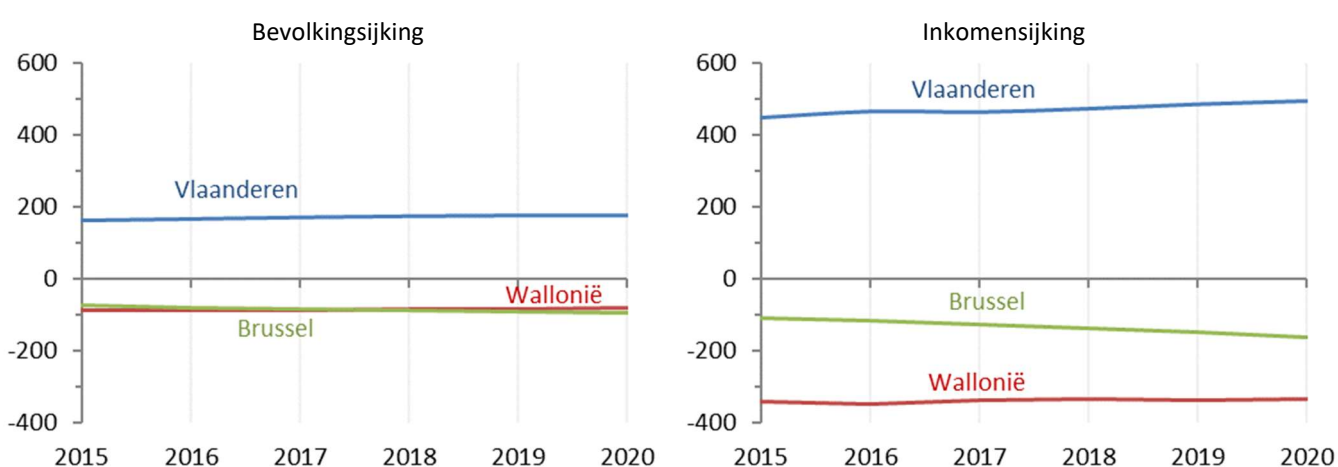
- Aan linkerzijde van Figuur 15 zien we dat het toevoegen van de nieuwe dotaties de transferstromen vanuit Vlaanderen licht doet afnemen, wat leidt tot een gelijk gespreide afname van de transfers richting Brussel en Wallonië.
- Het grootste verschil met Figuur 14 echter vinden we terug aan rechterzijde van Figuur 15 bij de inkomensijking, waar de netto-bijdragende positie van Vlaanderen zo goed als verdubbelde vergeleken met Figuur 14, hetgeen zich bijna uitsluitend vertaalt in een toenemende transferstroom richting Waalse gewest.

Figuur 15: Verschil transfers onder nieuwe vs. oude BFW in miljoen € (inclusief nieuwe dotaties)

Om de overgang van Figuur 14 naar Figuur 15 beter te begrijpen, geven we in Figuur 16 de transferstromen weer die volgen uit de nieuwe dotatie ter financiering van de kinderbijslag, en uit de financiering van de overige gedecentraliseerde bevoegdheden (ouderen- en gezondheidszorg) in Figuur 17. Het zijn immers de gemeenschapsdotaties die het leeuwendeel van de transfers uit de nieuwe dotaties voor hun rekening nemen – wat ook af te leiden valt uit Tabel 24 waar we de onderliggende cijfers uitzetten – hoewel deze deels ook volgen uit de nieuwe gewestdotatie.

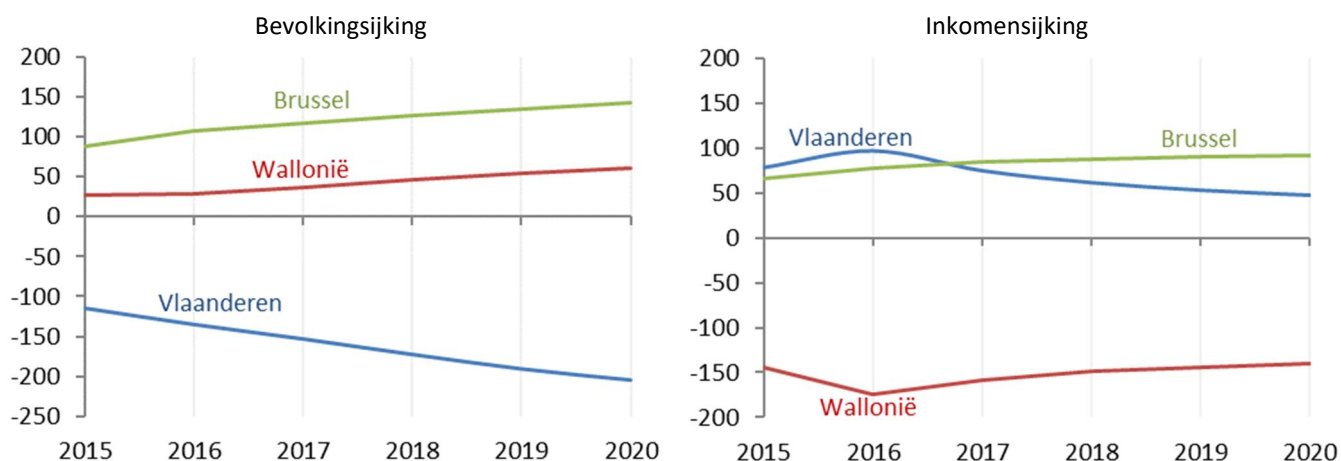
Figuur 16: Transfers dotatie kinderbijslag in miljoen €

We vinden de verklaring voor de transferstromen uitgezet in Figuur 16 en Figuur 17 door in te zoomen op de relevante verhoudingen die de uitkomst van de transferberekening gaan bepalen.

We vatten deze samen in Tabel 21 onderaan, waar we in het linkse luik de bevolkingsaandelen terugvinden voor de bevolking van 1-18 jaar – op basis waarvan de kinderbijslag dotatie wordt toegewezen aan de gewesten – en van de +80 jarigen – op basis waarvan de dotatie voor ouderenzorg wordt verdeeld. In het middelste luik plaatsen we de totale bevolkingsaandelen, gebruikt als ijkpunt bij de bevolkingsmethodiek, en de aandelen in de totale federale inkomsten in het rechtse paneel, gebruikt bij de inkomensijking.

Figuur 17: Transfers overige gemeenschapsdotaties in miljoen €

De transferberekening zelf steunt dan op de volgende afwegingen:

- Wanneer het aandeel van een gewest in de bevolking van 1 tot 18 jaar lager uitvalt dan het ijkpunt gebruikt om de transferberekening uit te voeren, is het gewest in kwestie een netto-bijdrager aan de transferstroom. Het gewest ontvangt in dat geval immers minder dotaties dan redelijk geacht volgens het ijkpunt. Dit is het geval voor het Vlaamse gewest in het bovenste deel van Tabel 21 onder beide berekeningsmethoden, hetgeen zich vertaalt in de positieve transferstroom in Figuur 16, en vice versa voor de twee andere gewesten.
- Wanneer het aandeel van een gewest in de bevolking boven 80 jaar lager uitvalt dan het ijkpunt gebruikt om de transferberekening uit te voeren, is het gewest in kwestie tevens een netto-bijdrager aan de transferstroom. Dit is het geval voor het Vlaamse gewest in Tabel 21 bij de inkomensijking, maar niet bij de bevolkingsijking. Dit verklaart ook grotendeels de evolutie van transferstromen vanuit het Vlaams gewest in Figuur 17. Aangezien de overige dotaties wat betreft de overgehevelde elementen uit de gezondheidszorg toegewezen worden aan de gemeenschappen op basis van de totale bevolkingsevolutie, speelt ook deze deels mee in de transferberekening.

We benadrukken echter dat de analyse in deze paragraaf *nooit* los kan staan van de transfers uit de sociale zekerheid en uit de overige federale inkomsten of uitgaven, zoals uitgezet in Figuur 8 en Figuur 9 bovenaan. De berekende transfers in Figuur 15 zijn immers in aanzienlijke mate een gevolg van het feit dat federale bevoegdheden werden overgedragen binnen het kader van de 6^e staatshervorming, hetgeen op zijn beurt de transferstroom wijzigde in de andere transferonderdelen zoals beschreven in paragraaf 4.3 en 4.4. Om een op zichzelf staande analyse

van het effect van de zesde staats hervorming op de *totale* transferstroom te bekomen met andere woorden, moet er niet enkel voor de dotaties een soort van “counterfactual” scenario worden berekend waarin de zesde staats hervorming niet werd uitgevoerd, maar voor alle uitgaven en inkomsten opgenomen in de perimeter.

Tabel 21: Verhoudingen voor berekening transfers uit BFW

Jaar	Bevolking 1-18 jaar			Totale bevolking			Totale inkomsten		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2015	55,0	32,7	11,6	57,5	32,0	10,5	61,9	28,3	9,8
2016	55,0	32,6	11,8	57,5	32,0	10,6	61,7	28,4	9,9
2017	54,9	32,5	11,9	57,5	31,9	10,6	61,6	28,5	9,9
2018	54,9	32,5	12,0	57,4	31,9	10,7	61,5	28,6	9,9
2019	54,9	32,4	12,0	57,4	31,9	10,7	61,5	28,6	9,9
2020	54,9	32,3	12,1	57,4	31,8	10,7	61,5	28,5	9,9

Jaar	Bevolking +80 jaar			Totale bevolking			Totale inkomsten		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2015	60,7	30,4	8,2	57,5	32,0	10,5	61,9	28,3	9,8
2016	61,2	30,0	8,1	57,5	32,0	10,6	61,7	28,4	9,9
2017	61,6	29,8	7,9	57,5	31,9	10,6	61,6	28,5	9,9
2018	62,1	29,5	7,8	57,4	31,9	10,7	61,5	28,6	9,9
2019	62,4	29,2	7,7	57,4	31,9	10,7	61,5	28,6	9,9
2020	62,7	29,0	7,6	57,4	31,8	10,7	61,5	28,5	9,9

Noot: de reden waarom de percentages niet sommeren tot 1 in de uiterst linkse kolommen is dat het bevolkingsaandeel van de Duitstalige gemeenschap ook meespeelt in het toekennen van de nieuwe dotatiebedragen aan de gemeenschappen.

Tabel 22: Verschil transfers uit dotatiefinanciering (exclusief nieuwe dotaties)

Jaar	Verschil nieuwe – oude BFW			Verschil nieuwe – oude BFW in % BBP		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsjiking						
2015	1012	-447	-565	0,25	-0,11	-0,14
2016	1172	-603	-569	0,28	-0,15	-0,14
2017	1196	-553	-643	0,28	-0,13	-0,15
2018	1225	-569	-656	0,29	-0,13	-0,15
2019	1287	-612	-675	0,30	-0,14	-0,16
2020	1335	-645	-691	0,30	-0,15	-0,16
Inkomensjiking						
2015	557	-45	-511	0,14	-0,01	-0,12
2016	695	-186	-509	0,17	-0,04	-0,12
2017	732	-155	-576	0,17	-0,04	-0,14
2018	745	-169	-576	0,17	-0,04	-0,13
2019	784	-201	-583	0,18	-0,05	-0,13
2020	811	-227	-584	0,18	-0,05	-0,13

Tabel 23: Verschil transfers uit dotatiefinanciering (inclusief nieuwe dotaties)

Jaar	Verschil nieuwe – oude BFW			Verschil nieuwe – oude BFW in % BBP		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking						
2015	801	-346	-455	0,20	-0,08	-0,11
2016	959	-523	-436	0,23	-0,13	-0,11
2017	1013	-486	-527	0,24	-0,12	-0,13
2018	1023	-491	-532	0,24	-0,11	-0,12
2019	1060	-518	-542	0,24	-0,12	-0,13
2020	1089	-537	-552	0,25	-0,12	-0,13
Inkomensijking						
2015	1001	-522	-479	0,24	-0,13	-0,12
2016	1167	-705	-462	0,28	-0,17	-0,11
2017	1224	-667	-557	0,29	-0,16	-0,13
2018	1233	-666	-567	0,29	-0,16	-0,13
2019	1273	-692	-581	0,29	-0,16	-0,13
2020	1302	-707	-595	0,30	-0,16	-0,14

Tabel 24: Transfers uit nieuwe gemeenschapsdotaties

Jaar	Dotaties Kinderbijslag			Overige nieuwe gemeenschapsdotaties		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking						
2015	163	-89	-74	-115	26	89
2016	167	-88	-79	-135	28	107
2017	171	-87	-84	-153	37	116
2018	174	-86	-89	-172	46	126
2019	176	-84	-92	-190	55	135
2020	176	-80	-96	-204	61	143
Inkomensijking						
2015	448	-340	-108	78	-144	66
2016	466	-349	-117	96	-174	78
2017	464	-338	-126	75	-158	84
2018	474	-335	-139	62	-149	87
2019	486	-337	-149	53	-144	90
2020	496	-335	-161	48	-140	92

5. OVERZICHT VAN BESTAANDE STUDIES EN VERGELIJKING

Ter validatie van onze resultaten in voorgaande paragraaf, maar ook om de studie binnen een breder kader te plaatsen, toetsen we in wat volgt onze uitkomst af aan resultaten volgend uit andere, recente studies over de intergewestelijke financiële stromen in België. We geven ook de belangrijkste methodologische verschillen mee, die hoofdzakelijk aan de oppervlakte komen bij de ijkingspunt- en perimeterkeuze.

In Tabel 25 plaatsen we de totale financiële stromen zoals we ze berekenden in het kader van deze studie aan rechterzijde van de tabel, en vergelijken we deze met de resultaten afkomstig uit eerdere studies. We geven hierbij steeds aan of in laatstgenoemde studies de inkomens- al dan niet bevolkingsijking werd toegepast, en welke perimeter werd gekozen voor de analyse. Om zo goed mogelijk te kunnen vergelijken, stellen we onze eigen resultaten af op de gehanteerde methodologie in kwestie. Bijvoorbeeld, om te vergelijken met de studie uitgevoerd door de Nationale Bank op de eerste lijn van Tabel 25, plaatsen we onze eigen resultaten volgend uit de keuze voor perimeter 1 en op basis van een bevolkingsijking aan rechterzijde van dezelfde lijn. Voor de overige studies voeren we een gelijkaardige oefening uit. Alle door ons berekende financiële stromen in Tabel 25 worden voorts gegeven in nominale termen, aangezien we hier niet dienen te corrigeren voor inflatie om te komen tot een zo goed mogelijke overeenstemming met de onderzochte jaartallen uit andere studies.

Uit een dergelijke vergelijking met andere studies volgt in eerste instantie dat de grootteorde van de financiële stroombedragen in Tabel 25 min of meer in dezelfde lijn liggen. Onze studie sluit bijgevolg redelijk goed aan bij eerder werk, en vice versa. De resterende verschillen zijn hoofdzakelijk te wijten aan andere methodologische keuzes. Inzake perimeterkeuzes neemt Algoed (2008) bijvoorbeeld wel de federale overheidsinvesteringen op in de perimeter van zijn berekeningen, maar laat hij de ambtenarenlonen links liggen. Buyst et al., (2010) en Jennes (2014) daarentegen nemen wel de ambtenarenlonen op, maar lieten de overheidsinvesteringen en subsidies aan bedrijven buiten beschouwing. Dury et al. (2008) nemen enkel het systeem van de dienstencheques op wat betreft de federale uitgaven exclusief de sociale zekerheid. Het is trouwens vooral in die laatstgenoemde uitgavencategorie, i.e. de federale uitgaven van de federale overheid los van de RSZ uitkeringen, dat de grootste verschillen te vinden zijn op het vlak van perimeterkeuze.

Ook wat betreft de toepassing van de inkomensijking uiteengezet in paragraaf 3.1.2 echter, bestaan er verschillen met eerder werk. Zo hanteert Jennes (2014) bijvoorbeeld meerdere invullingen van het ijkpunt α_i naargelang de uitgavencategorie, en werken we in onze studie met één invulling over de gehele lijn.

Tabel 25: Vergelijking met eerdere studies

Jaar	Beschrijving & Perimeter	Bevolkingsijking	Inkomensijking	Resultaat			Decoster & Sas (2017)		
				VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
2005	Dury et al. (2008, NBB studie), perimeter 1 exclusief subsidies aan bedrijven, maar inclusief dienstencheques	X		5.843	-6.056	212	5.760	-6.160	400
2007	Jennes (2014, Vives), perimeter 2 exclusief subsidies aan bedrijven		X	5.832	-6.147	315	5.281	-5.996	715
2008	Idem		X	5.733	-6.249	518	5.521	-6.159	638
2009	Idem		X	5.708	-5.760	-52	5.444	-6.032	587
2010	Idem		X	6.432	-6.659	228	5.303	-5.892	589
2011	Idem		X	6.167	-6.468	302	5.766	-6.302	536
2005	Algoed (2008), perimeter 1 exclusief subsidies aan bedrijven, maar inclusief dienstencheques en overheidsinvesteringen	X		6.039	-5.653	-386	5.760	-6.160	400
2007	Buyst et al. (2010, Vives), perimeter 2 exclusief subsidies aan bedrijven, maar inclusief dienstencheques, grootstedenbeleid en overheidsinvesteringen		X	5.730	-5.730	0	5.281	-5.996	715

6. GEVOELIGHEIDSANALYSE

In deze paragraaf onderzoeken we hoe gevoelig de berekeningen van de financiële stromen zijn aan de gemaakte methodologische keuzes, maar ook aan de evolutie van belangrijke onderliggende variabelen zoals de demografie. We vangen aan met het eerste punt, en gaan hierbij meer specifiek de impact na van de aggregatiekeuze van de individuele transfers.

6.1 FINANCIËLE STROMEN IN 2014: HET WERKPLAATSPRINCIPE VERSUS HET WOONPLAATSPRINCIPE

In zo goed als alle studies van de Belgische intergewestelijke fiscale stromen worden de transfers steeds geaggregeerd op gewestelijk niveau op basis van de woonplaats van het gezin of individu in kwestie.¹⁸ De bijdrage van een werknemer die bijvoorbeeld woont in het Vlaams gewest maar werkt in het Brusselse gewest, komt volgens dit ‘woonplaatsprincipe’ bijgevolg steeds op het conto van het Vlaams gewest in de transferberekening. We zouden echter ook kunnen argumenteren dat, aangezien de meerwaardecreatie door laatstgenoemde werknemer gebeurde binnen de grenzen van het Brusselse gewest, zijn of haar bijdrage tot de personenbelasting neerkomt op een uitgaande transfer vanuit het Brussels gewest in plaats van het Vlaams gewest. Hetzelfde zou dan opgaan voor de sociale bijdragen betaald op zijn of haar bruto loon, zowel door werknemer als werkgever. Welnu, in deze paragraaf doen we de transferberekening over, maar gaan we voor de personenbelasting en de sociale bijdragen uit van een dergelijk ‘werkplaatsprincipe’. Voor alle andere financiële stromen blijven we het woonplaatsprincipe hanteren, en verandert er met andere woorden niets aan de analyse.

Cruciaal voor het toepassen van het werkplaatsprincipe binnen deze optiek is niet enkel de beschikbaarheid van gegevens op individueel niveau wat betreft de personenbelasting en de sociale bijdragen, maar ook de hieraan gelinkte informatie over de werkplaats van het individu in kwestie. Zonder dergelijke gegevens kunnen we immers niet aggregeren op gewestelijk niveau. Om deze koppeling te bekomen vroegen we een geheel nieuwe dataset aan bij het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB, inkomensjaar 2014), waar een dergelijke rijkdom aan gegevens voorhanden is. De cruciale variabele in deze nieuw samengestelde dataset is de lokale vestigingsplaats van de werkgever in kwestie, die we voor elke werknemer rechtstreeks kunnen linken aan zijn of haar belastbaar inkomen en betaalde sociale bijdragen, zowel door werkgever als werknemer. Wat betreft de herberekening van de verdeelsleutels voor de sociale bijdragen, zoals uiteengezet in paragraaf 3.3.5, volstaat het vervolgens om de op werkplaats geaggregeerde bedragen in te geven in formule (25).

---

¹⁸ Een uitzondering is Ernaelsteen et al. (2015), waar pendelgegevens afkomstig van het Steunpunt Werk en Sociale Economie gebruikt worden voor het berekenen van de netto-instroom van pendelaars per arrondissement. Op die instroom wordt het gemiddelde belastbaar inkomen van dat arrondissement geïmputeerd, zodat de betaalde belasting en sociale bijdrage met behulp van de gemiddelde nationale belastingvoet kan benaderd worden voor elk gewest onder het werkplaatsprincipe, ter berekening van de financiële stromen.

Voor de ontvangsten uit de personenbelasting echter, liggen de zaken moeilijker aangezien binnen de DWH Kruispuntbank geen berekende belastingbedragen beschikbaar zijn. Om desalniettemin rekening te houden met gewestelijke verschillen in de progressiviteit van de personenbelasting bij het berekenen van de verdeelsleutels, bekomen we op volgende indirecte wijze de individuele te betalen personenbelasting:

- In een eerste stap doen we beroep op een andere bron van administratieve data, zijnde de IPCAL dataset ook gebruikt voor het microsimulatiemodel FANTASI. We schatten met behulp van deze gegevens de coëfficiënten van een belastingfunctie die in de literatuur vaak gebruikt wordt ter berekening van de personenbelasting, en dit op het niveau van het fiscale gezin en op basis van inkomensjaar 2014.¹⁹
- In een tweede stap imputeren we deze geschatte coëfficiënten op de DWH data, en kunnen we bijgevolg de beschikbare inkomens in deze dataset vertalen naar te betalen belastingbedragen. Hiervoor bundelen we de individuele gegevens zo precies mogelijk ter overeenstemming met het fiscale gezinsconcept gebruikt in de IPCAL data, corrigeren we voor de forfaitaire beroepskosten, en ontbinden we de geïmputeerde belastingopbrengsten op basis van de bijdrage van een individu in het gezinsinkomen.

Eens de opbrengsten uit de personenbelasting berekend zijn op individueel niveau, kunnen we deze bedragen aggregeren volgens de werkplaats van de werknemer. Deze bedragen kunnen dan opnieuw ingevoegd worden in formule (25) ter berekening van de verdeelsleutels. Tabel 26 vat het resultaat samen van de herberekening van de verdeelsleutels zoals bovenaan beschreven.

Op de eerste vier lijnen van Tabel 26 geven we de verdeelsleutels voor de werknemers- en werkgeversbijdragen, steeds berekend op basis van het woonplaats- en het werkplaatsprincipe. Wat opvalt is de uitgesproken wijziging van de percentages bij de overgang van eerstgenoemde naar laatstgenoemde principe. De bijdrage van het Brussels gewest aan de totale sociale bijdragen verdubbelt, en de bijdragen van de twee andere gewesten daalt. Door de gewestelijke aggregatie op basis van de werkplaats van de werknemer, en omdat Brussel een netto instroom geniet van pendelaars, neemt het aantal belastingbetalers in Brussel immers toe, en vice versa voor de andere gewesten. Op de vijfde en zesde lijn vervolgens, zien we dat de verdeelsleutels voor de personenbelasting onderhevig zijn aan nog grotere schokken. Dit heeft alles te maken met de progressiviteit van de personenbelasting, waardoor de toename van het belastbare inkomen in het Brussels gewest zich doorzet in een proportioneel grotere toename van de belastingopbrengsten. Dit effect van de elasticiteit van de personenbelasting heeft logischerwijs het tegenovergestelde effect in het Waalse en vooral Vlaamse gewest, waar de belastbare inkomens afnemen omwille van de hertekening van het aantal belastingbetalers naar werkplaats. Het gevolg is een lagere gemiddelde

---

¹⁹ Deze belastingfunctie wordt doorgaans uitgedrukt in logaritmen, waarbij:

$$\ln(\text{belasting}_{\text{staat}}) = \alpha + \beta \ln(\text{belastbaar}_{\text{inkomen}})$$

De geschatte coëfficiënten zijn dan de α en β in bovenstaande uitdrukking.

belastingvoet in het Vlaamse en Waalse gewest, en een hogere gemiddelde belastingvoet in het Brussels gewest, zoals ook geïllustreerd op de laatste lijnen van Tabel 26.

Tabel 26: Verdeelsleutels voor transferberekening op basis van bevolkingsijking (2014)

		VL	WAL	BRU
Werkgeversbijdragen	Werkplaats (DWH)	0,600	0,217	0,183
	Woonplaats (STATBEL)	0,621	0,285	0,094
Werknemersbijdragen	Werkplaats (DWH)	0,593	0,219	0,187
	Woonplaats (STATBEL)	0,622	0,286	0,092
Personenbelasting (PB)	Werkplaats (DWH)	0,574	0,218	0,207
	Woonplaats (STATBEL)	0,635	0,283	0,082
Gemiddelde belastingvoet (PB)	Werkplaats (DWH)	0,278	0,262	0,299
Gemiddelde belastingvoet (PB)	Woonplaats (DWH)	0,283	0,270	0,267

De rest van de transferberekening verloopt identiek aan de methodologie uiteengezet in paragraaf 3, waarbij we de berekeningen enkel kunnen uitvoeren op basis van de bevolkingsijking. De inkomensijking leent zich immers niet tot een opsplitsing van de transfers volgend uit inkomsten en uitgaven, wat nodig is voor het toepassen van het werkplaatsprincipe zoals bovenaan beschreven. We geven de resultaten van deze transferberekening op basis van het werkplaatsprincipe weer in Tabel 27, waarbij de totale transfers zowel in miljoenen €, in € per capita, en in % van het BBP worden uitgedrukt, en de totalen bovendien worden ontbonden in de drie basisbestanddelen in het onderste luik van de tabel.

Tabel 27: Transfers volgens het werkplaatsprincipe in 2014 (bevolkingsijking – perimeter 1)

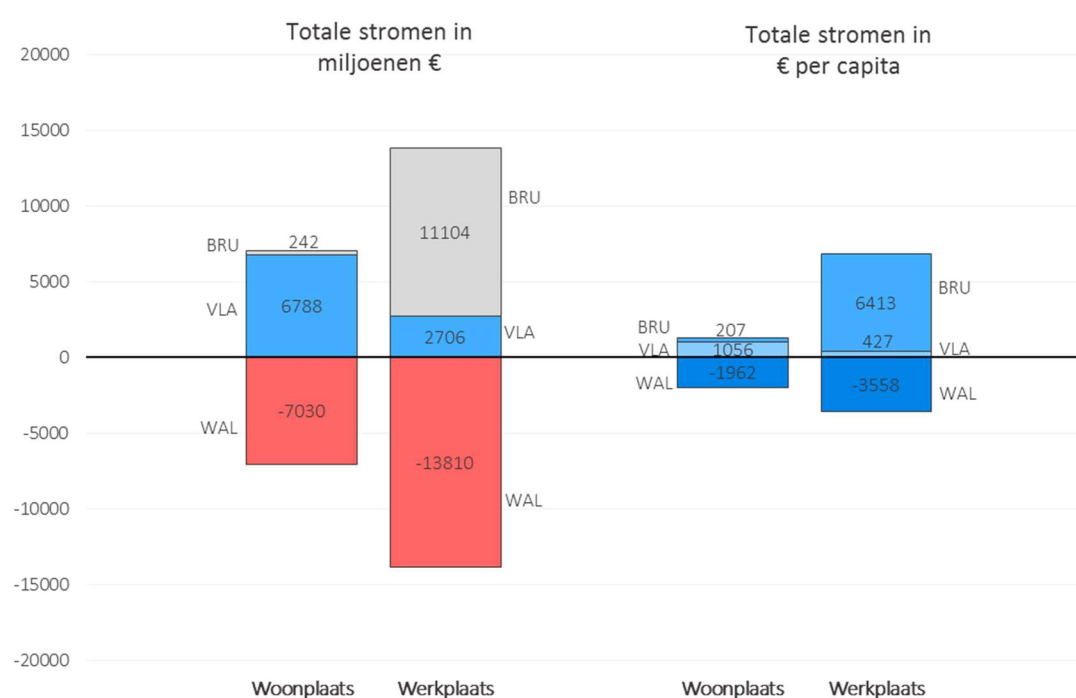
	In miljoen € (reëel)			In € per capita			In % BBP		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Totale transfers	2706	-13810	11104	427	-3558	6413	0,7	-3,4	2,7
Onderdelen in miljoen €	VL	WAL	BRU						
RSZ	587				-6443			5856	
Federale overheid	2001				-7291			5290	
Dotatiefinanciering	118				-77			-41	

Het hoeft niet te verbazen dat de resultaten in Tabel 27 verre van overeenkomen met de uitkomst onder het woonplaatsprincipe in paragraaf 4. De aangepaste verdeelsleutels in Tabel 26 zijn immers

zeer verschillend voor beide principes, en de personenbelasting en sociale bijdragen waar deze sleutels op toegepast worden vormen de grootste bijdragers aan de totale stroom berekend volgens de bevolkingsijking, zoals ook toegelicht in paragraaf 4. Vooral voor het Brussels gewest springen de verschillen in het oog, waarbij de uitgaande financiële stroom toeneemt tot meer dan 11 miljard €, goed voor €6413 per hoofd.²⁰ Het Vlaams gewest wisselt met andere woorden haar rol in als eerste netto-bijdrager, en draagt hier 2,7 miljard € af, of €427 per hoofd. De positie van het Waals gewest als netto-ontvanger vergroot in aanzienlijke mate, tot 13,8 miljard €, of €3558 per hoofd.

Om de omvang van de verschillen in berekende transferbedragen te illustreren, zetten we in Figuur 18 tot slot de resultaten onder het woonplaatsprincipe naast de uitkomst onder het werkplaatsprincipe.

Figuur 18: Woonplaats versus werkplaats (volgens bevolkingsijking - 2014)

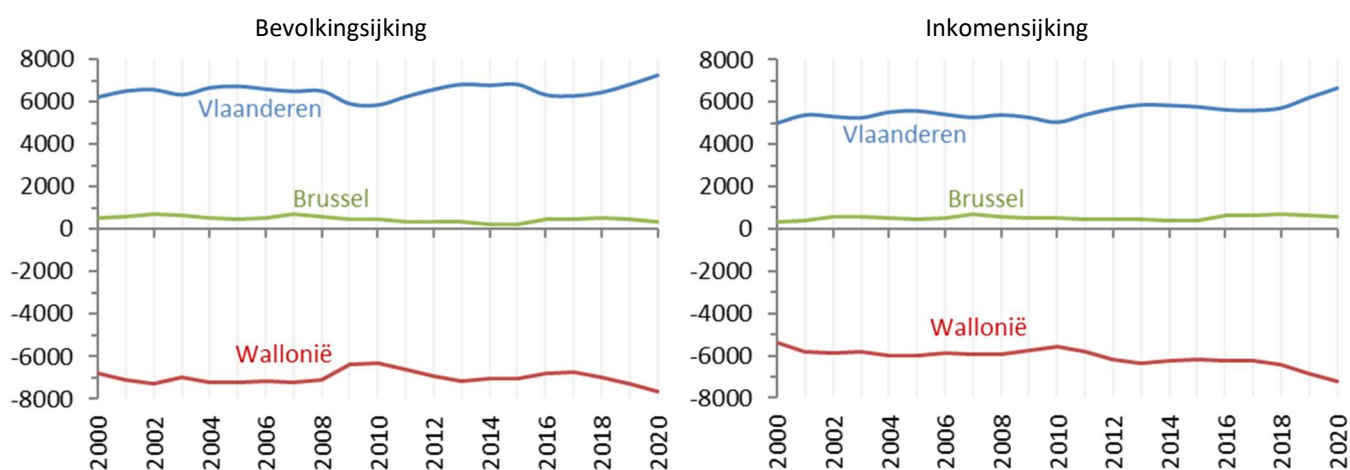
Uit Figuur 18 valt in ieder geval te concluderen dat de berekening van de intergewestelijke financiële stromen wel degelijk bijzonder gevoelig kan zijn aan de onderliggende methodologische keuzes en veronderstellingen. Inderdaad, de grootteorde van de transferbedragen volgens het werkplaatsprincipe is een veelvoud van de stromen onder het woonplaatsprincipe voor Brussel en Wallonië (vijftigvoud voor het Brussels gewest), en vice versa voor het Vlaams gewest.

²⁰ Wat de per capita transfers uit de sociale bijdragen en personenbelasting betreft corrigeerden we de gewestelijke bevolkingsaantallen door rekening te houden met de netto-pendelstromen, berekend op basis van de Census voor België voor 2011.

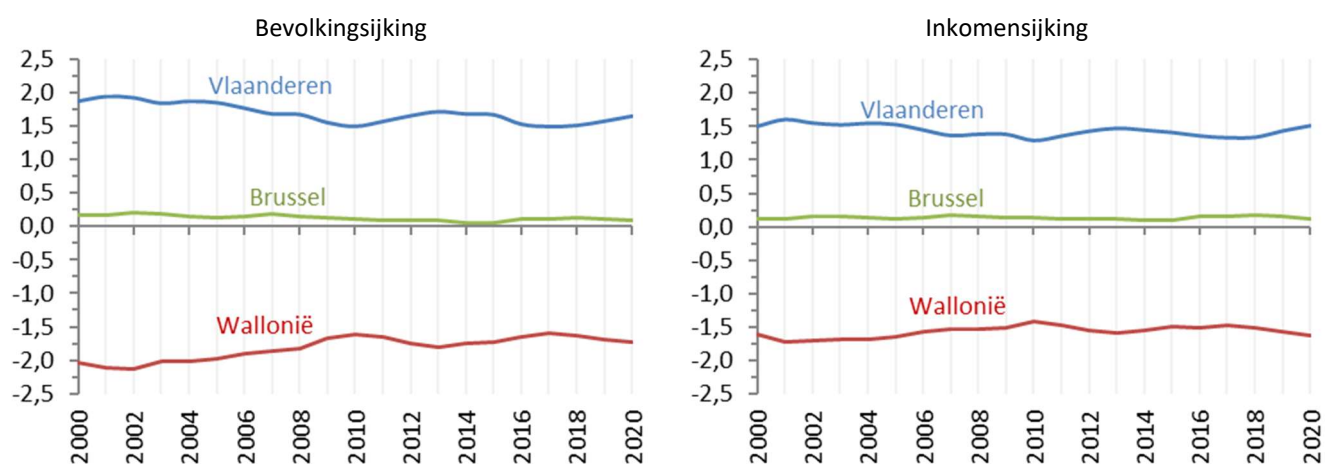
6.2 FINANCIËLE STROMEN BIJ GEWIJZIGDE DEMOGRAFIE

Als tweede gevoeligheidsanalyse leggen we de impact van demografische evoluties onder de loep. Hier gaat het dus niet meer over methodologische keuzes, maar om onderliggende variabelen waarvan de omvang, en vooral dan wijzigingen in de omvang, steeds een effect zullen hebben op elk soort toegepaste berekeningsmethode. Om het effect van gewestelijke demografische evoluties op de transfers berekend in paragraaf 4 te onderzoeken, ‘versnellen’ we in zekere zin het demografische verloop in elk gewest. Hiervoor springen we voor elk van de opeenvolgende jaren vanaf 2015 telkens vijf jaar verder wat de demografische cijfers geleverd door het Federaal Planbureau betreft. Voorts laten we alle cijfers en berekeningen ongewijzigd. Het moet meteen duidelijk zijn dat we hier in feite de band met de werkelijkheid volledig doorknippen, aangezien de evolutie van bijvoorbeeld de totale pensioen- of gezondheidszorguitgaven ongewijzigd blijven bij gebrek aan realistische projecties tot 2040. De transferbedragen resulterend uit een dergelijke gevoeligheidsanalyse vallen bijgevolg verre van te interpreteren als daadwerkelijke financiële stromen, maar eerder als een uiting van gewijzigde relatieve gewestelijke posities inzake demografische ontwikkeling. We geven de resultaten van deze gevoeligheidsanalyse weer in Figuur 19 (in miljoen €) en Figuur 20 (in % van BBP) voor zowel de bevolkingsijking als de inkomensijking, en verwijzen naar Tabel 28 voor de achterliggende cijfers.

Figuur 19: Totale transfers in miljoen € bij gewijzigde demografie (in 2015-2020)

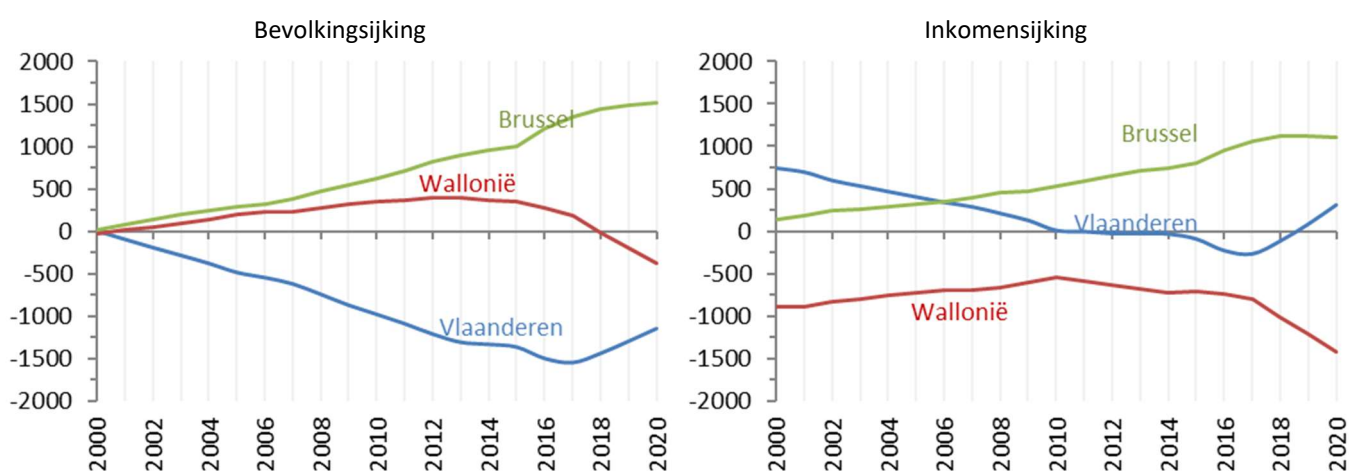

Figuur 20: Totale transfers in % BBP bij gewijzigde demografie (in 2015-2020)

Uit beide bovenstaande figuren kunnen we afleiden dat de transferstromen vanuit Vlaanderen naar het Waals gewest divergeren als we de demografische evolutie aanpassen zoals bovenaan beschreven. Het enige wat we hieruit leren echter, is *niet* dat de transfers daadwerkelijk zullen divergeren op de langere termijn omwille van demografische evoluties, maar dat de transferberekening zelf gevoelig is aan wijzigingen in de relatieve gewestelijke posities wat betreft demografie. Immers, door de demografie naar voren te brengen laten we voor Vlaanderen het vergrijzingseffect achter ons, terwijl dit voor het Waals gewest later, en minder doorslaggevend naar voren komt. Zoals we het hier berekenen echter heeft deze evolutie geen enkel effect op de totale nationale bedragen, of op het gevoerde beleid, aangezien we enkel de gewestelijke bevolkingscijfers aanpassen en niets anders. Dit heeft als enige gevolg dat de relatieve posities inzake demografie zullen wijzigen. Dit proces speelt logischerwijze dan ook de grootste rol in de transfers uit de pensioenuitgaven, die we specifiek uitzetten in Figuur 21.

Figuur 21: Transfers uit pensioenen in miljoen € bij gewijzigde demografie (in 2015-2020)

Het effect van de vergrijzing, hetgeen mettertijd minder doorslaggevend wordt in het Vlaams gewest, maar op termijn zich wel nog laat voelen in het Waals gewest, komt duidelijk naar voren in de transferstromen in Figuur 21. Dit resultaat hoeft niet te verbazen, aangezien de gewijzigde relatieve demografische posities in deze gevoeligheidsanalyse zich enkel vertalen in gewijzigde relatieve pensioenuitgaven binnen elk gewest in kwestie. Het beeld zou er heel anders kunnen uitzien als we ook mogelijke beleidswijzigingen, en mechanische toenames van de totale pensioenbedragen zouden trachten in rekening te brengen. Aangezien dit zou gaan om projecties tot en met 2040 laten we een dergelijke, niet voor de hand liggende oefening buiten beschouwing in deze studie.

Tabel 28: Totale transfers bij gewijzigde demografie (in 2015-2020)

<i>Jaar</i>	In miljoen € (reëel)			In € per capita			In % BBP		
	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU	VL	WAL	BRU
Bevolkingsijking									
2011	6245	-6591	347	987	-1864	307	1,57	-1,66	0,09
2012	6594	-6937	342	1036	-1951	299	1,66	-1,74	0,09
2013	6833	-7165	331	1068	-2007	286	1,71	-1,80	0,08
2014	6788	-7030	242	1056	-1962	207	1,68	-1,74	0,06
2015	6832	-7042	210	1060	-1962	179	1,67	-1,72	0,05
2016	6332	-6811	479	958	-1859	388	1,53	-1,64	0,12
2017	6284	-6750	465	931	-1807	365	1,49	-1,60	0,11
2018	6451	-6986	535	939	-1837	409	1,51	-1,64	0,13
2019	6827	-7304	478	978	-1889	355	1,57	-1,68	0,11
2020	7267	-7644	377	1025	-1948	272	1,65	-1,74	0,09
Inkomensijking									
2011	5388	-5840	452	851	-1652	400	1,35	-1,47	0,11
2012	5688	-6156	469	893	-1732	409	1,43	-1,55	0,12
2013	5861	-6339	478	916	-1776	413	1,47	-1,59	0,12
2014	5831	-6232	400	907	-1739	342	1,44	-1,54	0,10
2015	5769	-6152	383	895	-1714	326	1,41	-1,50	0,09
2016	5625	-6247	622	851	-1706	504	1,36	-1,51	0,15
2017	5592	-6216	624	829	-1664	489	1,33	-1,48	0,15
2018	5712	-6426	715	831	-1689	546	1,34	-1,50	0,17
2019	6208	-6848	639	889	-1770	475	1,43	-1,58	0,15
2020	6652	-7204	552	938	-1836	399	1,51	-1,64	0,13

7. INTERESTLASTEN UIT DE FEDERALE OVERHEIDSSCHULD

In deze paragraaf tonen we aan waarom de interestlasten volgend uit federale staatsschuld *geen* aanleiding geven tot bijkomende financiële stromen, bovenop de stromen die hierboven berekend werden. Dat doen we door de financiële stromen ook uit te drukken als een vergelijking tussen een feitelijke schuld en een schuld die er zou geweest zijn in een ijkingspunt. Dit zal duidelijk maken dat er ontegensprekelijk een dubbeltelling gebeurt wanneer men de interestbetalingen toevoegt aan de berekende financiële stromen.

7.1 TRANSFERS IN TERMEN VAN DE FEDERALE STAATSSCHULD

De federale staatsschuld D^t in een bepaald jaar t is het rechtstreekse gevolg van de primaire tekorten – maar ook overschotten – gerealiseerd in het verleden. De optelsom van al deze tekorten en overschotten in het verleden, waar natuurlijk ook interest op verschuldigd is, geeft dan de volgende uitdrukking voor de totale staatsschuld

$$D^t = \sum_{s=1}^t (E^s - R^s)^s (1+r)^{t-s} \equiv - \sum_{s=1}^t PS^s (1+r)^{t-s}, \quad (27)$$

waarbij het primaire saldo in jaar s gegeven wordt door $PS^s = (E^s - R^s)$, en we de interestvoet r voor de eenvoud als constant veronderstellen doorheen de tijd. We leren uit (27) dat de federale staatsschuld in jaar t gelijk is aan de geactualiseerde som van alle primaire saldi uit het verleden, met de interestvoet als actualisatiefactor. In die zin is de schuld steeds een *voorraadvariabele*, aangezien deze niet enkel opgebouwd werd in jaar t maar het gevolg is van alle primaire tekorten of overschotten geboekt in het verleden. Een voorraadvariabele wordt immers steeds berekend op basis van meerdere, terugkerende variabelen volgend uit verschillende tijdsperiodes die we, omwille van hun terugkerend karakter, *stroomvariabelen* noemen. In het geval van (27) kunnen we bijgevolg stellen dat de voorraadvariabele van de federale staatsschuld gelijk is aan de geactualiseerde samenvoeging van de jaarlijks terugkerende stroomvariabelen van de primaire saldi PS^s , geboekt in elk jaar s .

Belangrijk is nu dat bij de berekeningswijze van de financiële stromen zoals geïntroduceerd in paragraaf 3.1, de transferbedragen T_i^t eveneens uitgedrukt worden als jaarlijks terugkerende *stroomvariabelen*

$$T_i^t = (PS_i^t - PS_i^{t*}), \quad (28)$$

Het werkelijke primaire saldo PS_i^t geboekt in jaar t in gewest i wordt hierbij steeds afgewogen tegen het primair saldo PS_i^{t*} ingevuld volgens het gekozen ijkpunt, hetgeen op zijn beurt afhangt van de gehanteerde parameter α_i^t in kwestie.²¹

Welnu, om de financiële stromen te kunnen schrijven in functie van een schuldconcept dienen we de stroomvariabele T_i^t berekend volgens (28) te vertalen naar een voorraadvariabele. Hiervoor tellen we alle voorgaande financiële stromen – tevens berekend volgens (28) maar dan voor de voorgaande jaren – op bij het transferbedrag in jaar t , en actualiseren we. Het resultaat van een dergelijke oefening geeft ons een ‘gecumuleerd’ transferbedrag CT_i^t , dat we kunnen schrijven als

$$CT_i^t = \sum_{s=1}^t T_i^s (1+r)^{t-s}, \quad (29)$$

of nog, na invoegen van (28), als

$$CT_i^t = \sum_{s=1}^t PS_i^s (1+r)^{t-s} - \sum_{s=1}^t PS_i^{t*} (1+r)^{t-s}. \quad (30)$$

Het enige verschil tussen de transferformules (28) en (30) is dus het tijdsperspectief, waarbij (30) volgt uit de geactualiseerde optelsom van (28) doorheen de tijd. Om de voorraadvariabele gegeven in (30) om te zetten in termen van een schuldconcept, doen we tenslotte beroep op een fictief gedachtenexperiment. Hierbij veronderstellen we dat de gewesten in het verleden steeds hun eigen *federale* tekorten moesten financieren op de financiële markten, waardoor de federale schuldopbouw voor elk gewest i op gelijkaardig wijze als in (27) zou kunnen geschreven worden als

$$D_i^t = - \sum_{s=1}^t PS_i^s (1+r)^{t-s}. \quad (31)$$

---

²¹ Zoals ook gespecificeerd in paragraaf 3, wordt het primair saldo $PS_i^{t*} = \alpha_i^t (R^t - E^t)$ in het ijkingspunt volgens de bevolkingmethodiek toegekend aan de gewesten op basis van een bevolkingssleutel, en binnen de inkomensmethodiek met behulp van een inkomstensleutel. De bevolkingssleutel is gelijk aan de verhouding van de gewestelijke bevolking en de nationale bevolking, zodat $\alpha_i = \frac{N_i}{N}$. De inkomstensleutel is gelijk aan de verhouding van de federale inkomsten opgehaald in gewest i en de totale inkomsten, zodat $\alpha_i = \frac{R_i}{R}$.

Op basis van deze gewestelijk gedefinieerde uitdrukking van de schuld kunnen we (30) herschrijven in termen van een schuldconcept, zodat²²

$$CT_i^t = D_i^{t*} - D_i^t, \quad (32)$$

We leren uit (32) dat de gecumuleerde waarde van de transferbedragen ook kan geschreven worden als een afweging tussen twee afzonderlijke *voorraadvariabelen*. Aan de ene kant vinden we de schuld D_i^t opgebouwd door gewest i in het scenario waarin de gewesten in het verleden zelf moesten instaan voor geboekte primaire tekorten, als ware ze onafhankelijke landen. Langs de andere kant vinden we een schuldconcept uitgedrukt door $\alpha_i D^t$, waarbij een gewest drager is van de totale schuld à rato van haar bijdrage aan de federale staatskas in het geval van de inkomensinvulling van α_i , of op basis van haar bevolkingsaandeel volgens de bevolkingsmethodiek. Een gewest met een ‘positieve’ schuldpositie $D_i^t < 0$ in (32) – i.e. gekenmerkt door een positieve gecumuleerde waarde van haar primaire saldi in jaar t – wordt op deze manier een netto-bijdrager van transfers aan gewesten met een ‘negatieve’ schuldpositie. Het ijkpunt voor een dergelijke afweging wordt dan gevormd door de totale schuld verdeeld volgens de inkomens- of de bevolkingsmethodiek.

7.2 TRANSFERS UIT DE INTERESTLASTEN

Stel nu dat we ook de interestlasten die volgen uit eventuele schuldfinanciering in eerdere periodes zouden willen betrekken bij de transferberekening. Van Rompuy en Bilsen (1988) of Buyst et al. (2012) stellen hiertoe een uitbreiding van (28) voor, waarbij de interestlasten voor een bepaald jaar t als bijkomende uitgaven ingevoegd worden, zodat

$$\widetilde{T}_i^t = (PS_i^t - IL_i^t) - (PS_i^{*t} - IL_i^{*t}) \equiv T_i^t + (IL_i^{*t} - IL_i^t), \quad (33)$$

met $\widetilde{T}_i^t$ de uitgebreide transferstroom, IL_i^{*t} de feitelijke interestlasten verschuldigd door gewest i , en IL_i^t de interestlasten volgend uit de keuze van het ijkpunt zoals hierboven beschreven. De resterende vraag is nu hoe de interestlasten binnen dit uitgebreid perspectief daadwerkelijk toegewezen kunnen worden aan de gewesten. Om hierop te antwoorden, hebben we logischerwijs eerst een uitdrukking IL^t nodig voor de totale, federale interestlasten in een bepaald jaar. Na gebruik van (27) bovenaan, en nog steeds aan een constant veronderstelde interestvoet van r , komen deze totale interestlasten in jaar t neer op

$$IL^t = rD^{t-1} \equiv -r \sum_{s=1}^{t-1} PS^s (1+r)^{t-1-s}, \quad (34)$$

²² Hierbij definiëren we de gewestelijke schuld in het ijkpunt als $D_i^{t*} = \alpha_i D^t$, en veronderstellen we voor de eenvoud dat de verhouding α_i^t niet veranderde doorheen de tijd. Deze laatste assumptie is niet restrictief wat betreft onze bevindingen.

aangezien de interestlast verschuldigd in jaar t berekend wordt op de uitstaande schuld van het voorgaande jaar. Voeren we nu éénzelfde oefening uit voor de gewesten – nog steeds binnen het gedachtenexperiment bovenaan beschreven, waarbij de gewesten zelf instaan voor hun tekorten en de financiering van hun schuld – dan krijgen we

$$IL_i^t = rD_i^{t-1} \equiv -r \sum_{s=1}^{t-1} PS_i^s (1+r)^{t-1-s}, \quad (35)$$

hetgeen ook de “werkelijke” interestlast van de gewesten omvat in het werk van Van Rompuy en Bilsen (1988) of Buyst et al. (2012). Wat betreft de interestlasten IL_i^* ingevuld volgens het ijkpunt, krijgen we de volgende uitdrukking

$$IL_i^* = rD_i^{t-1*} \equiv -r \sum_{s=1}^{t-1} PS_i^{t*} (1+r)^{t-1-s}, \quad (36)$$

waarbij ook hier de gekozen parameter α_i^t van het ijkpunt vervat zit in PS_i^{t*} . Wanneer we vervolgens de “werkelijke” interestlasten, zoals afgeleid bovenaan in (35), samen met de interestlasten volgend uit de ijkpunt keuze in (36) meenemen in de uitgebreide transferformule (33), dan krijgen we dat

$$\tilde{T}_i^t = T_i^t + r \left(\sum_{s=1}^{t-1} PS_i^s (1+r)^{t-1-s} - \sum_{s=1}^{t-1} PS_i^{t*} (1+r)^{t-1-s} \right). \quad (37)$$

Aan de hand van de uitdrukking voor de jaarlijks berekende transferbedragen in (28), kunnen we (37) tenslotte ook schrijven als

$$\tilde{T}_i^t = T_i^t + r \left(\sum_{s=1}^{t-1} T_i^s (1+r)^{t-1-s} \right). \quad (38)$$

Het betrekken van de interestlasten bij de transferberekening komt met andere woorden neer op het in rekening brengen van de opportunity cost van de transferbedragen zoals berekend volgens (28) – i.e. volgens de ‘klassieke’ formule zonder interestlasten – voor *alle voorgaande* periodes. Voor een bijdragend gewest betekent (38) bijgevolg dat de interest berekend op bijvoorbeeld het transferbedrag T_i^{t-1} in jaar $t-1$, in het daaropvolgende jaar t beschouwd wordt als bijkomende uitgaande transfer, en vice versa voor een ontvangend gewest. Bestuderen we (38) nu van naderbij, dan zien we dat het hier in feite niet meer gaat om een uitdrukking van de transfers als een jaarlijkse stroomvariabele zoals in de ‘klassieke’ formule (28), maar eerder om een combinatie van een stroomvariabele T_i^t en een bewerking op een voorraadvariabele waarin alle voorgaande transfers ook worden opgenomen, zijnde de tweede term aan rechterzijde van (38).

Een dergelijke uitbreiding van de transferformule veroorzaakt echter een methodologische fout, die duidelijk naar boven komt eens we opnieuw de gecumuleerde waarde in jaar t van alle voorgaande transferbedragen berekenen, maar dan inclusief de interestlasten volgens (33), zodat nu

$$\widetilde{CT}_i^t = \sum_{s=1}^t \widetilde{T}_i^s (1+r)^{t-s} \equiv \sum_{s=1}^t \left[T_i^t + r \left(\sum_{x=1}^{s-1} T_i^x (1+r)^{s-1-x} \right) \right] (1+r)^{t-s}, \quad (39)$$

waarbij we (38) rechtstreeks invoegden om de gelijkheid aan rechterzijde te bekomen in (39), en hetgeen we ook als volgt kunnen opsplitsen

$$\widetilde{CT}_i^t = \sum_{s=1}^t T_i^s (1+r)^{t-s} + r \sum_{s=1}^t \left(\sum_{x=1}^{s-1} T_i^x (1+r)^{s-1-x} \right). \quad (40)$$

In termen van de gecumuleerde waarde van de ‘klassieke’ transferbedragen CT_i^t , zoals gedefinieerd in (29), kunnen we (40) ook schrijven als

$$\widetilde{CT}_i^t = CT_i^t + r \sum_{s=1}^{t-1} CT_i^s (1+r)^{t-1-s}. \quad (41)$$

De berekening die ook de interestlasten mee opneemt in (33) impliceert dus een sommatie van *meerdere* voorraadvariabelen, waarbij stroomvariabelen uit het verleden herhaaldelijk bij elkaar opgeteld worden. Immers, in de sommatie aan rechterzijde van (41) wordt de gecumuleerde waarde van de ‘klassieke’ transfers CT_i^s – zoals berekend in (29) op basis van de stroomvariabelen T_i^s voor elk jaar tussen t_0 en het jaar s – opgenomen voor *alle* voorgaande punten in de tijd. Dit maakt de dubbeltelling binnen een cumulatie-oefening overduidelijk. We kunnen dit bijkomend illustreren door – zoals in paragraaf 7.1 bovenaan – de gecumuleerde waarde in (41) te herformuleren in termen van de voorraadvariabele van de schuldopbouw, waardoor

$$\widetilde{CT}_i^t = \left(D_i^{t*} + r \sum_{s=1}^{t-1} D_i^{s*} (1+r)^{t-1-s} \right) - \left(D_i^t + r \sum_{s=1}^{t-1} D_i^s (1+r)^{t-1-s} \right), \quad (42)$$

wat het equivalent vormt van (32), maar dan voor de foute formule die de interestlasten integreert. Wat (42) nogmaals aan het licht brengt is dat bij het berekenen van de gecumuleerde waarde van de transfers – met inbegrip van de interestlasten – *dezelfde* voorraadvariabele bij elkaar worden opgeteld, in dit geval de federale schuldopbouw D_i^t . Vanuit methodologisch oogpunt is dit onjuist, aangezien bijvoorbeeld de voorraadvariabele D^{t-1} op zich al een optelsom vormt van alle stroomvariabelen T_i^s voor elk jaar tussen t_0 en het jaar s , hetgeen ook opgaat voor D^t . De twee voorraadvariabelen bij elkaar optellen zoals voorgesteld onder de sommatietekens in (42) is een herhaalde dubbeltelling.

7.3 EEN VOORBEELD TER ILLUSTRATIE

We illustreren de fout ook op een intuïtieve manier aan de hand van een fictief voorbeeld uitgewerkt in Tabel 29 en Tabel 30 hieronder. Hierbij gaat Wannes een schuld aan van €200 000 om een huis te kopen, onder de gunstige voorwaarde dat hij de eerste vijf jaar van de leningsduur niets hoeft af te lossen van de hoofdsom. Hij moet alleen de interestlasten betalen aan 3% per jaar, wat jaarlijks neerkomt op €6000 zoals weergegeven in de tweede kolom van Tabel 29.

We vragen ons nu af: hoe evolueert de schuld van Wannes in dit voorbeeld. Iedereen is het er, zonder veel berekeningen, over eens: aangezien Wannes niets afbetaalt neemt zijn uitstaande schuld niet af. De schuld neemt ook niet toe want Wannes betaalt elk jaar stipt zijn interestlasten. De schuld is op het einde van elk jaar van deze vijfjarige periode ongewijzigd. Dat geven we weer in de rechterkolom van Tabel 29: Wannes betaalt niets af, maar gaat ook geen nieuwe schulden aan en dus blijft zijn uitstaande schuld dezelfde €200 000. Wannes betaalt alleen het ‘gebruiksrecht’ van de lening, en de kredietverstrekker verdient er zijn normaal rendement op.

Tabel 29: Hoe evolueert de uitstaande schuld van een lening van €200 000 waarbij niet wordt afgelost, maar enkel de jaarlijkse intrest wordt betaald?

Jaar <i>t</i>	Schuld jaar <i>t</i> -1	Interest (3%)	Schuld jaar <i>t</i>
1	200 000	6 000	200 000
2	200 000	6 000	200 000
3	200 000	6 000	200 000
4	200 000	6 000	200 000
5	200 000	6 000	200 000
Totale interest		0	
Schuld in jaar 5			200 000

Dit is echter niet het antwoord dat gegeven zou worden binnen de benadering die de intrestbetalingen toevoegt aan de financiële stromen. In dat geval wordt aan de te betalen intrest een dubbeltelling toegevoegd, die jaar na jaar herhaald wordt, en die we voorstellen in Tabel 30.

Tabel 30: Illustratie van de dubbeltellingen bij opname van intrestlasten in de berekening van financiële stromen

Jaar <i>t</i>	Schuld jaar <i>t</i> -1	Interest (3%)	Extra term	‘Uitgebreide’ schuld jaar <i>t</i>
1	200 000	6 000		200 000
2	200 000	6 000	6 000	206 000
3	200 000	6 000	12 000	212 000
4	200 000	6 000	18 000	218 000
5	200 000	6 000	24 000	224 000
Totale interest		0		
Schuld in jaar 5				224 000

We geven de extra term die volgens (42) berekend wordt op alle voorgaande uitstaande schuldbedragen weer in de derde kolom van Tabel 30. Iemand die de financiële stromen berekent

met de methode van Van Rompuy & Bilsen (1998), of Buyst et al. (2012), en dus de intrestlasten mee optelt, zou in het cijfervoorbeeld dus moeten concluderen dat de schuld van Wannes na vijf jaar is opgelopen tot 224 000. We gaan ervan uit dat het voorbeeld duidelijk genoeg geconstrueerd is om aan te tonen dat dit fout is: de hoofdsom is helemaal niet aangegroeid over de periode van vijf jaar.

7.4 CONCLUSIE

Samengevat leidt een berekening van de financiële stromen waarbij de interestlasten worden opgenomen in de formule, tot een fout. Immers, als we binnen een dergelijke benadering de transfers willen uitdrukken als een voorraadvariabele berekend op één bepaald punt in de tijd, dan betreft die uitgebreide transferberekening éénzelfde voorraadvariabele – i.e. de gecumuleerde waarde van de transfers doorheen de tijd CT_i^s – *meermaals* bij de berekening, waardoor

$$\widetilde{CT}_i^t = CT_i^t + r \sum_{s=1}^{t-1} CT_i^s (1+r)^{t-1-s}. \quad (43)$$

De keuze die zich hier opdringt, heeft bijgevolg alles te maken met een methodologisch juiste weergave van de transfers. *Ofwel* kiest men voor een jaarlijks perspectief per jaar t , en dan is het eerste deel aan rechterzijde van (33) de juiste weergave, namelijk

$$T_i^t = PS_i^t - PS_i^{*t}, \quad (44)$$

ofwel kiest men voor een geaggregeerd perspectief *doorheen* de tijd berekend op één bepaald tijdstip t , en dan is het tweede deel in (33) een juiste weergave, zijnde

$$T_i^t = r \left(\sum_{s=1}^{t-1} T_i^s (1+r)^{t-1-s} \right) \equiv (IL_i^{*t} - IL_i^t) \quad (45)$$

De twee combineren, zoals in (33) en voorgesteld door Van Rompuy en Bilsen (1988) of Buyst et al. (2012), zorgt voor dubbeltellingen weergegeven in (43).

8. REFERENTIES

ABAFIM (2004). Financiële transfers tussen de Belgische Gewesten. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, pp. 1-9. Administratie Budgettering, Accounting en Financieel Management.

Algoed, K. (2008). Interregionale fiscale stromen: Een toepassing van het 'balance sheet federalism' voor het jaar 2005. Rapport in opdracht van het Departement Fiscaliteit en Begroting, Vlaamse Regering, pp. 1-23.

Buyst, E., Jennes, G., en Reynaerts, J. (2010). Update van de berekening van de stromen van overheidsmiddelen tussen de Gewesten voor het jaar 2007. Vives Beleidspaper 13.

Decoster, A., De Swerdt, K., Sas, W., Spiritus, K., van der Wielen, W., Vanheukelom, T., en Vanleenhove, P. (2014). Rekening 14 - een vergelijking tussen de partijprogramma's. Eindrapport, pp. 1-114. CES, VRT, De Tijd, De Standaard.

Decoster, A., Perelman, S., Vandelannoote, D., Vanheukelom, T., en Verbist, G. (2015). A bird's eye view on 20 years of tax-benefit reforms in Belgium. CES – Discussion paper series, pp. 1-46. KU Leuven - CES.

Decoster, A. en Sas, W. (2012). Feiten en cijfers over de nieuwe financieringswet. In "België, quo vadis?", pp. 311-340. Intersentia.

Decoster, A. en Sas, W. (2013). De nieuwe Bijzondere Financieringswet van de 6de staatshervorming: werden de beloften ingelost? FLEMOSI discussion paper 28, pp. 1-71.

Decoster, A. en Sas W. (2015a). De economische theorie van het federalisme. Was de 6e staatshervorming een schot in de roos?. Bank- en Financiewezens, 2015 (2), pp. 151-157.

Decoster, A. en Sas, W. (2015b). Het nut van dotaties in gelaagde staatsvormen: een vergelijking van vereveningsmechanismen. Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid, 57 (3), 561-595.

Dury, D., Eugène, B., Langenus, G., Cauter, K. V., en Meensel, L. V. (2008). Intergewestelijke overdrachten en solidariteitsmechanismen via de overheidsbegroting. Economisch Tijdschrift III, Nationale Bank van België, pp. 99-120.

Ernaelsteen, C., Mignolet, M., Mulquin, M.-E., and Romato, M. (2015). Les transferts interregionaux en Belgique : Questions methodologiques et realites 2007-2012. CERPE Working Papers Série Politique Economique. Namur.

Jennes, G. (2013). Effect van de hervorming van de Bijzondere Financieringswet op de publieke transferten tussen de Belgische gewesten, met bijzondere aandacht voor het BHG (2012-2030). Documentatieblad, 73 (2).

Jennes, G. (2014). Publieke transferten tussen de Belgische Gewesten 2007-2011. Vives Briefings.

Van Rompuy, P.en Bilsen, V. (1988). 10 jaar Financiële stromen tussen de Gewesten in België. Leuvense Economische Standpunten 45. Centrum voor Economische Studiën (CES), K.U.Leuven.

APPENDIX A: EVOLUTIE VAN PERIMETER DOORHEEN DE TIJD

Tabel 31: Evolutie van "perimeter 1" doorheen de tijd

Jaar	Totale Perimeter		
	Inkomsten (R)	Uitgaven (E)	Vershil (R-E)
2000	126756	94371	32385
2001	127154	98692	28462
2002	129503	96827	32675
2003	128178	100675	27503
2004	133284	104994	28289
2005	135477	107392	28085
2006	137645	108583	29062
2007	141333	111884	29449
2008	145349	118049	27301
2009	138274	122527	15747
2010	143373	123179	20194
2011	148038	128043	19995
2012	151737	131300	20436
2013	154762	133729	21033
2014	156199	135378	20821
2015	152752	128570	24183
2016	147820	131245	16574
2017	149711	133249	16462
2018	151494	133928	17566
2019	152989	138530	14459
2020	155534	141454	14080

Tabel 32: Evolutie van onderdelen "perimeter 1" doorheen de tijd

Jaar	Sociale Zekerheid (RSZ)			Federale Overheid			Dotaties (BFW)
	Inkomsten (R)	Uitgaven (E)	Vershil (R-E)	Inkomsten (R)	Uitgaven (E)	Vershil (R-E)	Uitgaven
2000	43831	52671	-8840	82925	11044	71881	30656
2001	44969	54308	-9339	82185	11385	70800	32999
2002	46407	56059	-9653	83096	11792	71305	28977
2003	46162	58355	-12192	82016	12334	69682	29986
2004	46790	61416	-14626	86494	13173	73321	30406
2005	46995	62554	-15558	88482	13799	74683	31040
2006	47850	62572	-14722	89795	14714	75081	31297
2007	49743	63548	-13805	91590	16085	75504	32250
2008	51665	67127	-15461	93684	17155	76529	33767
2009	52332	71592	-19260	85942	17954	67988	32981
2010	52462	72392	-19929	90911	18689	72222	32099
2011	54126	74082	-19955	93911	19592	74319	34369
2012	55369	76530	-21161	96368	19873	76495	34897
2013	56123	78429	-22306	98639	20392	78247	34908
2014	56325	79388	-23064	99874	20652	79222	35337
2015	57362	71042	-13680	95390	16901	78489	40627
2016	55898	72039	-16141	91922	17817	74105	41389
2017	56276	73010	-16735	93435	18272	75163	41966
2018	57052	74849	-17796	94442	18707	75735	40372
2019	57991	76611	-18620	94998	19072	75926	42847
2020	58574	78486	-19911	96959	19484	77475	43484

Tabel 33: Evolutie van “perimeter 2” doorheen de tijd

Totale Perimeter			
Jaar	Inkomsten (R)	Uitgaven (E)	Vershil (R-E)
2000	126756	101895	24861
2001	127154	106457	20698
2002	129503	104629	24874
2003	128178	108722	19457
2004	133284	112916	20368
2005	135477	115671	19806
2006	137645	116936	20709
2007	141333	120342	20991
2008	145349	126822	18527
2009	138274	131398	6876
2010	143373	131917	11456
2011	148038	136795	11243
2012	151737	139990	11747
2013	154762	142381	12381
2014	156199	144030	12169
2015	152752	136944	15808
2016	147820	139734	8085
2017	149711	141443	8268
2018	151494	141981	9513
2019	152989	146422	6567
2020	155534	149390	6144

Tabel 34: Evolutie van onderdelen “perimeter 2” doorheen de tijd

Jaar	Sociale Zekerheid (RSZ)			Federale Overheid			Dotaties (BFW)
	Inkomsten (R)	Uitgaven (E)	Vershil (R-E)	Inkomsten (R)	Uitgaven (E)	Vershil (R-E)	Uitgaven
2000	43831	52671	-8840	82925	18567	64358	30656
2001	44969	54308	-9339	82185	19150	63036	32999
2002	46407	56059	-9653	83096	19593	63503	28977
2003	46162	58355	-12192	82016	20381	61635	29986
2004	46790	61416	-14626	86494	21094	65400	30406
2005	46995	62554	-15558	88482	22077	66404	31040
2006	47850	62572	-14722	89795	23066	66729	31297
2007	49743	63548	-13805	91590	24544	67046	32250
2008	51665	67127	-15461	93684	25929	67755	33767
2009	52332	71592	-19260	85942	26825	59117	32981
2010	52462	72392	-19929	90911	27427	63484	32099
2011	54126	74082	-19955	93911	28344	65567	34369
2012	55369	76530	-21161	96368	28563	67805	34897
2013	56123	78429	-22306	98639	29044	69595	34908
2014	56325	79388	-23064	99874	29304	70570	35337
2015	57362	71042	-13680	95390	25275	70115	40627
2016	55898	72039	-16141	91922	26306	65616	41389
2017	56276	73010	-16735	93435	26466	66969	41966
2018	57052	74849	-17796	94442	26760	67682	40372
2019	57991	76611	-18620	94998	26964	68033	42847
2020	58574	78486	-19911	96959	27420	69539	43484

APPENDIX B: RESULTATEN IN REËLE BEDRAGEN EN VERSCHILLEN (PERIMETER 1)**Tabel 35: Totale transfers in miljoen € (reële termen)**

Jaar	In mio € (reëel)			Jaarlijkse verandering (mio €)		
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Bevolkingsijking						
2000	6235	-6794	559			
2001	6520	-7100	580	285	-306	20
2002	6578	-7279	701	58	-179	121
2003	6342	-6978	637	-236	300	-64
2004	6679	-7235	557	337	-257	-80
2005	6745	-7213	468	67	22	-88
2006	6608	-7140	532	-137	73	64
2007	6501	-7196	695	-107	-55	162
2008	6518	-7080	562	17	116	-133
2009	5908	-6384	476	-610	696	-86
2010	5850	-6291	440	-57	93	-36
2011	6245	-6591	347	394	-301	-94
2012	6594	-6937	342	350	-345	-4
2013	6833	-7165	331	239	-228	-11
2014	6788	-7030	242	-46	135	-89
2015	6823	-7036	212	36	-6	-30
2016	6388	-6825	437	-436	211	225
2017	6313	-6680	367	-75	145	-70
2018	6195	-6644	449	-118	36	82
2019	6241	-6724	483	46	-81	35
2020	6338	-6867	529	97	-143	46
Inkomensijking						
2000	5001	-5360	359			
2001	5380	-5801	421	379	-441	62
2002	5301	-5850	549	-78	-49	128
2003	5247	-5792	545	-54	57	-4
2004	5520	-6006	487	272	-214	-59
2005	5569	-5998	429	49	8	-57
2006	5403	-5892	489	-165	106	60
2007	5268	-5945	677	-135	-53	188
2008	5381	-5964	584	113	-19	-94
2009	5254	-5781	526	-126	183	-57
2010	5034	-5555	520	-220	226	-6
2011	5388	-5840	452	354	-285	-68
2012	5688	-6156	469	299	-316	17
2013	5861	-6339	478	173	-183	9
2014	5831	-6232	400	-29	107	-78
2015	5760	-6152	393	-72	79	-8
2016	5689	-6243	555	-71	-91	162
2017	5632	-6121	490	-57	122	-65
2018	5476	-6059	583	-156	62	94
2019	5651	-6248	597	174	-188	14
2020	5758	-6403	645	107	-155	48

Tabel 36: Totale transfers in € per capita

<i>Jaar</i>	In € per capita (reëel)			Jaarlijkse verandering (€)		
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Bevolkingsijking						
2000	1048	-2032	582	45	-85	15
2001	1093	-2118	597	6	-46	115
2002	1099	-2164	711	-43	96	-72
2003	1056	-2068	639	52	-67	-85
2004	1108	-2135	555	5	17	-92
2005	1113	-2119	462	-29	34	57
2006	1084	-2085	519	-25	-3	149
2007	1059	-2088	668	-5	45	-137
2008	1054	-2043	531	-106	212	-90
2009	948	-1831	441	-16	39	-42
2010	932	-1791	399	55	-73	-92
2011	987	-1864	307	49	-87	-8
2012	1036	-1951	299	33	-56	-13
2013	1068	-2007	286	-12	45	-79
2014	1056	-1962	207	0	5	-27
2015	1056	-1957	180	-73	66	186
2016	983	-1890	366	-17	48	-62
2017	967	-1842	304	-23	17	64
2018	944	-1824	368	3	-15	25
2019	947	-1839	393	10	-32	34
2020	957	-1871	428	45	-85	15
Inkomensijking						
2000	841	-1603	373			
2001	902	-1730	433	61	-127	60
2002	886	-1739	557	-16	-9	124
2003	874	-1717	547	-12	23	-10
2004	915	-1773	485	42	-56	-62
2005	919	-1762	424	3	11	-61
2006	886	-1720	477	-33	41	53
2007	858	-1725	651	-28	-5	174
2008	870	-1721	551	12	4	-100
2009	843	-1658	488	-27	63	-63
2010	802	-1582	471	-42	76	-17
2011	851	-1652	400	50	-70	-71
2012	893	-1732	409	42	-80	9
2013	916	-1776	413	23	-44	4
2014	907	-1739	342	-9	37	-70
2015	891	-1711	332	-16	28	-10
2016	876	-1729	464	-16	-18	132
2017	863	-1688	406	-13	41	-59
2018	835	-1664	479	-28	24	73
2019	857	-1709	486	23	-45	7
2020	869	-1744	521	12	-35	35

Tabel 37: Totale transfers in % BBP

<i>Jaar</i>	In % BBP			Jaarlijkse verandering (procentpunt BBP)		
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Bevolkingsijking						
2000	1,87	-2,04	0,17	0,00	0,00	0,00
2001	1,94	-2,11	0,17	0,07	-0,07	0,00
2002	1,92	-2,13	0,20	-0,02	-0,02	0,03
2003	1,84	-2,02	0,18	-0,08	0,10	-0,02
2004	1,87	-2,03	0,16	0,03	0,00	-0,03
2005	1,85	-1,98	0,13	-0,02	0,05	-0,03
2006	1,77	-1,91	0,14	-0,08	0,07	0,01
2007	1,68	-1,86	0,18	-0,09	0,05	0,04
2008	1,67	-1,82	0,14	-0,01	0,04	-0,04
2009	1,55	-1,68	0,13	-0,12	0,14	-0,02
2010	1,50	-1,61	0,11	-0,06	0,07	-0,01
2011	1,57	-1,66	0,09	0,07	-0,05	-0,03
2012	1,66	-1,74	0,09	0,09	-0,08	0,00
2013	1,71	-1,80	0,08	0,06	-0,06	0,00
2014	1,68	-1,74	0,06	-0,03	0,06	-0,02
2015	1,67	-1,72	0,05	-0,01	0,02	-0,01
2016	1,54	-1,65	0,11	-0,13	0,07	0,05
2017	1,50	-1,59	0,09	-0,04	0,06	-0,02
2018	1,45	-1,56	0,11	-0,05	0,03	0,02
2019	1,44	-1,55	0,11	-0,01	0,00	0,01
2020	1,44	-1,56	0,12	0,00	-0,01	0,01
Inkomensijking						
2000	1,50	-1,61	0,11	0,00	0,00	0,00
2001	1,60	-1,73	0,13	0,10	-0,12	0,02
2002	1,55	-1,71	0,16	-0,05	0,02	0,04
2003	1,52	-1,68	0,16	-0,03	0,03	0,00
2004	1,54	-1,68	0,14	0,02	0,00	-0,02
2005	1,53	-1,64	0,12	-0,02	0,04	-0,02
2006	1,45	-1,58	0,13	-0,08	0,07	0,01
2007	1,36	-1,54	0,18	-0,08	0,04	0,04
2008	1,38	-1,53	0,15	0,02	0,01	-0,03
2009	1,38	-1,52	0,14	0,00	0,01	-0,01
2010	1,29	-1,42	0,13	-0,09	0,10	-0,01
2011	1,35	-1,47	0,11	0,07	-0,05	-0,02
2012	1,43	-1,55	0,12	0,07	-0,08	0,00
2013	1,47	-1,59	0,12	0,04	-0,05	0,00
2014	1,44	-1,54	0,10	-0,03	0,05	-0,02
2015	1,41	-1,50	0,10	-0,04	0,04	0,00
2016	1,37	-1,51	0,13	-0,03	0,00	0,04
2017	1,34	-1,46	0,12	-0,03	0,05	-0,02
2018	1,28	-1,42	0,14	-0,06	0,04	0,02
2019	1,30	-1,44	0,14	0,02	-0,02	0,00
2020	1,31	-1,45	0,15	0,00	-0,01	0,01

Tabel 38: Totale transfers federale overheid in miljoen € (reële termen)

Jaar	In mio € (reëel)			Jaarlijkse verandering (in mio €)		
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Bevolkingsijking						
2000	3343	-4081	738			
2001	3494	-4178	684	151	-97	-53
2002	3394	-4037	643	-100	141	-41
2003	3408	-3909	501	14	129	-142
2004	3647	-4114	468	239	-206	-33
2005	3721	-4152	432	74	-38	-36
2006	3740	-4204	464	19	-52	33
2007	3845	-4194	349	105	11	-115
2008	3876	-4123	247	32	71	-102
2009	3582	-3500	-81	-295	623	-328
2010	3584	-3449	-135	2	51	-53
2011	3933	-3696	-237	349	-247	-102
2012	4341	-4062	-279	408	-365	-42
2013	4639	-4300	-340	298	-238	-61
2014	4696	-4329	-367	56	-29	-27
2015	4174	-4034	-140	-522	295	227
2016	3813	-3797	-16	-361	237	124
2017	3839	-3809	-31	26	-12	-15
2018	3858	-3843	-16	19	-34	15
2019	3891	-3899	8	33	-57	24
2020	4009	-4007	-2	118	-108	-10
Inkomensijking						
2000	803	-775	-28			
2001	847	-813	-34	43	-38	-6
2002	851	-838	-12	4	-25	21
2003	849	-828	-20	-2	10	-8
2004	873	-845	-28	25	-17	-8
2005	874	-840	-35	1	6	-7
2006	899	-843	-56	24	-3	-21
2007	923	-870	-53	25	-28	3
2008	905	-897	-8	-18	-27	45
2009	957	-902	-55	52	-5	-47
2010	965	-908	-58	9	-6	-3
2011	934	-854	-81	-31	54	-23
2012	1120	-1052	-68	186	-199	13
2013	1141	-1104	-37	21	-52	31
2014	1115	-1105	-10	-27	-1	27
2015	887	-1033	146	-227	72	156
2016	904	-1056	152	17	-23	6
2017	920	-1070	150	16	-14	-2
2018	921	-1090	169	1	-20	19
2019	915	-1108	192	-6	-18	24
2020	923	-1135	212	8	-27	19

Tabel 39: Totale transfers Sociale Zekerheid (RSZ) in miljoen € (reële termen)

Jaar	In mio € (reëel)			Jaarlijkse verandering (in mio €)		
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Bevolkingsijking						
2000	2782	-2556	-226			
2001	2999	-2812	-187	217	-256	39
2002	2964	-2866	-98	-35	-54	89
2003	2782	-2731	-51	-182	135	47
2004	2886	-2799	-86	104	-68	-35
2005	2894	-2791	-102	8	8	-16
2006	2744	-2679	-64	-150	112	38
2007	2669	-2810	141	-75	-131	205
2008	2581	-2779	199	-88	30	58
2009	2273	-2670	398	-308	109	199
2010	2228	-2665	437	-45	5	39
2011	2288	-2725	438	60	-60	1
2012	2210	-2716	506	-78	9	68
2013	2137	-2738	600	-72	-22	94
2014	1974	-2624	650	-163	113	50
2015	1779	-2494	715	-196	130	65
2016	1565	-2370	805	-214	124	90
2017	1456	-2295	839	-109	75	34
2018	1394	-2282	888	-62	12	49
2019	1375	-2299	925	-19	-17	36
2020	1377	-2360	982	2	-61	58
Inkomensijking						
2000	2921	-3070	149			
2001	3184	-3372	188	263	-301	38
2002	3098	-3369	271	-85	2	83
2003	3054	-3332	278	-44	37	7
2004	3255	-3518	264	201	-186	-14
2005	3263	-3545	282	9	-26	18
2006	3082	-3448	366	-181	96	84
2007	3007	-3513	506	-75	-65	140
2008	3009	-3511	502	2	3	-4
2009	2877	-3404	528	-132	107	26
2010	2733	-3300	566	-143	104	38
2011	2958	-3525	568	225	-226	2
2012	2976	-3613	637	18	-88	69
2013	3049	-3737	688	73	-124	51
2014	2976	-3696	720	-73	41	31
2015	2215	-3128	913	-762	568	194
2016	2028	-3078	1049	-186	50	136
2017	1958	-3053	1095	-70	25	46
2018	1961	-3109	1148	2	-56	53
2019	2010	-3202	1192	49	-93	44
2020	2093	-3333	1239	83	-131	48

Tabel 40: Totale transfers dotatiefinanciering (BFW) in miljoen € (reële termen)

Jaar	In mio € (reëel)		Jaarlijkse verandering (in mio €)			
	Vlaanderen	Wallonië	Vlaanderen	Wallonië	Vlaanderen	Wallonië
Bevolkingsijking						
2000	109	-157	48			
2001	27	-110	83	-82	47	35
2002	220	-375	155	193	-266	73
2003	152	-339	187	-68	36	32
2004	147	-322	175	-5	17	-12
2005	131	-270	139	-15	52	-36
2006	125	-257	132	-7	13	-6
2007	-13	-192	205	-138	65	73
2008	61	-178	117	74	15	-88
2009	53	-213	159	-8	-35	43
2010	39	-177	138	-15	36	-21
2011	24	-170	146	-15	7	8
2012	43	-159	115	20	11	-30
2013	57	-127	71	13	31	-45
2014	118	-77	-41	61	51	-112
2015	871	-508	-363	753	-431	-322
2016	1010	-657	-352	139	-150	11
2017	1018	-576	-442	8	82	-89
2018	943	-519	-424	-75	57	18
2019	975	-526	-450	32	-7	-25
2020	951	-500	-451	-24	25	-1
Inkomensijking						
2000	1277	-1514	237			
2001	1349	-1616	267	72	-102	29
2002	1352	-1642	290	3	-26	23
2003	1345	-1632	287	-7	10	-3
2004	1392	-1642	250	47	-10	-37
2005	1431	-1613	182	39	29	-69
2006	1422	-1601	179	-9	12	-3
2007	1337	-1562	224	-85	39	45
2008	1467	-1557	90	130	5	-134
2009	1421	-1475	54	-46	82	-36
2010	1336	-1347	11	-86	128	-42
2011	1496	-1461	-35	160	-114	-46
2012	1592	-1491	-100	96	-30	-65
2013	1671	-1498	-173	79	-7	-73
2014	1741	-1431	-309	70	67	-137
2015	2658	-1991	-666	917	-560	-357
2016	2756	-2109	-647	98	-118	20
2017	2754	-1999	-755	-2	111	-108
2018	2595	-1861	-734	-159	138	21
2019	2726	-1938	-787	131	-77	-54
2020	2742	-1935	-807	16	4	-19

APPENDIX C: HET MICRO-SIMULATIEMODEL FANTASI

FANTASI is een gedetailleerd microsimulatiemodel voor de federale en regionale personenbelasting. Het werd ontwikkeld binnen het Steunpunt Fiscaliteit en Begroting, en is succesvol geïmplementeerd binnen de Vlaamse administratie. FANTASI gebruikt een steekproef van 36.000 fiscale aangiften uit de administratieve dataset IPCAL, die de informatie bevat van de belastingaangiften per fiscaal gezin. Zowel het huidige fiscale beleid alsook veranderingen in het beleid kunnen gesimuleerd worden. Dit laat toe een erg genuanceerd beeld te krijgen over de inkomensverdeling, armoede en de ruimere impact van fiscaal beleid.

Bovendien werd een dynamische versie van FANTASI ontwikkeld aan de KU Leuven, operationeel vanaf december 2015. Op basis van huidig en toekomstig beleid genereren we binnen dit uitgebreide model toekomstige cross-secties van de bruto inkomens, om op een termijn van 5 jaar de evolutie van de personenbelasting en inkomensongelijkheid te simuleren. We doen dit met behoud van de rijkdom aan informatie op het individuele niveau. De dynamisering houdt bovendien rekening met de arbeidsmarktparticipatie van individuen, cruciaal voor de samenstelling van de fiscale inkomsten op middellange termijn. We genereren een toekomstig activiteitsprofiel voor ieder individu gebaseerd op arbeidsmarkttransities en macro-data over de evolutie van de arbeidsmarkt. De macro-gegevens over de evolutie van de arbeidsmarkt zijn gebaseerd op de driemaandelijke vooruitzichten van het Federaal Planbureau.

APPENDIX D: HET MICRO-SIMULATIEMODEL EUROMOD

Het microsimulatiemodel van de Europese Unie EUROMOD simuleert beleidshervormingen simuleert voor een representatieve populatie van individuele economische agenten. EUROMOD gebruikt de European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) gegevens, de benchmark Europese huishoudenquête voor ongelijkheid en armoede-analyse waarin gegevens aanwezig zijn voor Vlaanderen en België. Het model is geactualiseerd voor het belasting- en uitkeringsbeleid van (medio) 2016 voor zowel de federale overheid als de regio's.

EUROMOD past de feitelijke Belgische en Vlaamse beleidsregels toe op elke fiscale eenheid (persoon, gezin of huishouden) van de input dataset. Daarbij wordt vertrokken van een gegeven arbeidsmarktpositie: bv. iemand werkt voltijds, iemand werkt halftijds, is werkloos, of niet meer actief (gepensioneerd). Voor deze gegeven arbeidsmarktpositie kennen we de brutoarbeidsinkomens. In het model worden dan, voor dat gegeven bruto-inkomen, de te betalen belastingen en de meeste te ontvangen uitkeringen gesimuleerd. Het model berekent vervolgens het netto beschikbaar inkomen per huishouden (of per individu) door het aftrekken van belastingen en het toevoegen van uitkeringen aan het bruto-inkomen.

Naast de personenbelasting en de regionale opcentiemen kan het model ook de volgende beleidsregels simuleren:

- De sociale zekerheidsbijdragen voor werknemers (en zelfstandigen), inclusief de sociale werkbonus;

- Fiscale uitgaven zoals de woonbonus, fiscale werkbonus, belastingkrediet voor gezinnen en voor lage inkomens;
- De kinderbijslagen;
- Het leefloon;
- De BTW en accijnzen

Samengevat heeft EUROMOD een bredere scope, maar is de personenbelasting meer gedetailleerd uitgewerkt in FANTASI. Beide modellen zijn met andere woorden nuttige, en complementaire instrumenten voor het onderbouwen en evalueren van beleidskeuzes: FANTASI voor de personenbelasting, en EUROMOD voor het onderzoeken van veranderingen in het hele belasting- en uitkeringsstelsel (zoals in Decoster, A., Perelman, S., Vandelannoote, D., Vanheukelom, T., and Verbist, G.; 2015). Om deze reden werden beide modellen ook gebruikt bij de analyse van de verkiezingsprogramma's uitgevoerd in het kader van het mediaproject Rekening14 (Decoster, A., De Swert, K., Sas, W., Spiritus, K., van der Wielen, W., Vanheukelom, T., en Vanleenhove, P.; 2014).

APPENDIX F: HET BEGROTINGSMODEL SAFIRE

SAFIRE is net zoals MONIFLOW een rekenkundig begrotingsmodel, dat zowel voor de oude als nieuwe financieringswet de regionale inkomsten voor de periode 2015-2030 simuleert. In die zin leent het zich uitstekend tot een vergelijking tussen het oude en het nieuwe systeem. De budgettaire impact van de zesde staatshervorming voor Gewesten en Gemeenschappen wordt op die manier duidelijk, en kan ook uitgesplitst worden over de verschillende basiselementen van de BFW: de dotaties werden immers stuk voor stuk apart gemodelleerd, naast het nieuwe systeem van de uitgebreide regionale opcentiemen. De elasticiteit gehanteerd ter berekening van die regionale opcentiemen tenslotte, volgt uit simulaties in FANTASI (zie ook de appendix in Decoster en Sas, 2013).